

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Vladislav Vančura na gymnáziu

Bakalářská práce

Autor: Zuzana Boučková

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice (Bc. učitelství)

Studijní obor: Bc. učitelství - všeobecný základ

Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání

Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Nella Mlsová, Ph.D.

Oponent práce: Mgr. Jan Bílek, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Zuzana Boučková

Studium: P19P0384

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: Vladislav Vančura na gymnáziu

Název bakalářské práce AJ: Vladislav Vančura at grammar school

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zaměřuje na Vladislava Vančuru, jenž je řazen mezi přední české autory, jak o tom kupříkladu svědčí základní slovníkové a literárněhistorické publikace. Cílem práce je zmapovat povědomí středoškolských studentů o tomto autorovi a jestli a jak je prezentován studentům ve výuce na vybraných gymnáziích. K tomu bude využito dotazníkových šetření mezi příslušnými studenty, rozhovorů s vyučujícími, analýzy učebnic a dalších výukových materiálů apod.

BLAHYNKA, Milan. *Vladislav Vančura*. Praha: Melantrich, 1978, 534 s.

BLAHYNKA, Milan. *Vladislav Vančura*. Praha: Horizont, 1981, 165 s.

GRYGAR, Mojmír. Vladislav Vančura. In: MUKAŘOVSKÝ, Jan, Zdeněk PEŠAT a Eva STROHSOVÁ. *Dějiny české literatury. IV, Literatura od konce 19. století do roku 1945*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 310-328. ISBN 80-85865-48-3.

HOLÝ, Jiří. *Práce a básnivost: estetický projekt světa Vladislava Vančury*. Praha: Československý spisovatel, 1990, 192 s. ISBN 80-202-0134-3.

KUNDERA, Milan. *Umění románu: cesta Vladislava Vančury za velkou epikou*. Vyd. 2. Praha: Československý spisovatel, 1961, 207 s.

Vladislav Vančura. In: LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998, s. 598-600. ISBN 80-7106-308-8.

OPELÍK, Jiří. Vladislav Vančura. In: MERHAUT, Luboš, a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 4/II, U-Ž*. Praha: Nakladatelství Academia, 2008, s. 1211-1218. ISBN 978-80-200-1671-3.

POLÁČEK, Jiří. *Portréty a osudy: (postavy v próze Vladislava Vančury)*. Boskovice: Albert, 1994, 187 s. ISBN 80-85834-05-7.

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, 104 s. ISBN 978-80-87000-11-3.

VANČURA, Vladislav, Milan BLAHYNKA a Štěpán VLAŠÍN. *Řád nové tvorby*. Praha: Svoboda, 1972, 635 s.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Nella Mlsová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Jan Bílek, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 12.11.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne.....

Podpis:.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své práce PhDr. Nelle Mlsové, Ph.D za cenné rady, vstřícnost a čas, který mi věnovala. Zároveň velké díky patří panu Mgr. Ladislavu Čejchanovi, který mi byl velmi nápomocen při realizaci praktické části. Moje poděkování také patří všem studentům i učitelům, kteří se zapojili do mého výzkumu.

Anotace

Boučková, Zuzana. *Vladislav Vančura na gymnáziu*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 78 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměřuje na významného českého spisovatele Vladislava Vančuru.

Teoretická část je tvořena dvěma kapitolami. První kapitola přináší představení vybraných literárněhistorických příruček. Následně je popsáno, jak je v nich Vladislav Vančura prezentován. Druhá kapitola se orientuje na učebnicové texty, případně pracovní sešity a čítanky. Rovněž obsahuje analýzu zpracování tohoto autora. Obě kapitoly jsou zakončeny shrnutím.

Praktická část přináší výzkumné šetření, jehož cílem bylo zmapovat povědomí studentů gymnázia o tomto autorovi a zároveň přiblížit, jak je jim ve výuce prezentován. Pro tyto účely byl využit smíšený výzkum. Bylo uskutečněno dotazníkové šetření mezi studenty prvních a posledních ročníků vybraných gymnázií a také byly provedeny rozhovory s jejich vyučujícími. Zároveň byly zanalyzovány učebnice a další výukové materiály, které učitelé při probírání Vladislava Vančury využívají.

Klíčová slova: Vladislav Vančura, gymnázia, četba, výuka

Annotation

Boučková, Zuzana. *Vladislav Vančura at grammar school*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 78 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis focuses on the important Czech writer Vladislav Vančura.

The theoretical part consists of two chapters. The first chapter introduces selected literary-historical handbooks. Then it describes how is Vladislav Vančura presented in them. The second chapter focuses on textbooks and possibly also on workbooks or reading books. It also contains analysis of studies about the author. Both chapters conclude with a summary.

The practical part brings a research investigation, which aimed to map the awareness of high school students about this author and also to present how he is presented to them in the classroom. For these purposes, mixed-methods research was used. A questionnaire survey was conducted among first and final year students in the selected grammar schools and interviews were also conducted with their teachers. At the same time, textbooks and other teaching materials used by teachers in discussing Vladislav Vančura were analysed.

Keywords: Vladislav Vančura, grammar schools, reading, teaching

Obsah

Úvod	9
1 Literárněhistorické publikace	10
1.1 Stručné dějiny literatury české (1946)	10
1.2 Česká literatura 20. století (Od moderny devadesátých let do současnosti) (1968) ..	10
1.3 Česká literatura první poloviny XX. století (1981)	12
1.4 Dějiny české literatury (1995)	13
1.5 Lexikon české literatury (2008)	19
1.6 Dějiny nové moderny	20
1.6.1 Dějiny nové moderny 1. díl (2010)	20
1.6.2 Dějiny nové moderny 2. díl (2014)	21
1.6.3 Dějiny „nové“ moderny 3. díl (2017)	22
1.7 Panorama české literatury (2015)	23
1.8 Shrnutí	25
2 Učebnice	26
2.1 Česká literatura od počátků k dnešku (1998)	26
2.2 Kniha textů: česká literatura od počátků k dnešku 3 (1999)	28
2.3 Přehled české literatury 20. století (1998)	28
2.4 Čítanka k Přehledu české literatury 20. století (1999)	29
2.5 Literatura pro 3. ročník středních škol: Učebnice (2009)	30
2.6 Literatura pro 3. ročník středních škol: Pracovní sešit (2009)	31
2.7 Literatura v souvislostech 3 (2013)	32
2.8 Nová literatura 3: Učebnice pro 3. ročník středních škol a gymnázií (2020)	33
2.9 Nová literatura 3: Pracovní sešit pro 3. ročník středních škol a gymnázií (2020)	35
2.10 Shrnutí	36
3 Praktická část	37

3.1	Cíl výzkumu	37
3.2	Výzkum, metody výzkumu.....	37
3.2.1	Kvantitativní výzkum.....	37
3.2.2	Kvalitativní výzkum.....	37
3.2.3	Smíšený výzkum	38
3.2.4	Dotazník	38
3.2.5	Rozhovor	38
3.2.6	Obsahová analýza textu.....	39
3.2.7	Výzkumný soubor	39
3.3	Interpretace získaných dat	40
3.4	Shrnutí praktické části	71
	Závěr.....	73
	Seznam použité literatury	74
	Seznam tabulek	76
	Seznam grafů.....	77
	Seznam příloh.....	78

Úvod

Vladislav Vančura bezpochyby patří mezi stěžejní osobnosti české nejenom meziválečné literatury. Některá díla tohoto autora byla zfilmována, přičemž hlavní role v těchto zpracováních ztvárnili přední čeští herci, a tyto snímky lze právem považovat za klenoty české kinematografie. Výrok *Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným* z knihy a stejnojmenného filmu *Rozmarné léto* se stal všeobecně známým. V současnosti se s ním například můžeme setkat i v rámci reklamy. Velké popularitě se také těší Vančurova kniha pro děti *Kubula a Kuba Kubikula*, na základě které vznikl i stejnojmenný večerníček. Všeobecně známý je zcela originální styl próz Vladislava Vančury, který však někdy bývá označován za obtížný na čtení, což mnohé odradí od četby dříve, než si na jeho tvorbu utvoří vlastní názor. Já se však domnívám, že je to velká škoda, jelikož knihy tohoto jsou autora krásným příkladem toho, jak rozmanitý je náš rodný jazyk.

Vladislav Vančura je autor, jehož tvorba se mi už v dětství velmi líbila. *Kubula a Kuba Kubikula* patřila mezi mé oblíbené dětské knížky. Postupem času jsem se dostala k četbě i dalších knih od tohoto autora a všechny mě oslovily, a to zejména tím, jakým honosným stylem plným neobvyklých vyjádření a krásným jazykem jsou napsány.

Cílem práce je přiblížit, jaké mají o tomto autorovi povědomí žáci vybraných gymnázií, zda si ho například vybírají k četbě, a zároveň, jak je jim ve výuce prezentován.

V teoretické části jsou představeny vybrané literárněhistorické publikace a je shrnuto, jakým způsobem je v nich Vladislav Vančura prezentován. Obdobně je tomu u vybraných učebnicových textů, které jsou dostupné na trhu.

Praktická část je tvořena dotazníkovým šetřením mezi studenty vybraných škol, které slouží ke zmapování jejich povědomí o tomto autorovi. Zároveň je doplněna o rozhovory s jejich vyučujícími a obsahovou analýzu dalších učebnicových a výukových materiálů, jež slouží k přiblížení způsobu prezentace Vančury.

1 Literárněhistorické publikace

1.1 Stručné dějiny literatury české (1946)

Autorem této publikace je František Götze a vyšla v roce 1946. Jak již z názvu vyplývá, jedná se o velmi stručné představení české literatury. Konkrétně autor rozděluje její dějiny na dobu starou, střední a novou. Dílo je členěno na odstavce označené čísly, které přináší informace o daném období, představení nejvýraznějších směrů a rovněž autorů.

Vančura se zde objevuje v 47. odstavci Český poválečný román, která je součástí 3. většího celku Doba nová. Je zde označen za vynikajícího autora časového a sociálního románu. Blíže je popisován hned jeho první román *Pekař Jan Marhoul*, na který je nahlíženo jako na příběh typického dělníka, který nedovede vykořisťovat. Je uvedena společná charakteristika dalších románů *Polí orných a válečných*, *Posledního soudu*, *Markéty Lazarové*, *Rodiny Horvatovy*¹ a *Konce starých časů*. Nakonec jsou ještě zmíněny *Obrazy z dějin národa českého*.²

1.2 Česká literatura 20. století (Od moderny devadesátých let do současnosti) (1968)

Tato literárněhistorická publikace přináší přehled české literatury 20. století. Je rozdělena na 4 velké části – Předehra k 20. století, Na počátku 20. století, Mezi dvěma světovými válkami a Literatura socialistické společnosti. Jednotlivé části jsou poté rozčleněny na menší kapitoly, přičemž na začátku každé je obecná charakteristika období následovaná představením nejdůležitějších autorů. Na konci knihy se nachází přehled autorů, u každého je uveden krátký medailonek týkající se jejich života i díla, objevuje se i doplňková bibliografie. Autorem knihy je František Buriánek a vyšla v roce 1968.

Samostatný úsek věnující se Vančurovi se nachází ve 3. dílu Mezi dvěma světovými válkami, konkrétně v oddíle Revoluční proud. V úvodní charakteristice je zmiňováno Vančurovo členství v Devětsilu. Je také popsána jeho cesta k literární tvorbě. Nechybí ani připomenutí filmové tvorby, jsou zmíněny filmy *Marijka nevěrnice* a *Před maturitou*. Vyzdvihována je jeho kulturní organizátorská činnost, konkrétně působení v Družstevní práci a předsednictvu České filmové společnosti. Není opomenuta ani politická činnost, tedy členství v KSČ, včetně rozkolu s jejím vedením v roce 1929, a v ilegálním Výboru inteligence v Národním revolučním výboru. V závěru je zmíněno jeho popravení. O Vančurově tvorbě je řečeno, že se nedá jednoznačně charakterizovat z pohledu nějakého směru či programu, neboť se vyvíjela vlastním způsobem. Následující odstavec je věnován prvním Vančurovým prózám – *Amazonský proud* a *Dlouhý*,

¹ Názvy děl jsou v práci uvedeny v jednotné podobě podle pravidel současného pravopisu.

² GÖTZE, František. *Stručné dějiny literatury české*. V Brně: Komenium, 1946, s. 54-55.

Široký, Bystrozraký. Kromě toho je popsán typický znak Vančurovy tvorby, kterým je dle Buriánka kultivovaný vypravěčský styl, jenž využívá různé metafory a je pro něj charakteristická složitá větná stavba a bohatá slovní látka. I v další části je obecná charakteristika Vančurových děl. Buriánek se tu zaměřuje zejména na to, jak se proměňuje Vančurův revoluční vztah k realitě a jak se to projevuje v jednotlivých fázích jeho tvorby. V tomto ohledu zdůrazňuje spojení jeho děl s proletářskou literaturou, či jejich společenské poslání. Následuje charakteristika vybraných Vančurových děl, konkrétně se jedná o knihy *Pekař Jan Marhoul, Pole orná a válečná, Rozmarné léto, Markéta Lazarová, Tři řeky, Rodina Horvatova a Obrazy z dějin národa českého*. Každému dílu je vždy věnován zvláštní odstavec. Kratší charakteristika se objevuje i u děl *Útěk do Budína, Konec starých časů a Jezero Ukereve*.³

Kromě tohoto úseku je Vančura zmiňován i na dalších stránkách publikace. Jeho jméno figuruje u kapitoly zabývající se Devětsilem a poetismem.⁴ V úvodní charakteristice období kapitoly Třicátá léta je Vančura zařazen k okruhu spisovatelů kolem nakladatelství Družstevní práce.⁵ V kapitole Vnitřní diferenciaci Levé fronty se objevuje Vančurovo jméno v souvislosti s informacemi o 7 nejvýraznějších osobnostech komunistického křídla české literatury, kteří se v roce 1929 dostali do rozporu s novým vedením strany.⁶ Vančura je zmíněn jako jeden ze spisovatelů, kteří v roce 1934 podepsali manifest Obce československých spisovatelů.⁷ V oddíle Literatura v letech okupace je Vančura uveden mezi autory, kteří byli v této době popraveni.⁸

Vybrané knihy se objevují i v dalších částech publikace. *Tři řeky* se nachází v úseku věnujícímu se próze 30. let, kde je uvedeno, že se jimi Vančura přiblížil k typu románu-řeka. Zároveň je tímto dílem řazen k autorům, kteří se v polovině 30. let sbližovali se socialistickým realismem. Kromě toho je toto dílo srovnáváno s dílem Václava Řezáče.⁹ Divadelní avantgarda zmiňuje Vančuru jako velkou osobnost literární avantgardy, konkrétně jsou uvedeny názvy jeho dvou divadelních her – *Alchymista* a *Jezero Ukereve*.¹⁰ V oddíle Literatura v letech okupace figuruje

³ BURIÁNEK, František. *Česká literatura 20. století: (Od moderny devadesátých let do současnosti)*. Praha: Orbis, 1968, s. 147-152.

⁴ Tamtéž, s. 126.

⁵ Tamtéž, s. 154.

⁶ Tamtéž, s. 157.

⁷ Tamtéž, s. 165.

⁸ Tamtéž, s. 246.

⁹ Tamtéž, s. 169, 160 a 208.

¹⁰ Tamtéž, s. 227-228.

Obrazy z dějin národa českého, přičemž je zdůrazněna dobově-společenská funkce tohoto díla.¹¹

1.3 Česká literatura první poloviny XX. století (1981)

Jedná se o literárněhistorickou příručku, která podává jak obecný popis jednotlivých proudů a směrů daného období, tak informace o jednotlivých spisovatelích spadajících do daného období, proudu či směru. Kniha je rozdělena na 3 velké díly – Na počátku století, Mezi dvěma světovými válkami a Literatura v letech okupace a války. Publikace vyšla v nakladatelství Československý spisovatel v roce 1981. Jejím autorem je František Buriánek.

V této publikaci figuruje Vančurovo jméno v rámci spisovatelů, kteří vstoupili do komunistické strany.¹² Kromě toho je uveden u kapitoly týkající se Devětsilu.¹³ Je také zařazen mezi ty, kteří zemřeli rukou fašistů. Dokonce je dále v textu označen za první oběť heydrichiády roku 1942.¹⁴

Samostatná část je Vančurovi věnována v rámci kapitoly Devětsil a poetismus, konkrétně pak v oddílu Avantgardní próza, kde je označen za největší osobnost tohoto proudu. Nejprve jsou krátce charakterizovány počátky jeho tvorby, konkrétně díla *Amazonský proud* a *Dlouhý, Široký, Bystrozraký*. Následující odstavec se zaměřuje na obecnou charakteristiku jeho tvorby. V tomto ohledu je zdůrazněn vypravěčský styl, zájem o větnou stavbu a hodnotící ráz jeho tvorby. Vančurova tvorba je zde reflektována z komunistického hlediska. Dalším více rozebíraným dílem je *Pekař Jan Marhoul*. To je následováno románem *Pole orná a válečná*. Poté se objevuje rozbor díla *Rozmarné léto* a *Markéta Lazarová*. Na závěr je ještě uvedeno, že Vančurova próza z let 30. spadá už do jiné historické situace a že tedy bude rozebírána dále v knize.¹⁵

V následujícím oddílu Avantgardní divadlo jsou zmiňovány avantgardní hry *Učitel a žák* a *Nemocná dívka*, o kterých je uvedeno, že měly ráz experimentu. Tím jsou dány do souvislosti s Vančurovými experimenty v oblasti filmové tvorby. Za nejúspěšnější je zde označován snímek *Před maturitou*. Následuje charakteristika Vančurovy tvorby 30. let, kam spadají díla *Alchymista* a *Jezero Ukereve*. Je zmíněna i po Vančurově smrti uvedená *Josefina*.¹⁶

¹¹ Tamtéž, s. 250.

¹² BURIÁNEK, František. *Česká literatura první poloviny XX. století*. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 129.

¹³ Tamtéž, s. 171-172.

¹⁴ Tamtéž, s. 132 a 272.

¹⁵ Tamtéž, s. 181-183.

¹⁶ Tamtéž, s. 185.

Charakteristika vybraných děl se objevuje i v jiných částech knihy. *Pole orná a válečná* jsou krátce rozebírána v rámci kapitoly Světová válka a česká literární tvorba.¹⁷ *Pekař Jan Marhoul* je přiblížen v kapitole Próza proletářského umění.¹⁸ V kapitole Socialistický realismus jsou pak zmíněna díla *Tři řeky* a *Rodina Horvatova*.¹⁹ 3. díl a konkrétně hned úvodní kapitola Literární tvorba v letech okupace přináší charakteristiku *Obrazů z dějin národa českého*.²⁰

1.4 Dějiny české literatury (1995)

4. díl *Dějiny české literatury* se zaměřuje na literaturu od konce 19. století do roku 1945, jak je patrné už z názvu. Publikace je členěna na 3 velké úseky – Česká literatura na počátku 20. století, Česká literatura v letech 1918–1929 a Česká literatura v letech 1929–1945. Každý takový úsek je zahájen obecnou charakteristikou daného období, následuje charakteristika poezie, prózy a dramatu v daném období, poté už následují kapitoly věnované konkrétním autorům.

V této publikaci se Vančurovo jméno objevuje mnohokrát, a to v různých částech knihy. Je zmiňován mezi autory mladé poválečné generace, kteří byli součástí proletářského hnutí.²¹ Objevuje se i u kapitol o jiných autorech. Jedná se o různá srovnávání poetik, vzájemné inspirace. Vančurovo jméno figuruje i u odstavce, který se věnuje rozboru díla Josefa Kopty, konkrétně jsou rozebírány shodné znaky jejich děl.²² Je také zmiňován spolu s Šaldou či Bartošem u kapitoly, která se věnuje dramatu 20. let.²³ Nemůže chybět ani u různých uskupení, jakými byl například Umělecký svaz Devětsil.²⁴ Objevují se jak Vančurovy kritiky či různá vyjádření týkající se jiných autorů, jako je tomu například u kapitoly zaměřené na Šrámka, tak i odkazy na jeho další teoretizující činnosti.²⁵ Zároveň je uvedeno, s jakými periodiky byl spjat, konkrétně se jedná o *Lumír*, *Červen*, *Tvorbu*, *Cestu* či *Revue Devětsilu*.²⁶

Svémi díly je Vančura řazen k různým literárním proudům. Dílem *Amazonský proud* je řazen k autorům prózy, která vyrůstala z expresionistické destrukce epického tvaru. Kniha *Dlouhý, Široký, Bystrozraký* je pak pojímána jako Vančurův krok k epice. Celkově je jeho tvorba

¹⁷ Tamtéž, s. 139.

¹⁸ Tamtéž, s. 169.

¹⁹ Tamtéž, s. 235.

²⁰ Tamtéž, s. 279-280.

²¹ MUKAŘOVSKÝ, Jan, Zdeněk PEŠAT a Eva STROHSOVÁ. *Dějiny české literatury. IV, Literatura od konce 19. století do roku 1945*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 117. ISBN 80-85865-48-3.

²² Tamtéž, s. 238.

²³ Tamtéž, s. 240.

²⁴ Tamtéž, s. 159.

²⁵ Tamtéž, s. 143 a 165.

²⁶ Tamtéž, s. 172-175.

předznamenáním další vývojové problematiky mladé prózy, a to jako průsečík expresionismu a poetismu.²⁷ Je uváděno, že lze nalézt jeho spojitost s poetismem. V úseku Poetismus v dramatu a jeho vliv jsou pak přibližovány hry *Učitel a žák* a *Nemocná dívka*.²⁸

V úseku věnujícímu se polovině 20. let je Vladislav Vančura, který buduje novou epiku založenou na využívání prostředků moderní lyriky, označen za autora, který v tomto ohledu získává mimořádné a klíčové postavení. Dále je zmiňován román *Pekař Jan Marhoul*, který je považován za osobitý typ románu – podobenství. Následuje charakteristika protiválečného románu *Pole orná a válečná*. Zmíněn je i *Poslední soud* či *Rozmarné léto*.²⁹

Kromě toho Vančurovi věnována celá kapitola, kterou zpracoval Mojmir Grygar a která se nachází ve 2. části publikace *Česká literatura v letech 1918–1929*. Tato kapitola je rozčleněna na vícero podkapitol. První z nich nese název *Vyhraňování tvůrčí osobnosti* a podává informace o autorově životě, jsou zde zdůrazňovány různé inspirační zdroje jeho tvorby. Dále je popisován průběh studií, je zde rovněž vyzdvihnuta Vančurova osobitá tvůrčí koncepce, zároveň je zmíněna souvislost s dobovým expresionismem. Další odstavec je věnován Vančurově působení v uměleckém sdružení Devětsil, přičemž je uvedeno, že stanul na čele poválečného literárního hnutí, kam ho přivedl zejména umělecký program, jenž usiloval o obsahovou i tvárnou proměnu literatury a opíral se přitom o komunistické smýšlení. Je zdůrazněn jeho podíl na vyhraňování názorové koncepce poválečné avantgardní literatury. Je popisována Vančurova publikační činnost, od příležitostných referátů o pražských výstavách a divadelních představeních (*České slovo*, *Československá samostatnost*, *Národní osvobození*), po esejistické stati a poznámky publikované například v *Hostu*, *Veraikonu*, *Červnu*, *Disku* či *Odeonu*. Je uvedeno, že Vladislav Vančura po celý život spojoval svoji práci v oblasti literatury s veřejnou činností, na tomto místě je pak zmíněn jeho vstup do komunistické strany v roce 1921 a také podpis Manifestu sedmi o 8 let později. Další část charakterizuje Vančurovu tvůrčí aktivitu 30. let, konkrétně uvádí, že se rozšiřuje do nových uměleckých a kulturních oblastí. V tomto ohledu je popisována jeho filmová tvorba. Zároveň je připomenuto, že se v této době příležitostně vyslovoval k uměleckým a společenským otázkám v různých časopisech. Poslední odstavec této strany je věnován připomenutí toho, že Vančura za nacistické okupace vedl spisovatelskou

²⁷ Tamtéž, s. 234.

²⁸ Tamtéž, s. 253-254.

²⁹ Tamtéž, s. 235-236 a 237-238.

sekcí odbojového Výboru inteligence, který spadal pod Národní revoluční výbor. Je uvedeno, že byl koncem května 1942 zatčen a 1. června zastřelen.³⁰

V dalším oddíle Hledání tvaru jsou popisovány autorovy literární začátky. Autor zde analyzuje Vančurovy rané prózy, přičemž uvádí, že už v nich se projevil jeho osobitý talent, což platí zejména o jazyce a slohu. Objevuje se souhrnná charakteristika tvorby s důrazem na kontrastním spojování jazykových, stylistických i tematických rovin či rozbíjení dějových a kompozičních schémat. Do Vančurovy rané tvorby jsou řazeny jeho básnické prózy, je uvedena jejich souhrnná charakteristika. Dále je blíže charakterizován soubor drobných próz *Amazonský proud*, přičemž je připomenuto, že v povídce *Cesta do světa* se poprvé objevuje motiv cesty, který můžeme vidět později i v dalších dílech, například v *Učiteli a žákovi*, *Třech řekách* atd. Další odstavec je věnován prózám *Dlouhý*, *Široký*, *Bystrozraký* a *F. C. Ball* a jejich charakteristice. V závěru tohoto oddílu, který se věnoval Vančurovým prvním prózám, je shrnuta jejich parodičnost, zvláště je zdůrazněno Vančurovo souvětí, pro které je typické souřadné řazení několika prostých výpovědí.³¹

Úsek Epika jako rozvedený básnický obraz je věnován dvěma Vančurovým knihám – *Pekař Jan Marhoul* a *Pole orná a válečná*. Je uvedeno, že po vydání těchto děl byl Vančura rázem dobovou kritikou označen za vůdčího představitele hnutí takzvané proletářské literatury. Další stránky jsou věnovány poměrně obsáhlé charakteristice těchto 2 knih.³²

Oddíl Možnosti básnické epiky a dramatu, který následuje, se věnuje období Vančurovy tvorby, do kterého jsou řazena tři prozaická díla – *Rozmarné léto*, *Poslední soud*, *Hrdelní pře anebo Přísloví* a také dvě divadelní hry – *Učitel a žák*, *Nemocná dívka*. Dále je popisována změna v jeho tvorbě, která se projevila zejména rozvíjením některých dříve pouze dílčích motivů.³³

„Je to zejména princip humoru jako životní pohody a moudrosti, metaforizace osudových konfliktů do podoby básnické vize, hra s dějovými prvky i slovními významy, která přitakává elementárním životním silám, rozmarné lidské obraznosti, magické básnivosti.“³⁴

Další 2 odstavce jsou věnovány tvorbě z druhé poloviny 20. let, která se vyvíjela v kontaktu s poetismem. Přitom je ale zdůrazněno, že ačkoli se Vančura podílel například na tvorbě poetistických manifestů svými díly i teoretickými články, přesto tyto texty nemohou plně

³⁰ Tamtéž, s. 310-311.

³¹ Tamtéž, s. 312-314.

³² Tamtéž, s. 314-316.

³³ Tamtéž, s. 317.

³⁴ Tamtéž, s. 317.

obsáhnout osobitost tohoto autora. Další řádky jsou věnovány bližší charakteristice *Rozmarného léta*. Poté jsou popisovány charakteristické znaky Vančurových divadelních her. Následuje bližší popis scénické básně *Učitel a žák* a také hry *Nemocná dívka*. Poté je blíže rozebírán román *Poslední soud* následovaný dílem *Hrdelní pře anebo Přísloví*.³⁵

Příběhy o lásce, osudu a hře je název dalšího oddílu, který nejprve přináší obecnou charakteristiku dalšího období Vančurovy tvorby, včetně změny vypravěče. V tomto ohledu je uváděno dílo *Kubula a Kuba Kubikula*. Nejlépe ale změněnou situaci Vančurovy tvorby přelomu 20. a 30. let dokládá román *Markéta Lazarová*, kterému jsou věnovány další řádky. Milostná tematika zůstává ve středu Vančurovy pozornosti i v následujících prozaických dílech, kterými jsou *Útěk do Budína* a *Luk královny Dorotky*, jimž je rovněž věnována charakteristika. Kromě toho je uvedeno, že změny, které se projeví ve Vančurově prozaické tvorbě, lze vysledovat i v tvorbě dramatické, konkrétně v díle *Alchymista*.³⁶

Následujícím období, které je tvořeno třemi romány – *Konec starých časů*, *Tři řeky* a *Rodina Horvatova* – a divadelní hrou *Jezero Ukereve*, se věnuje úsek Próza o proměnách lidí a časů. V úvodní charakteristice je uvedeno, že se Vančura v této době začal intenzivně zabývat filmovým uměním, jenž ovlivňovalo jeho prozaickou a dramatickou tvorbu. Vančurova tvorba je zde nazírána v souvislosti s dobovými událostmi. Konkrétně je uvedeno, že Vančura na společenskou krizi 30. let reagoval zvýšenou pozorností ke společenské a historické realitě člověka. Následuje bližší popis výše zmíněných děl spadajících do tohoto období. Zvlášť jsou vyčleněna díla *Tři řeky* a *Rodina Horvatova*. Po společné charakteristice následuje podrobnější rozbor těchto 2 knih.³⁷

Speciální oddíl je pak věnován nedokončeným *Obrazům z dějin národa českého*. Je popisována autorova motivace k napsání tohoto díla, proces vzniku, autorův záměr a podobně. Na závěr jsou zmíněna některá díla, která vyšla posmrtně, například *Josefina*, *Selské Vánoce*, *Povětrí*. Ty dle autora kapitoly svědčí o tom, že Vančura zůstával věrný svému neúnavnému tvůrčímu novátorství.³⁸

Další zmínky se objevují v části III. Česká literatura v letech 1929–1945. Také v této části se Vančura objevuje v různých výčtech. V úvodní části Hlavní vývojové tendence je Vančura spolu s Nezvalem řazen mezi autory budující ve svých dílech v této době estetickou strukturu

³⁵ Tamtéž, s. 317-319.

³⁶ Tamtéž, s. 320-322.

³⁷ Tamtéž, s. 322-325.

³⁸ Tamtéž, s. 326-327.

extrovertního typu, konkrétně jsou uváděny knihy *Hrdelní pře anebo Přísloví* a *Tři řeky*. Oddíl Spisovatelé a krize české společnosti přináší informaci o akci sedmi komunistických spisovatelů, mezi něž patřil i Vančura, kteří v roce 1929 vystoupili proti novému vedení strany.³⁹

Vančura je různým způsobem spjat s některými nakladatelstvími či periodiky. Bratři Čapkové, Vančura či Závada jsou uváděni jako autoři, jejichž díla byla vydávána jedním z předních československých nakladatelství Aventinum. Na stejné straně je popisována knižní produkce koncernu Melantrich, přičemž je zmíněno, že od roku 1932 uděloval nakladatelské ceny nejvýznamnějším pracím, kterou obdržel i Vančura.⁴⁰ Je rovněž zařazen mezi autory, kteří publikovali v Revue pro literaturu, umění a vědu *Plán*.⁴¹

Jsou uváděny příklady jeho společenského působení. V oddíle Literární kritika a literární věda je uvedeno, že v roce 1931 došlo k polemikám mezi několika spisovateli, ke kterým je řazen i Vančura, se stanovisky časopisu *Naše řeč*.⁴²

Jeho jméno figuruje v úvodní charakteristice oddílu s názvem Próza obrozené epičnosti. Konkrétně je Vančura označován za nejvýznamnějšího představitele vypravěčské větve. Dále je popisován vývoj jeho prozaické tvorby od 20. let, kde byl základní složkou básnický obraz, až k dílům 30. let, které jsou jasným znamením příklonu k epice. Mezi díly z 30. let jsou jmenovány *Hrdelní pře anebo Přísloví*, *Markéta Lazarová*, *Luk královny Dorošky*, *Útěk do Budína*, *Konec starých časů*. Zvlášť je pak vyčleněno dílo *Tři řeky*. Tato díla, s výjimkou *Tři řek*, jsou v následujících řádcích charakterizována, přičemž největší prostor je věnován *Hrdelní pře anebo Přísloví*.⁴³

I zde je Vančura svými díly řazen k nejrůznějším proudům. Je zmiňován jako autor baladické prózy, konkrétně je zde upozorňováno na jeho dílo *Markéta Lazarová*.⁴⁴ Oddíl Psychologická próza přináší tvrzení, že naturalisticky orientovaný psychologický román projevoval zájem o zločincovu duši, přičemž je zmíněno, že stejně tak tomu bylo u prózy počátku 30. let, mezi jejímiž autory je jmenován i Vančura.⁴⁵ Literatura faktu uvnitř avantgardní prózy je označována jako protiváha jednak k proudu elementární epiky, za jejíž jediného zástupce je zde

³⁹ Tamtéž, s. 331-333.

⁴⁰ Tamtéž, s. 357.

⁴¹ Tamtéž, s. 354.

⁴² Tamtéž, s. 346.

⁴³ Tamtéž, s. 383-384.

⁴⁴ Tamtéž, s. 387.

⁴⁵ Tamtéž, s. 399.

uveden Vančura, jednak k imaginativní próze.⁴⁶ Je uvedeno, že román se stal dominantním žánrem beletrie, Vančura je uváděn jako jeden z jeho autorů.⁴⁷ Dále je tento žánr diferenciován z hlediska funkcí, přičemž Vančura je uveden jako zástupce rodové ságy.⁴⁸ Vančura spolu s Marií Majerovou obohatili románovou kroniku o nové rysy. V tomto ohledu je rozebírána nedokončená trilogie *Rodina Horvatova*, zmiňovány jsou i *Tři řeky*.⁴⁹

Vančura je zmiňován vedle Nezvala, Hoffmeistera či začínajícího Voskovce a Wericha jako představitel avantgardního divadla 20. let. Dále je uvedeno, že stejně jako všichni zmínění pokračoval Vančura v dramatické tvorbě i ve 30. letech.⁵⁰ Blíže jsou pak rozebírány jeho hry *Alchymista* a *Jezero Ukereve*. Vančurův talent mířil spíše k epice než k dramatu, přesto je uvedeno, že básnická a myšlenková hodnota jeho her je výjimečná. Obě rozebírané hry jsou pak přiřazeny k nejcennějším výtvorům české dramatické literatury.⁵¹

V oddíle Základní vývojové tendence kapitoly Literatura v letech 1939–1945 je zmíněno nakladatelství Družstevní práce, v jehož ediční radě Vančura pracoval. Je uvedeno, že kromě překladů se vydávání zaměřilo na edice klasiků a původní prozaické práce, včetně Vančurových.⁵² Část Umění bojuje proti fašismu přináší příklady nelegálních forem projevu. Je zmiňován i Národní revoluční výbor spisovatelů, jehož členy byli Halas, Černý, Václavek či Vančura.⁵³

V úvodu k oddílu Próza je Vančura uváděn jako jeden z autorů, kteří publikovali jen na počátku válečného období. V publikaci se objevují i citace Vančurových výroků týkajících se různých autorů či děl, konkrétně se objevuje v souvislosti s dílem Josefa Štefana Kubína.⁵⁴ V úseku Historická próza a románová biografie je uvedeno, že Vančura, Schulz a jiní obohatili českou literaturu o umělecky významné a vývojově iniciativní práce právě v tomto žánru. Dále v textu jsou zmiňovány *Obrazy z dějin národa českého*. V tomto ohledu je uvedeno, že se jednalo o vrchol úsilí vyhnout se konvencím a schémátům historického románu. Dále je popisováno, jaký byl původní plán tvorby tohoto díla či jaký byl cíl samotného Vančury. Dílo je následně charakterizováno.⁵⁵

⁴⁶ Tamtéž, s. 410.

⁴⁷ Tamtéž, s. 413.

⁴⁸ Tamtéž, s. 415.

⁴⁹ Tamtéž, s. 420-421.

⁵⁰ Tamtéž, s. 431.

⁵¹ Tamtéž, s. 433.

⁵² Tamtéž, s. 447.

⁵³ Tamtéž, s. 455.

⁵⁴ Tamtéž, s. 475-476.

⁵⁵ Tamtéž, s. 479-481.

V kapitole věnující se Ivanovi Olbrachtovi je pak zmiňován film *Marijka nevěrnice*, který natočil právě Vladislav Vančura.⁵⁶

1.5 Lexikon české literatury (2008)

Lexikon české literatury je několikavazková publikace, která obsahuje slovníková hesla týkající se jednotlivých autorů, děl či institucí. Každé takové heslo je doplněno o rozsáhlou bibliografii. Vladislav Vančura je zařazen do 2. části 4. dílu Lexikonu české literatury, který zpracoval autorský a redakční kolektiv pod vedením Luboše Merhauta. Kniha vyšla v roce 2008 v Nakladatelství Academia. Autorem hesla týkajícího se Vančury je Jiří Opelík.

V krátkém úvodu je autorova tvorba charakterizována takto:

„Romanopisec a povídkář, dramatik, filmový scenárista a režisér; nejvýznamnější prozaik české meziválečné avantgardy, autor beletrie s ozvláštňeným, básnivým jazykem a výrazně exponovaným vypravěčem.“⁵⁷

Následuje popis autorova života. Jsou charakterizována jeho studia, profesní dráha a cesty do různých zemí. Dále jsou zmíněny i další činnosti, například členství v U. S. Devěsil či v komunistické straně. Je zmíněn i Manifest sedmi, po jehož podpisu byl Vančura vyloučen ze strany, nicméně se dále názorově hlásil k marxistické levici. Nechybí ani úsek věnovaný Vančurově filmové tvorbě, přičemž jsou uváděny názvy některých snímků, na kterých se podílel, například *Před maturitou*, *Na sluneční straně*, *Marijka nevěrnice* a spousta dalších. V závěru tohoto oddílu je zmiňována autorova činnost v Obci československých spisovatelů a v nakladatelství Družstevní práce či v ilegálním Národním revolučním výboru inteligence. Poslední věty jsou pak věnovány dceři Aleně a její tvorbě.⁵⁸

Další odstavce jsou zaměřeny na autorovo dílo. Jsou blíže charakterizována vybraná díla a zároveň je obecně popisován autorův styl psaní. Nejprve jsou rozebírány pozdní povídkové začátky, konkrétně *Amazonský proud* a *Dlouhý, Široký, Bystrozraký*. Dále je popisována Vančurova snaha dosáhnout umělecké autonomie díla, která se projevovala silnou rolí vypravěče, hodnotícím rázem textu a také ozvláštňením jazyka. Je vyzdvihována Vančurova originální práce s jazykem, jejímž cílem byla básnivost epiky. Dalšími blíže charakterizovanými díly jsou *Pekař Jan Marhoul*, *Pole orná a válečná*, *Rozmarné léto*, *Hrdelní*

⁵⁶ Tamtéž, s. 565.

⁵⁷ OPELÍK, Jiří. Vladislav Vančura. In: MERHAUT, Luboš a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 4/II, U-Ž. Praha: Nakladatelství Academia, 2008, s. 1211. ISBN 978-80-200-1671-3.

⁵⁸ Tamtéž, s. 1211-1212.

pře anebo Přísloví a *Poslední soud*. Následně je charakterizováno Vančurovo poetistické období, v rámci kterého jsou zmiňovány divadelní hry *Učitel a žák* a *Nemocná dívka*. Společně jsou charakterizovány romány z 1. poloviny 30. let – *Markéta Lazarová*, *Útěk do Budína* a *Konec starých Časů*. Zmiňovány jsou i další Vančurovy hry, konkrétně *Alchymista*, přičemž je uvedeno, čím se liší od poetistických her. V textu je také rozebíráno Vančurovo dílo *Tři řeky* či dílo *Rodina Horvatova*, které však zůstalo nedokončené, jelikož ohrožení národní existence na konci 30. let vedlo Vančuru k tvorbě na díle *Obrazy z dějin národa českého*. Na závěr jsou zmiňovány hry *Josefina* a *Jezero Ukereve*. V charakteristice autorova díla není opomenuta ani jeho scénaristická filmová tvorba. Zároveň je i charakterizována autorova teoretizující a kritická činnost, od referentského a lektorského působení, k teoretickým pracím souvisejícím s Devětsilem či se strukturalistickými tezemi Pražského lingvistického kroužku. Je rovněž vymezeno Vančurovo očekávání od literatury.⁵⁹

1.6 Dějiny nové moderny

Jedná se o třísvazkové zpracování dějin české literatury, na jehož tvorbě se podílel autorský kolektiv v čele s Vladimírem Papouškem. Všechny 3 knihy vyšly v nakladatelství Academia.

1.6.1 Dějiny nové moderny 1. díl (2010)

První kniha se věnuje období ve vývoji české literatury od roku 1905 do roku 1923 a vyšla v roce 2010. Kniha nepřináší přehled jednotlivých autorů, ale spíše sleduje literární vývoj, v rámci kterého jsou uváděni jednotliví autoři a zmiňována jejich díla. Publikace je členěna na větší celky, přičemž každá tato část se věnuje jednomu konkrétnímu roku sledovaného období.

V knize se objevují nejrůznější příklady Vančurovy teoretizující činnosti, ať už se jedná o jeho reakci na první sbírky povídek Šrámka či jeho výroky týkající se moderního umění.⁶⁰ Je označován za příslušníka nastupující moderny či uváděn jako člen Devětsilu, jehož byl i předsedou.⁶¹ S tímto uskupením je také spojen sborník *Devětsil*, v němž byla uveřejněna i jedna Vančurova próza.⁶² Zároveň se objevují zmínky o jeho spojitosti s nejrůznějšími periodiky, například s časopisem *Červen*, který přinášel některé jeho prózy, se sborníkem

⁵⁹ Tamtéž, s. 1212-1214.

⁶⁰ PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny: česká literatura v letech 1905–1923*. Praha: Academia, 2010, s. 79 a 356. ISBN 978-80-200-1792-5.

⁶¹ Tamtéž, s. 293 a 358.

⁶² Tamtéž, s. 373.

Musaion, či s avantgardním periodikem *Disk*, ve kterém publikoval ukázkou ze svého románu *Pekař Jan Marhoul*.⁶³

1.6.2 Dějiny nové moderny 2. díl (2014)

Druhý díl s podtitulem *Lomy vertikál* zpracovává období od roku 1924 do roku 1934 a vyšel v roce 2014. Tato publikace je členěna na větší celky, přičemž každý zpracovává dané rozmezí roků z jiného úhlu pohledu.

V tomto svazku publikace je Vančurovo jméno často zmiňováno v souvislosti s komunismem. Jedná se o zařazení Vančury mezi autory, kteří se ztotožnili s vizemi komunismu, ale také mezi ty, kteří byli v roce 1929 ze strany vyloučeni.⁶⁴

Kromě toho je uveden také u uskupení pátečníků.⁶⁵ Je zmíněna jeho souvislost s periodikem *Tvar*. Ta je spjata s Vančurovou teoretizující činností, jelikož právě v tomto časopise vyšla jeho stať *O společenské funkci umění*.⁶⁶ Objevují se i souvislosti s dalšími autory. Je zmiňován u části věnující se Kafkovi, souvislost s Vančurovým stylem je spatřována v díle *Golemova milá* Heleny Dvořákové.⁶⁷ V části věnující se Františkovi Götzovi je uvedeno, že psal kritické portréty svých soupeřů, kam patřil i Vančura.⁶⁸ Velká pozornost je pak věnována Götzovým kritikám věnujícím se dílu *Markéta Lazarová*.⁶⁹ Vančura figuruje i u úseku zaměřenému na Bedřicha Václavka, kde je zmiňován v rámci 3. dílu knihy *Od umění k tvorbě*.⁷⁰

V textu knihy se objevuje charakteristika několika Vančurových děl. Většina z nich se nachází v kapitole *Dotek nicoty a rozprava o ohrožené jedinečnosti člověka*. Nejprve je rozebírán román *Pekař Jan Marhoul*.⁷¹ Na dalších stránkách této kapitoly jsou zmíněna *Pole orná a válečná*, objevuje se i reakce F. X. Šaldy následovaná charakteristikou tohoto románu.⁷² Poté se zde nachází charakteristika 2 próz – *Poslední soud a Hrdelní pře anebo Příslaví*.⁷³ Ve stejné kapitole se objevuje i rozbor *Markéty Lazarové, Konce starých časů a Útěku do Budína*.⁷⁴ Kapitola (Ženské) tělo zdravé, invalidní, mizející a plodné pak přináší charakteristiku

⁶³ Tamtéž, s. 343, 346 a 395.

⁶⁴ PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny. 2, Lomy vertikál: česká literatura v letech 1924–1934*. Praha: Academia, 2014, s. 110, 113 a 382. ISBN 978-80-200-2296-7.

⁶⁵ Tamtéž, s. 116.

⁶⁶ Tamtéž, s. 204.

⁶⁷ Tamtéž, s. 134-135 a 292.

⁶⁸ Tamtéž, s. 346.

⁶⁹ Tamtéž, s. 352-353.

⁷⁰ Tamtéž, s. 377.

⁷¹ Tamtéž, s. 134.

⁷² Tamtéž, s. 137-138.

⁷³ Tamtéž, s. 156-157.

⁷⁴ Tamtéž, s. 162-163.

Rozmarného léta.⁷⁵ Kromě tohoto oboru činnosti se v knize objevují i odkazy na Vančurovu činnost filmografickou. Konkrétně je zde zmíněn jeho film *Před maturitou*, jenž je uveden opět v kapitole Dotek nicoty a rozprava o ohrožené jedinečnosti člověka.⁷⁶ Nechybí ani připomínka *Marijky nevěrnice*, tentokrát v druhé také zmiňované kapitole, tedy (Ženské) tělo zdravé, invalidní, mizející a plodné.⁷⁷ V této, druhé, kapitole se také objevuje Vančurovo dílo *F. C. Ball*, a to v souvislosti s eugenikou, na kterou je v něm přímo odkazováno.⁷⁸

1.6.3 Dějiny „nové“ moderny 3. díl (2017)

Třetí díl nese podtitul Věk horizontál. Tento svazek se zaměřuje na literární vývoj v letech 1935–1947 a vyšel v roce 2017. Nově se v názvu objevuje slovo nové v uvozovkách.

V tomto svazku se Vančura opět objevuje v rámci různých výčtů. Je zařazen mezi autory, kteří vstupovali do veřejné sféry, mezi ty, jejichž komentáře se objevily v úvodu *Knihy v plamenech*, či mezi spisovatele, kteří se podíleli na sborníku *Španělsku*.⁷⁹

V úseku 1936. Spor individuálního a kolektivního; civilizace mloků a postava kulhavého poutníka je poměrně velká pozornost věnována Vančurovi, konkrétně pak jeho dílu *Tři řeky*. Otakar Kučera toto dílo kritizoval v článku *Vladislav Vančura na druhé straně?*, jeho názor se snažil zmírnit Bedřich Václavek ve svém textu *Vladislav Vančura, O. Krígl, Blok a U*.⁸⁰ Kritika díla *Tři řeky* se objevuje i dále v knize, a to v souvislosti s Jiříčkem, který psal pod pseudonymem Krígl. Ten kritizuje jak tento román, tak divadelní hru *Jezero Ukereve*.⁸¹

Také zde se nachází popisy některých Vančurových děl. Konkrétně je v kapitole Horizonty vědění a řeči rozebíráno dílo *Rodina Horvatova*.⁸² Součástí je také Úsek 1940. Obrazy z dějin, tradice a další zkoumání možností románů, který přináší charakteristiku *Obrazů z dějin národa českého*, přičemž toto dílo je označováno za nejzdařilejší svého typu. Text oddílu je doplněn o obrázek obálky právě této knihy.⁸³

V části 1942–1945: Nehybná hladina domácího epického diskurzu a některé víry pod ní je popisován rok 1942. V tomto ohledu je Vančura zmíněn jako oběť nacistického teroru,

⁷⁵ Tamtéž, s. 309.

⁷⁶ Tamtéž, s. 161.

⁷⁷ Tamtéž, s. 321.

⁷⁸ Tamtéž, s. 288-289.

⁷⁹ PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny "nové" moderny. 3, Věk horizontál: česká literatura v letech 1935–1947*. Praha: Academia, 2017, s. 48, 51 a 82. ISBN 978-80-200-2736-8.

⁸⁰ Tamtéž, s. 138-140.

⁸¹ Tamtéž, s. 236-237.

⁸² Tamtéž, s. 152.

⁸³ Tamtéž, s. 156-157.

příčemž je označen za jednoho z nejvýznamnějších českých autorů 20. století.⁸⁴ Úsek 1945–1947. Perioda proměny, nový jazyk prózy a dominance moci označuje Vančurův zájem o jazyk za jeden ze základů, na kterých bylo vystavěno prozaické paradigma 30. a 40. let, které existovalo mimo oficiální tvorbu.⁸⁵ Vančura je zmiňován jako jeden z autorů, jimiž se zabýval S. K. Neumann v *Listech pro umění a kritiku 2*. Text je doplněn o fotografii Vančury, která se objevila v revue *Panorama* v květnu 1936.⁸⁶

1.7 Panorama české literatury (2015)

Panorama české literatury, konkrétně první díl, přináší přehled dějin české literatury od počátků slovesnosti do roku 1989. Na tvorbě této publikace se podíleli literární vědci v čele s Lubomírem Machalou. Kniha je koncipována tím způsobem, že uvádí literární vývoj, v jehož kontextu představuje jednotlivé spisovatele a díla. Objevují se i upozornění na adaptace děl či na souvislosti se světovou literaturou. Poprvé tato kniha vyšla v roce 1994, následně 2008 a naposledy 2015.

V této publikaci se Vančura často objevuje ve výčtech spolu s dalšími autory. Hned v úvodní charakteristice období v kapitole Literatura po vzniku československé republiky a za německé okupace (1918–1945) je zmíněn jako jeden ze spisovatelů vyloučených v roce 1929 z komunistické strany. Zároveň je zařazen mezi autory, kteří za druhé světové války zemřeli násilnou smrtí.⁸⁷ Dále v textu jsou jmenovány jednotlivé směry a uskupení, přičemž Vančura je řazen ke spisovatelům, v jejichž tvorbě lze nalézt prvky expresionismu.⁸⁸ V oddíle Poezie v letech 1918–1945 je Vančura zmiňován u Devětsilu a u Národního revolučního výboru spisovatelů.⁸⁹ Oddíl Próza v letech 1918–1945 přináší informace o tom, že se Vančura spolu s dalšími spisovateli ve svých dílech vyrovnával s událostmi první světové války.⁹⁰

Zároveň je mu v této části publikace věnována samostatná část. Vančura je nazýván předním představitelem imaginativní prózy. Je uveden krátký medailonek z jeho života. Následující odstavce jsou věnovány jednotlivým dílům. Nejprve jsou společně rozebírány knihy *Amazonský proud* a *Dlouhý, Široký, Bystrozraký*. Dílům *Pekař Jan Marhoul*, *Pole orná a válečná*, *Rozmarné léto*, *Hrdelní pře* anebo *Příslaví*, *Poslední soud* a *Markéta Lazarová* je vždy věnován

⁸⁴ Tamtéž, s. 166.

⁸⁵ Tamtéž, s. 188.

⁸⁶ Tamtéž, s. 196-197.

⁸⁷ MACHALA, Lubomír a kol. *Panorama české literatury*. Praha: Knižní klub, 2015, s. 217-218. ISBN 978-80-242-4818-9.

⁸⁸ Tamtéž, s. 220.

⁸⁹ Tamtéž, s. 225 a 236.

⁹⁰ Tamtéž, s. 295.

samostatný odstavec. Menší charakteristika se objevuje u knih *Útěk do Budína*, *Luk královny Dorotky*, *Konec starých časů* a *Tři řeky*. Zvláštní odstavec je věnován nedokončeným dílům. Konkrétně se jedná o trilogii *Koně a vůz*, ze které stihl Vančura napsat pouze 1. část *Rodina Horvatova*, dále pak historický román *Krčín* a *Obrazy z dějin národa českého*. Připomenuta je i dětská kniha *Kubula a Kuba Kubikula*. Na závěr je ještě zmíněno, že se věnoval publicistice, dramatu a filmu. U děl, která byla zfilmována, je uvedena poznámka pod čarou odkazující na režiséra a rok natočení snímku.⁹¹ Objevuje se i zajímavý dodatek: „Jeho postavení ve světové literatuře (například ve srovnání s Karlem Čapkem) je ovlivněno náročností adekvátního překladu.“⁹²

Dále v textu tohoto oddílu je v souvislosti se zvýšeným významem historické prózy v období Protektorátu Čechy a Morava zmíněno dílo *Obrazy z dějin národa českého*.⁹³

Vančurova dramatická tvorba je součástí následujícího oddílu Drama a divadlo mezi světovými válkami a za německé okupace. Odstavec přinášející informace o začátcích avantgardního divadla v Praze uvádí Vančuru jako jednoho z autorů experimentálních inscenací.⁹⁴ Dále v textu jsou uvedena a krátce charakterizována konkrétní díla, která měla premiéru v Osvobozeném divadle. Jedná se o hry *Učitel a žák*, *Nemocná dívka*, *Alchymista*, *Jezero Ukereve* a *Josefina*. Je uvedeno, že se Vančura snažil zvýšit uměleckou úroveň českých filmů. Jsou jmenovány filmy, na jejichž vzniku se podílel – *Před maturitou*, *Na slunečné straně*, *Marijka nevěrnice* a *Naši furianti*.⁹⁵ Poslední dva jmenované snímky jsou zmíněny i v dalších částech knihy, v úseku věnujícím se Ivanovi Olbrachtovi v prvním případě a v části o Ladislavu Stroupežnickém v případě druhém.⁹⁶

V knize se objevuje Vančurovo jméno v souvislosti s dalšími spisovateli. Konkrétně je uvedeno, že se jeho dílem inspiroval Benjamin Klička či že se mu aktualizací historického námětu a modernizací vyprávěčských postupů přiblížil František Křelina. Jan Čep zase bývá vedle Vladislava Vančury označován za největšího básníka české prózy.⁹⁷

Oddíl Literární věda a kritika 1918–1945 přináší Vančuru jako předmět studií jiných autorů. Své práce o něm psali Roman Jakobson, představitel katolické kritiky, ale také F. X. Šalda

⁹¹ Tamtéž, s. 272-274.

⁹² Tamtéž, s. 274.

⁹³ Tamtéž, s. 295-296.

⁹⁴ Tamtéž, s. 302.

⁹⁵ Tamtéž, s. 304-305.

⁹⁶ Tamtéž, s. 277 a 174.

⁹⁷ Tamtéž, s. 280-281, 284 a 288.

či Ferdinand Peroutka. Poslední 2 jmenovaní zastávali rozdílné názory, jelikož Šalda řadil Vančuru mezi osobnosti, jichž si vážil, zatímco Peroutka odmítal avantgardu a vystupoval proti Vančurovým prózám.⁹⁸

1.8 Shrnutí

Vladislav Vančura je v literárněhistorických publikacích převážně charakterizován v souvislosti s komunistickou orientací, přičemž bývá zmiňováno jak jeho členství v komunistické straně, tak jeho vystoupení proti jejímu novému vedení. Objevuje se i popis Vančurova společenského působení (Devětsil, různá nakladatelství atd.) a srovnávání s dalšími autory. Bývají uváděny jak jeho práce teoretické a beletristické, tak jeho činnosti svázané s filmem. Zároveň je Vančura uváděn jako předmět teoretických či kritických úvah dalších autorů. Často jsou také zdůrazňovány okolnosti jeho smrti. Více rozebírána jsou pak klasická díla – *Pekař Jan Marhoul*, *Pole orná a válečná*, *Rozmarné léto* a *Markéta Lazarová*. Zvlášť bývá rozebírána dramatická tvorba tohoto autora, kromě toho je větší pozornost věnována i dílu *Obrazy z dějin národa českého*.

V chronologickém řazení příruček lze vysledovat jevy, které se v souvislosti s prezentací Vančury měnily. Ve starších publikacích bývá zdůrazňována jeho levicová orientace a tvorba nazírána z komunistického hlediska. Hned v první z roku 1946 je největší pozornost věnována jeho dílu *Pekař Jan Marhoul*, ve kterém je popisován příběh dělníka. Obdobně je tomu i u další publikace z roku 1968, kde je dílem *Tři řeky* řazen ke spisovatelům, kteří se sbližovali v polovině 30. let se socialistickým realismem, či kde je toto dílo srovnáváno s dílem Václava Řezáče. Zároveň je zde Vančurova tvorba nazírána z komunistického hlediska a je vyzdvihováno společenské působení jeho děl. Také v publikaci z roku 1981 je Vančura charakterizován v souvislosti s komunismem. Jeho díla jsou v tomto ohledu řazena k různým směrům – *Pekař Jan Marhoul* k proletářské próze, *Tři řeky* a *Rodina Horvatova* jsou zmíněny u socialistického realismu.

V novějších publikacích je rovněž připomínána Vančurova levicová orientace a činnosti s ní spojené, nicméně už na ni není kladen takový důraz. Díla jako *Pekař Jan Marhoul*, *Tři řeky* či *Rodina Horvatova* nejsou nazírána pouze z komunistického hlediska. Vančura je naopak v těchto publikacích svými díly řazen k různým literárním proudům a žánrům, není striktně poukazováno na souvislosti děl s proletářským uměním či se socialistickým realismem.

⁹⁸ Tamtéž, s. 312, 316, 318, 320.

2 Učebnice

2.1 Česká literatura od počátků k dnešku (1998)

Česká literatura od počátků k dnešku podává soustavný výklad dějin české literatury. Na její tvorbě se podílely autority literární vědy – Jan Lehár, Alexandr Stich, Jaroslava Janáčková a Jiří Holý. Publikace se skládá ze 4 dílů, chronologicky na sebe navazujících.

V této publikaci se Vančurovo jméno objevuje na několika místech. Většinu těchto zmínek lze nalézt ve 3. dílu, jehož autorem je Jiří Holý. Konkrétně se jedná o oddíl Léta dvacátá a třicátá, do kterého spadají kapitoly 5 Literatura v samostatné republice a 6 Čas krize, a také se objevuje v 7. kapitole Literatura za německé okupace, jež je součástí dalšího většího celku nazvaného Okupace a druhá válka.

Jméno Vančura figuruje v této publikaci v různých výčtech. Je uváděn u autorů, kteří psali ve 20. letech prózu, jež byla ovlivněna postupy moderní lyriky, konkrétně expresivitou a metaforičností.⁹⁹ Objevují se i zmínky v souvislosti s komunismem. Je řazen mezi komunisticky orientované spisovatele, je popisován jeho vztah k revoluci, či je uvedeno jeho vyloučení z komunistické strany, ke kterému došlo na základě protestu proti jejímu novému vedení.¹⁰⁰ Objevuje se i u částí, které se věnují jiným autorům. Konkrétně je Vančura uváděn jako autor moderní české historické prózy, kterého ovlivnilo Durychovo dílo, a to zejména básnickou naléhavostí svého vidění.¹⁰¹ V knize je zmiňována jak jeho činnost společenská, je uveden u nakladatelství Odeon či u sdružení Devětsil, tak jeho činnost odbojová, konkrétně je zmíněn u Národního revolučního výboru inteligence a také jako jeden z autorů, kteří zemřeli rukou nacistů během 2. světové války.¹⁰²

Vančurovi je věnována samostatná podkapitola, která je součástí 5. kapitoly Literatura v samostatné republice. Tato část začíná citací ze Šaldova zápisníku 3, který vystihuje Vančurův přínos, konkrétně uvádí, že pohnul českou prózou. Vančura je v textu podkapitoly nazýván nejvýraznějším prozaikem imaginativního směru, současně je zdůrazněno, čím vynikají jeho díla. Následuje stručný popis autorova života. Poté je rozebírán pro autora typický nezvyklý jazyk a styl jeho próz. Objevuje se stručná charakteristika děl *Pekař Jan Marhoul*, *Pole orná a válečná*, *Poslední soud*, *Rozmarné léto*, *Markéta Lazarová* a *Obrazy*

⁹⁹ LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998, s. 586. ISBN 80-7106-308-8.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 553, 572 a 586.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 602.

¹⁰² Tamtéž, s. 557, 575 a 678-680.

z *dějin národa českého*. Zmíněny jsou také knihy *Konec starých časů* a *Rodina Horvatova*. Je uveden i úryvek z románu *Pekař Jan Marhoul*.¹⁰³

Vančura je dále v této, páté, kapitole uváděn vedle Vítězslava Nezvala jako hlavní autor avantgardních dramát. V tomto ohledu jsou zmiňovány jeho hry *Učitel a žák* a *Nemocná dívka*, které jsou označovány jako scénické básně. Je uvedeno, že jsou založeny na metaforičnosti jazyka, která je právě pro Vančuru typická, a že se v nich uplatňují moderní divadelní prostředky.¹⁰⁴

Další zmínky se objevují i v další kapitole, jež nese název Čas krize, kde je na samém začátku Vančura připomenut jako jeden z autorů, kteří byli sice komunisticky orientovaní, ale ve 30. letech projevovali sympatie ke katolicismu, jenž v té době získával vliv v české kultuře.¹⁰⁵

Charakteristika vybraných Vančurových děl se nachází i v dalších částech knihy. V rámci společenského románu je zmiňováno jeho nedokončené dílo *Rodina Horvatova*.¹⁰⁶ U podkapitoly věnující se dramatu a divadlu, konkrétně v oddíle Vývoj dramatu a divadla ve 30. letech, je připomínáno dílo *Alchymista*.¹⁰⁷ Vančurovy *Obrazy z dějin národa českého* jsou zmiňovány u knih, které se objevily v době okupace. Je uváděno, že tato díla měla napřimovat národní sebevědomí a posilovat češství.¹⁰⁸ Mimo to je tato kniha součástí další samostatné podkapitoly s názvem Historický román, Vančurovy *Obrazy z dějin národa českého*, Schulzův *Kámen a bolest*. Vančurovo dílo je zde stručně charakterizováno z hlediska toho, jakým způsobem jsou zobrazovány české dějiny, jaké prostředky autor při tvorbě textu využil atd.¹⁰⁹

Dvě menší zmínky se objevují i ve 4. dílu, jehož autorem je opět Jiří Holý. První z nich se nachází v jakémsi úvodu nazvaném Situace poválečné literatury. Zde je Vančura zmiňován spolu s Halasem a Palivcem jakožto autor, jehož díla mohla za německé okupace vycházet, i když nepřímou vyjadřovala vzdor proti režimu. Jedná se o vyjádření souvislosti mezi cenzurou za německé okupace a tou, která nastala po Únoru.¹¹⁰ V oddíle Léta čtyřicátá a padesátá,

¹⁰³ Tamtéž, s. 598-600.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 610.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 615.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 644-645.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 654.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 683.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 696-699.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 716.

konkrétně v 1. kapitole Od května do února, je pak Vančura spolu s dalšími autory řazen mezi účastníky odboje, kteří během války zahynuli na popravističích či v káznicích.¹¹¹

2.2 Kniha textů: česká literatura od počátků k dnešku 3 (1999)

K této publikaci vyšly i *Knihy textů 1–4*, jejichž rozdělení odpovídá dělení na jednotlivé díly. Tyto knihy obsahují úryvky z děl vybraných autorů, přičemž jsou uvedeny i různé reakce na daná díla. Úryvky z díla Vladislava Vančury se nachází ve 3. dílu, který se zaměřuje na literaturu od počátku století do roku 1945.

Prvním takovým úryvkem je ukázka z *Rozmarného léta* doplněná o vzpomínky spjaté s tímto dílem z knihy Ludmily Vančurové *Dvacet šest krásných let* a o komentář Jana Mukařovského, který se zamýšlí nad českou větnou stavbou a označuje Vančuru za jejího obnovitele. Mimo to je uvedena obálka Josefa Čapka k tomuto dílu z roku 1926. Další ukázka je z díla *Markéta Lazarová*, a to z různých hlav. Text je v tomto případě doplněn o úryvky týkající se Vančury z Nezvalovy knihy *Z mého života*, opět se objevuje komentář Mukařovského, tentokrát z *Vančurovské prolegomeny*. Kromě toho je text doplněn o Karikaturu Vladislava Vančury od Adolfa Hoffmeistera. Poslední ukázka tvorby pochází z Vančurovy teoretizující činnosti, konkrétně se jedná o úryvky z textu *Jak číst ze souboru Vědomí souvislostí*.¹¹²

V této publikaci lze nalézt Vančurovu stopu i v doplňkových textech k dalším úryvkům. Například se objevuje jeho komentář k Šrámkovým prózám či úryvek z textu *Jak číst* v části Triviální literatura.¹¹³

2.3 Přehled české literatury 20. století (1998)

Přehled české literatury 20. století, jehož autorem je Vladimír Prokop, je koncipován jako skriptum, jak sám autor v úvodu poznamenává. Co se týká struktury, kniha je členěna na 3 velké oddíly zaznamenávající určité období a každá tato část je uvozena krátkou charakteristikou. Následuje popis nejvýraznějších směrů spadajících do daných let v české literatuře. Poté jsou jmenováni hlavní představitelé, u každého je uveden medailon o životě. Nechybí ani výčet děl, přičemž hlavní díla jsou i krátce charakterizována.

¹¹¹ Tamtéž, s. 721.

¹¹² HOLÝ, Jiří a Emil LUKEŠ. *Kniha textů: česká literatura od počátků k dnešku. 3, Od počátku století do r. 1945–1. polovina 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 368–382. ISBN 80-7106-289-8.

¹¹³ Tamtéž, s. 39 a 264–265.

Vančura je v této knize zmíněn v rámci proletářské literatury jako jeden z hlavních iniciátorů Devětsilu.¹¹⁴ Podrobněji je rozebrán v rámci úseku Imaginativní podoby české prózy. Zde je nazýván jedním z největších českých spisovatelů. Je uveden i krátký medailonek z jeho života. Zvlášť se Prokop zaměřuje na rysy Vančurova díla. Konkrétně vyčleňuje 4 základní body, mezi které patří jazykové experimenty, experimenty s větňou stavbou, zvýrazněná role vypravěče a postavy, které dokáží vychutnávat život. Je uveden i výběr děl, přičemž hned u pětice knih je uvedena podrobnější charakteristika. Jedná se o díla *Pekař Jan Marhoul*, *Rozmarné léto*, *Markéta Lazarová*, *Konec starých časů* a *Obrazy z dějiny národa českého*. Mimo těchto 5 děl jsou uvedeny i názvy dalších, podrobnější charakteristika zde ale chybí. Takto jmenovány jsou – *Pole orná a válečná*, *Útěk do Budína*, *Luk královny Dorotky*, *Tři řeky*, *Hrdelní pře anebo Přísloví*. Poslední jmenované dílo je pak velmi krátce popsáno. Mezi díly je uvedena i dětská knížka *Kubula a Kuba Kubikula*, u které je odkazováno i na stejnojmenný večerníček. Nechybí ani filmové adaptace Vančurových děl, které jsou označeny za vrcholy české kinematografie, konkrétně jsou zmíněny *Markéta Lazarová*, *Rozmarné léto*, *Luk královny Dorotky* a *Konec starých časů*.¹¹⁵

V oddíle Próza levicově orientovaných autorů je Vančura zmíněn jako jeden ze 7 spisovatelů vyloučených z komunistické strany v roce 1929.¹¹⁶ Úsek Dominanty české literatury během okupace přináší informaci o spisovatelích zavražděných v této době, kam patří i Vančura. Kromě toho je v této části zmiňováno dílo *Obrazy z dějin národa českého*.¹¹⁷

2.4 Čítanka k Přehledu české literatury 20. století (1999)

Tato publikace je doplněna o *Čítanku k Přehledu české literatury 20. století*, jejímž autorem je opět Vladimír Prokop. Struktura odpovídá rozložení jednotlivých období a směrů. Od každého autora je uvedena ukázka z vybraného díla či děl, která je uvozena shrnutím děje a která je doplněná o otázky a náměty k diskusi.

Vančura je zde uveden u části Imaginativní podoby české prózy, konkrétně se zde nachází úryvky z *Rozmarného léta*.¹¹⁸

¹¹⁴ PROKOP, Vladimír. *Přehled české literatury 20. století: pro výuku literatury na středních školách*. Sokolov: O.K.-Soft, 1998, s. 3. ISBN 80-238-2348-5.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 23-24.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 25.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 34.

¹¹⁸ PROKOP, Vladimír. *Čítanka k Přehledu české literatury 20. století*. Sokolov: O.K.-Soft, 1999, s. 21-22. ISBN 80-238-4310-9.

2.5 Literatura pro 3. ročník středních škol: Učebnice (2009)

Třetí díl učebnice nakladatelství Didaktis zpracovává období ve vývoji literatury od přelomu 19. a 20. století do 2. světové války včetně. Na tvorbě učebnice se podílel autorský kolektiv. Učebnice se skládá z několika kapitol. Úvodní část představuje stručné nastínění vývoje kultury v 1. polovině 20. století a rovněž přehled jednotlivých uměleckých směrů, literárních druhů a žánrů. Každá kapitola je pak uvedena dvojstranou zpracovanou ve formě novin, která mapuje nejdůležitější události daného období. Následuje přehled společensko-historického pozadí, vývoj v architektuře, malířství, sochařství, hudbě a samozřejmě v literatuře. Na okrajích stran se objevuje i rámeček vysvětlující některé pojmy, časová osa událostí, příklady filmových verzí některých děl z daného období a podobně.

Zmínky o Vančurovi a charakteristiky jeho vybraných děl se nachází na více částech knihy. Jeho jméno je zmiňováno v rámci kapitoly První světová válka v české literatuře u skupiny autorů, kteří ve 20. letech psali protiválečná díla.¹¹⁹ V rámci úvodního přehledu ke kapitole Česká literatura mezi válkami, je Vančura uveden v oddíle próza, konkrétně mezi autory vyznávajícími komunismus. Rovněž je zde zmiňována imaginativní obrazná próza, za jejíhož čelného představitele je označován právě Vančura. Kromě toho Vančurovo jméno figuruje u baladické prózy 30. let či u historické prózy. Na okraji strany v oddílu inspirace je krátce pojednáno o Uměleckém svazu Devětsil. Zde je Vladislav Vančura řazen k důležitým členům tohoto uskupení.¹²⁰

Kromě toho je Vančurovi věnována samostatná dvojstrana v kapitole Česká literatura mezi válkami. V oddíle základní informace je uvedeno, že se jednalo o českého prozaika, dramatika, filmového scénáristu a publicistu. Zvláště je zdůrazněno, že pro něj byla typická tvorba jazykově experimentálních poetických próz, jejichž náměty čerpal ze současnosti i z minulosti. Také zde autoři učebnice zmiňují, že je jedním z nejvýraznějších režisérů předválečného filmu. Součástí textu je i krátká část mapující autorovy životní osudy. Dále je na této straně úsek věnovaný charakteristice tvorby. Zde je uvedeno, že rozbíjel tradiční literární postupy. Jsou vymezeny i základní znaky jeho tvorby, mezi které autoři učebnice řadí stylově rozmanitý jazyk, čerpající z archaické i hovorové a obecné češtiny, košatou větnou stavbu, zvýrazněnou roli vypravěče, hyperbolizaci skutečnosti, až filmařské vidění reality a v neposlední řadě bohatou metaforiku. Po této obecné charakteristice následuje rozdělení díla

¹¹⁹ ANDREE, Lukáš, Ivana ŠELEŠOVSKÁ, Lenka ŠEBELOVÁ a kol. *Literatura pro 3. ročník středních škol: Učebnice*. Brno: Didaktis, 2009, s. 55. ISBN 978-80-7358-135-0.

¹²⁰ Tamtéž, s. 66-67.

na ranou tvorbu, tvorbu 20. let, 30. let, přičemž vždy je uvedena krátká charakteristika daného období a jsou vyjmenována nejdůležitější díla. Na závěr je ještě uvedena informace, že Vančura psal také knihy pro děti, divadelní hry či filmové scénáře. Co se týká konkrétních děl, jsou více rozebírány 3 autorovy knihy – *Pole orná a válečná*, *Rozmarné léto* a *Markéta Lazarová*. Menší charakteristika je rovněž uvedena u děl *Luk královny Dorotky*, *Konec starých časů*, *Pekař Jan Marhoul* a *Útěk do Budína*. Na okrajích stran se navíc objevují různé zajímavosti a doplňující informace, které se týkají například Vančurovy filmové tvorby a adaptací jeho děl (*Na sluneční straně*, *Marijka nevěrnice*, *Rozmarné léto*, *Konec starých časů*, *Markéta Lazarová*), jeho inspiračních zdrojů (vzorem François Rabelais) či ohlasů jeho díla. Je zde zmiňována kniha *Dvacet šest krásných let* Ludmily Vančurové, je zprostředkováno Kunderovo vyjádření týkající se množství metafor, které Vančura používal, či je zmiňována Cena Vladislava Vančury. Nechybí ani úsek věnovaný Vančurově smrti.¹²¹

Také v kapitole Druhá světová válka v české literatuře se objevuje Vančurova stopa, jelikož je zde charakterizováno jeho dílo *Obrazy z dějin národa českého*. Mimo to je zmíněn v rámci úvodní charakteristiky této kapitoly, konkrétně je řazen mezi autory, kteří v této době psali historické romány. Rovněž je uveden jako zástupce ilegální domácí literatury, přičemž je zmíněn jako jedna z obětí gestapa, vedle například Josefa Čapka, Julia Fučíka či Mileny Jesenské.¹²²

2.6 Literatura pro 3. ročník středních škol: Pracovní sešit (2009)

Pracovní sešit, na němž se rovněž podílel kolektiv autorů, kopíruje svým rozložením učebnici. Objevují se tu jak strany, které jsou věnovány zopakování společensko-historického pozadí a odrazu doby a směřů v jednotlivých druzích umění, tak ty, které se zaměřují na konkrétní autory. Jsou zařazena i cvičení, která se vztahují ke dvojstranám v učebnicích přibližujícím nejdůležitější historické události. Na konci větších tematických celků jsou umístěna cvičení sloužící k opakování.

Vančurovi jsou v tomto pracovním sešitě věnovány strany 84 a 85. Nachází se zde cvičení, které vychází z informací o životních osudech autora. Dále mají žáci přiřadit postavu k dílu, ve kterém vystupuje. Kromě těchto dvou cvičení jsou uvedeny 2 úryvky z *Markéty Lazarové* a po jednom úryvku z *Polí orných a válečných* a *Rozmarného léta*, přičemž ke každé takovéto

¹²¹ Tamtéž, s. 84-85.

¹²² Tamtéž, s. 145-146.

ukázce jsou zadány otázky a úkoly. Zároveň se objevuje audioukázka z *Polí orných a válečných*, opět doplněná o otázky a úkoly.¹²³

2.7 Literatura v souvislostech 3 (2013)

Literatura v souvislostech 3 je součástí učebnicové řady pro střední školy nakladatelství Fraus, jejichž autorem je Daniel Jakubíček. Tento díl zpracovává období 1. poloviny 20. století v české i ve světové literatuře. Kniha je členěna na 7 velkých kapitol, které shodně začínají popisem dobových souvislostí a charakteristikou nejdůležitějších směrů a proudů daného období. Následuje další dělení v závislosti na jednotlivých obdobích, kterých se kapitoly týkají. Text v knize je doplněn o spoustu obrázků, ať už se jedná o fotografie autorů, obálky knih či ukázky z filmů. Kromě toho jsou uvedeny úryvky z některých děl. Zároveň se v knize objevují různé symboly, které přináší doplňkové informace v podobě zelených polí. Jedná se o odkazy na hudbu, filmy, díla, odbornou literaturu, autora, úryvek z díla, internetové zdroje, termíny, jiné místo v učebnici či souvislosti s jiným předmětem. Lze také nalézt symboly, které upozorňují na něco důležitého, zadávají studentům úkoly či skupinovou práci.

Větší úsek věnovaný Vančurovi se nachází v kapitole Česká literatura v letech 1918–1945, konkrétně u podkapitoly Próza. Vančura je zde řazen do skupiny pátečníků. Dále je označován za významného člena Devětsilu a za reprezentanta imaginativní prózy. Následuje srovnání tvorby s tvorbou Čapkovou. V tomto ohledu je uvedeno, že oba vytvořili originální typ prózy. Je zdůrazněn Vančurův bohatý sloh čerpající z humanistické tradice propojený s moderní metaforikou. Příkladem díla, ve kterém toto lze nalézt, je *Rozmarné léto*. Dále je popisováno, že Vančura se nezaměřuje na psychologii postav, nýbrž že jsou pro něj důležitější jejich činy. Zde jsou opět uvedena typická díla, tentokrát se jedná o knihy *Pekař Jan Marhoul*, *Pole orná a válečná* a *Tři řeky*. Je uvedeno, že Vančura kladl důraz na dramatický děj, což je zastoupeno v dílech *Poslední soud*, *Markéta Lazarová* či *Útěk do Budína*. Kromě toho se zdůrazňuje, že Vančurovy příběhy mají výrazného vypravěče, který komentuje příběh, oslovuje čtenáře a podobně. Zde jsou pak zmíněna díla *Hrdelní pře anebo Přísloví* a *Konec starých časů*. Je rovněž uvedeno, že Vančura psal divadelní hry a povídkové soubory, konkrétně jsou jmenovány *Amazonský proud*, *Dlouhý, Široký, Bystrozraký* a *Luk královny Dorotky*. Text je doplněn o fotografii Vančury, obálky některých knih či snímek z filmového zpracování *Rozmarného*

¹²³ ANDREE, Lukáš, Ivana ŠELEŠOVSKÁ, Lenka ŠEBELOVÁ a kol. *Literatura pro 3. ročník středních škol: Pracovní sešit*. Brno: Didaktis, 2009, s. 84-85. ISBN 978-80-7358-136-7.

léta. V doplňkovém zeleném rámečku lze nalézt informace o filmu *Markéta Lazarová* Františka Vláčila st.¹²⁴

Vančura je dále zmiňován u různých tematických celků v učebnici, a to v rámci oněch doplňkových zelených rámečků. V jeho poválečné tvorbě jsou nalézány stopy kubofuturismu, je uváděn jako autor, jenž se inspiroval *Pygmalionem*, nebo je jmenován mezi spisovateli, kteří podepsali tzv. Manifest sedmi.¹²⁵

Vančurovo jméno figuruje také u části věnující se Devětsilu. Zde je kromě jeho předsednictví v tomto uskupení zmíněno, že začátky v Devětsilu byly spojeny s proletářskou literaturou. Ve výčtu děl, která prezentují tento proud, se pak objevuje Vančurův *Pekař Jan Marhoul*.¹²⁶ Toto dílo je pak znovu zmíněno v rámci přehledu proudů, které se objevily ve 20. a 30. letech v próze, a opět je zařazeno k proletářské literatuře.¹²⁷

Kromě toho je uveden jako jeden ze spisovatelů, nad jejichž tvorbou se zamýšlel F. X. Šalda ve svém díle *Kritické glosy k nové české poezii*, či jako autor, k němuž bývá přirovnáván Jan Čep.¹²⁸ V rámci kapitoly Poválečný vývoj v letech 1945–1948 (1950) je pak Vančura spolu s dalšími prozaiky zmíněn jakožto ten, kdo zemřel v koncentračním táboře či ve vězení gestapa. V tomto ohledu je uvedeno, že právě oblast prózy tím utrpěla velké ztráty.¹²⁹

V oddíle drama je Vančura řazen mezi významné dramatiky. Jsou jmenovány a krátce charakterizovány jeho hry v poetistickém duchu – *Nemocná dívka* a *Učitel a žák*, dílo 30. let *Alchymista* a také hra *Jezero Ukereve*.¹³⁰ Literatura a 2. světová válka přináší informaci o obratu spisovatelů k historii. Uváděny jsou Vančurovy *Obrazy z dějin národa českého*. Text je doplněn o ukázky obálek.¹³¹

Do této učebnice není zařazena žádná ukázka z Vančurova díla.

2.8 Nová literatura 3: Učebnice pro 3. ročník středních škol a gymnázií (2020)

Nová literatura pro střední školy 3 je součástí učebnicové řady vydavatelství Taktik. Na její tvorbě se podílel kolektiv autorů ve spolupráci s Radkem Malým. Kniha zpracovává období

¹²⁴ JAKUBÍČEK, Daniel. *Literatura v souvislostech 3: od plnicího pera k psacímu stroji, aneb, literatura I. poloviny 20. století: literatura pro střední školy*. Plzeň: Fraus, 2013, s. 191-192. ISBN 978-80-7238-991-9.

¹²⁵ Tamtéž, s. 20, 37 a 84.

¹²⁶ Tamtéž, s. 164-165.

¹²⁷ Tamtéž, s. 182.

¹²⁸ Tamtéž, s. 72 a 197.

¹²⁹ Tamtéž, s. 235.

¹³⁰ Tamtéž, s. 205.

¹³¹ Tamtéž, s. 211.

ve vývoji světové i české literatury od počátku 20. století do konce 2. světové války. Úvod každé kapitoly je věnován přiblížení dané doby, objevuje se odraz jednotlivých směrů v různých druzích umění. Následně jsou uvedeni stěžejní autoři. U každého je medailonek týkající se jejich života, je obecně pojednáno o jejich tvorbě, jsou uvedeny názvy některých děl a je zařazena ukázka z díla, která je doplněná o otázky pro rozbor textu. Na konci takovéto části zaměřené na vybraného spisovatele jsou pak uvedeny otázky k zopakování základních informací. Každá velká kapitola je zakončena shrnutím nejdůležitějších pojmů a výčtem autorů se základními díly. Rovněž je uvedeno opakování, které je koncipováno jako testové otázky s možnostmi odpovědí. V textu učebnice se nachází nejrůznější rámečky s doplňujícími informacemi, zajímavostmi, citáty, otázkami na zamyšlení či tipy na výlety. Na konci publikace je uveden slovník literárních pojmů, který obsahuje nejen vysvětlení daného výrazu, ale také ukázku z konkrétního díla. Kromě toho je uveden seznam držitelů Nobelovy ceny za literaturu, kteří ji získali v letech 1901–1950.

Vančurovo jméno se objevuje v úvodu kapitoly Česká poezie v první polovině 20. století v odstavci, který se věnuje Devětsilu. Dále v textu je pak zmiňováno, že pod vlivem poetismu napsal knihu *Rozmarné léto*.¹³² Také v úvodu další kapitoly Česká próza a drama od první do konce druhé světové války figuruje jméno Vladislav Vančura. Konkrétně je jmenován jako člen tzv. pátečníků. Dále v textu této kapitoly je uvedena tabulka přinášející přehled směrů, proudů a skupin mezi válkami. Zde je Vančura řazen svým dílem *Pole orná a válečná* k dílům reflektujícím první světovou válku, spolu s Ivanem Olbrachtem a jeho *Nikolou Šuhajem loupežníkem* je řazen k imaginativní próze. V části věnující se divadlu je Vančurovo jméno uvedeno v souvislosti s Osvobozeným divadlem, se kterým spolupracoval. Zároveň jsou zmíněny jeho vlastní divadelní hry – *Jezero Ukereve*, *Josefina* a *Alchymista*.¹³³ V úseku Literární tvorba za protektorátu a 2. světové války je Vančura zmiňován spolu se svým dílem *Obrazy z dějin národa českého*. Zároveň jsou popsány okolnosti jeho smrti, a tedy i nedokončení díla.¹³⁴

Samostatně je Vančura pojednán rovněž v kapitole Česká próza a drama od první do konce druhé světové války, konkrétně je mu zde věnována celá dvojstrana. V horní části strany je uveden medailonek z jeho života. Kromě vybraných životních osudů je zde připomenuto jeho předsednictví v Devětsilu a je označen za průkopníka experimentálních a avantgardních

¹³² JIŘIČKOVÁ, Eva, Kateřina ŠTRPKOVÁ, Veronika MAZALOVÁ a kol. *Nová literatura 3: Učebnice pro 3. ročník středních škol a gymnázií*. Praha: Taktik, 2020, s. 70-71. ISBN 978-80-7563-108-4.

¹³³ Tamtéž, s. 86-87.

¹³⁴ Tamtéž, s. 111-112.

postupů. Je zmíněna jeho komunistická orientace a rovněž zájem o film. V obecném pojednání o tvorbě je uvedeno, že byl zpočátku ovlivněn moderními uměleckými směry. Je zdůrazněno jeho experimentování s jazykem, pojetí vypravěče a silná lyrizace, přičemž je uvedeno, že tyto prvky jeho tvorby kladly zvýšené nároky na čtenáře. Dále je rozebíráno jeho společenské působení, konkrétně je zmiňován *Devětsil* či *Levá fronta*. Je označen za uznávanou osobnost první republiky. Následuje výčet některých děl s krátkou charakteristikou. Postupně jsou tímto způsobem popsány knihy *Pekař Jan Marhoul*, *Pole orná a válečná*, *Rozmarné léto*, *Poslední soud*, *Hrdelní pře anebo Přísloví*, *Markéta Lazarová*, *Útěk do Budína*, *Luk královny Dorotky*, *Obrazy z dějin národa českého*. Kromě těchto kratších charakteristik jsou 3 díla blíže popsána. Konkrétně se jedná o *Rozmarné léto*, *Markétu Lazarovou* a *Luk královny Dorotky*. U těchto děl je vždy uvedena charakteristika, objevuje se ukázka a otázky a úkoly, které se k ní vztahují. Je rovněž uvedeno, že se Vančura věnoval i divadlu a filmu. V textu se objevují doplňující rámečky, kde jsou například zmiňovány okolnosti Vančurovy smrti. Text je doplněn o fotografii Vančury a také o snímky z filmových adaptací některých jeho děl.¹³⁵

2.9 Nová literatura 3: Pracovní sešit pro 3. ročník středních škol a gymnázií (2020)

Na tvorbě pracovního sešitu, který doplňuje tuto učebnici, se podílel stejný kolektiv autorů a opět ve spolupráci s Radkem Malým. Pracovní sešit odpovídá svým rozložením učiva učebnici. Objevují se různá cvičení sloužící k zopakování úvodních kapitol, ale také stránky zaměřené na konkrétní autory, včetně ukázek z jejich děl. Na konci každé kapitoly je umístěn test sloužící k zopakování. Je zařazena i jedna strana, která se týká procvičení literárních pojmů.

Vančurovi jsou věnovány 2 strany v pracovním sešitě, kde se nachází spousta nejrůznějších cvičení. Hned to první má za cíl zmapovat, co si žáci o Vančurovi zapamatovali. Následující obsahuje výběr možností, kde mají zatrhnout, co je pro jeho tvorbu typické. Objevuje se také jedno, ve kterém mají podle obrázku uhodnout, jak se jmenuje Vančurova kniha pro děti. Další je zaměřeno na filmová zpracování Vančurových děl. Kromě toho je uvedeno cvičení, ve kterém mají žáci za úkol charakterizovat Vančurovu tvorbu v jednotlivých obdobích. Na této dvojstraně se také nachází hned několik ukázek z různých děl, které jsou vždy doplněny o otázky a úkoly. Konkrétně se jedná o dva úryvky z *Rozmarného léta* a po jednom z *Polí orných a válečných*, *Markéty Lazarové* a *Pekaře Jana Marhoula*. *Rozmarnému létu* je věnována

¹³⁵ Tamtéž, s. 104-105.

největší pozornost, jelikož se k němu vztahuje ještě cvičení, kde mají žáci spojit hlavní postavy s jejich charakteristikou.¹³⁶

2.10 Shrnutí

V učebnicových textech je žákům Vančura prezentován zejména jako představitel imaginativní prózy. Je zmiňována jeho komunistická orientace i členství v Devětsilu. Bývá vyzdvihován jeho význam jako dobového společenského činitele. Do učebnic, případně do čítanek, jsou zařazovány ukázky z *Rozmarného léta*, *Markéty Lazarové*, *Polí orných a válečných* a *Pekaře Jana Marhoul*, často také doplněné o různé otázky a úkoly. Tato díla jsou také v knihách více rozebírána. Zároveň jsou žákům obvykle zvlášť prezentovány *Obrazy z dějin národa českého*. Zmiňována bývá i dětská kniha *Kubula a Kuba Kubikula*. Důraz je kladen na filmové verze Vančurových knih, které mohou žáky oslovit, jsou uváděny i příklady jeho vlastní filmové činnosti. Jsou uváděny i nejrůznější sekundární texty týkající se samotného Vančury nebo jeho děl.

¹³⁶ JIŘÍČKOVÁ, Eva, Kateřina ŠTRPKOVÁ, Veronika MAZALOVÁ a kol. *Nová literatura 3: Pracovní sešit pro 3. ročník středních škol a gymnázií*. Praha: Taktik, 2020, s. 85-86. ISBN 978-80-7563-109-1.

3 Praktická část

3.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem je zmapovat povědomí studentů gymnázií o Vladislavu Vančurovi a zároveň přiblížit, jak jim je tento spisovatel prezentován ve výuce.

Výzkumné otázky

Jaké mají žáci 1. ročníku gymnázia povědomí o Vladislavu Vančurovi?

Jaké mají žáci posledního ročníku gymnázia povědomí o Vladislavu Vančurovi?

Do jaké míry si žáci vybírají knihy Vladislava Vančury k četbě?

Jakým způsobem je Vladislav Vančura na vybraných školách žákům prezentován?

3.2 Výzkum, metody výzkumu

V praktické části byl využit smíšený výzkum, tedy bylo použito jak kvantitativního, tak kvalitativního šetření.

3.2.1 Kvantitativní výzkum

Podstatou tohoto typu výzkumu je co možná nejpřesnější zkoumání reality. Základním rysem je numerické měření specifických aspektů jevu, který je předmětem výzkumu. Z tohoto důvodu se výzkum opírá o vymezení měřitelných proměnných. Prostřednictvím empirických metod se zkoumají, přesněji ověřují, hypotézy, které si výzkumník předem stanovil.¹³⁷ Výsledky tohoto výzkumu se vyjadřují ve formě číselných údajů a lze je dále matematicky zpracovat.¹³⁸

3.2.2 Kvalitativní výzkum

V tomto typu výzkumu je v popředí zájmu podrobná analýza zkoumaných jevů. Cílem je přiblížit, jak se lidé chovají v určitých situacích či jak organizují své aktivity, vždy v závislosti na konkrétním výzkumu. Obvykle se pracuje s menším počtem osob, které však musí být vhodně vybrány, aby poskytly požadované informace.¹³⁹ V rámci kvalitativního výzkumu jsou zjištění uváděna ve slovní podobě, a to v podobě popisu.¹⁴⁰

¹³⁷ SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 59. ISBN 978-80-7367-778-7.

¹³⁸ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s. 31. ISBN 80-85931-79-6.

¹³⁹ SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 69-70 a 72-73. ISBN 978-80-7367-778-7.

¹⁴⁰ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s. 31. ISBN 80-85931-79-6.

3.2.3 Smíšený výzkum

Jedná se o přístup, ve kterém se prolínají kvantitativní a kvalitativní metody či techniky v rámci jednoho výzkumu.¹⁴¹

3.2.4 Dotazník

Dotazník je nejčastěji využívaným nástrojem a technikou sběru dat. Je založen na písemném kladení otázek a získávání odpovědí na ně. Využívá se zejména při kvantitativním výzkumném šetření. Dotazník lze rozdělit na 3 typy: nestruturovaný, v rámci kterého je vymezeno pouze určité téma, k němuž se má dotazovaný vyjádřit, polostruturovaný, pro který je typická kombinace otevřených a uzavřených otázek, a struturovaný, jenž využívá zejména uzavřené otázky v pevně stanoveném pořadí.¹⁴² Co se týká typů jednotlivých otázek v dotazníku, můžeme je rozdělit na uzavřené, otevřené, polouzavřené a škálové.¹⁴³

V této práci byly využity polostruturované dotazníky, které byly rozdány mezi žáky vybraných gymnázií. Tyto dotazníky v souhrnu obsahovaly všechny typy otázek.

3.2.5 Rozhovor

Interview neboli rozhovor je metoda, která se nejčastěji využívá, chceme-li hlouběji proniknout do postojů či motivů respondentů.¹⁴⁴ I zde se setkáváme s dělením na struturované, polostruturované a nestruturované. Struturované interview obsahuje předem připravené otázky, ale také alternativy odpovědí. Můžeme tedy říci, že se jedná o dotazník v ústní formě, kde je i pořadí otázek pevně dané. Polostruturované interview je také tvořeno předem připravenými otázkami, nicméně tazatel reaguje na podněty tázaného a nedrží se tedy striktně připraveného schématu otázek. Nestruturované interview je pak jakýmsi dialogem nad určitým tématem, kde výzkumník usměrňuje směr tohoto rozhovoru.¹⁴⁵

V rámci práce bylo realizováno 5 polostruturovaných rozhovorů s vybranými vyučujícími. Rozhovory proběhly na pracovišti respondentů a se souhlasem respondentů byly nahrávány (Bylo využito informovaného souhlasu). Délka rozhovoru činila okolo 5 minut.

¹⁴¹ SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 75. ISBN 978-80-7367-778-7.

¹⁴² EGER, Ludvík a Dana EGEROVÁ. *Základy metodologie výzkumu*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2017, s. 111-114. ISBN 978-80-261-0735-4.

¹⁴³ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s. 103-104. ISBN 80-85931-79-6.

¹⁴⁴ EGER, Ludvík a Dana EGEROVÁ. *Základy metodologie výzkumu*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2017, s. 139. ISBN 978-80-261-0735-4.

¹⁴⁵ SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 90-91. ISBN 978-80-7367-778-7.

3.2.6 Obsahová analýza textu

Podstatou této metody je analýza a hodnocení obsahu vybraných dokumentů. Jedná se tedy o metodu, která se zaměřuje na písemné projevy.¹⁴⁶ V případě této práce byla použita obsahová analýza učebnic a dalších výukových materiálů, které oslovení učitelé používají ve výuce a které poskytli k nahlédnutí.

3.2.7 Výzkumný soubor

Vladislav Vančura bývá na gymnáziích probírán ve 3. ročníku, nicméně třída od třídy se liší v konkrétním měsíci probírání. Z tohoto důvodu bylo dotazníkové šetření mezi studenty uskutečněno v prvním a posledním ročníku studia. Tím pádem bylo ukázáno, s jakými vědomostmi žáci na gymnázium, popřípadě na vyšší gymnázium, přicházejí a jaké vědomosti si z něj odnášejí. Tomuto rozvržení odpovídal i výběr respondentů, který byl tvořen žáky prvních (či třetích, tj. prvních ročníků vyššího gymnázia) a posledních ročníků dvou gymnázií.

Rozhovory pak byly uskutečněny mezi vyučujícími, kteří učí český jazyk a literaturu ve třídách, v nichž proběhlo dotazníkové šetření.

Výzkum proběhl na 2 školách – víceletém gymnáziu a čtyřletém gymnáziu. Jedna z nich se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia, ta druhá Rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia se sportovní přípravou. Nicméně vzdělávací oblast Český jazyk a literatura obsahuje shodné učivo i očekávané výstupy. Konkrétně se jedná o body z oblasti učiva: „vývoj literatury v kontextu dobového myšlení, umění a kultury – funkce periodizace literatury, vývoj kontextu české a světové literatury; tematický a výrazový přínos velkých autorských osobností; literární směry a hnutí; vývoj literárních druhů a žánrů s důrazem na moderní literaturu“¹⁴⁷ a z oblasti očekávaných výstupů: „vystihne podstatné rysy základních period vývoje české i světové literatury, významných uměleckých směrů, uvede jejich představitele a charakterizuje a interpretuje jejich přínos pro vývoj literatury a literárního myšlení.“¹⁴⁸

¹⁴⁶ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s. 117. ISBN 80-85931-79-6.

¹⁴⁷ *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 16. ISBN 978-80-87000-11-3.

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 16. ISBN 978-80-87000-12-0

¹⁴⁸ *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 15. ISBN 978-80-87000-11-3.

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 15. ISBN 978-80-87000-12-0

Jediný rozdíl, který lze nalézt mezi výukou českého jazyka na těchto školách, je v hodinové dotaci předmětu. Na čtyřletém gymnáziu mají v 1. ročníku studia 4 hodiny českého jazyka a literatury, zatímco žáci víceletého gymnázia mají v 1. ročníku vyššího gymnázia, tj. v tercii, pouze 3 hodiny tohoto předmětu.

3.3 Interpretace získaných dat

Jak vyhodnocuji

Rozvržení této části odpovídá různým dotazníkům, které byly rozdány. Zvlášť bylo vyhodnoceno dotazníkové šetření v 1. prvním ročníku, zároveň bylo vyhodnocení rozděleno i na verzi A a verzi B. Dotazníky uskutečněné v posledním ročníku gymnázia byly rovněž zvlášť vyhodnoceny. Ve všech případech se jednalo o shrnutí všech obdržovaných dotazníků v rámci daného ročníku, či verze. Cílem práce tedy nebylo jakýmkoli způsobem porovnat žáky vybraných škol.

Odpovědi respondentů byly přepsány v jejich přesném znění, tj. i s pravopisnými chybami a nepřesnostmi.

Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření v 1. ročníku gymnázia, tj. 3. ročníku gymnázia šestiletého typu

Výzkumný vzorek této kategorie zahrnoval celkem 128 respondentů, kteří navštěvují 2 školy, na nichž výzkum probíhal. Původním záměrem bylo uskutečnit šetření na 3 hlavních gymnáziích v Hradci Králové, bohužel to nebylo umožněno. Na víceletém gymnáziu proběhl výzkum ve všech třech třídách 3. ročníku. Na čtyřletém byly dotazníky rozdány v celém 1. ročníku, který je tvořen 2 třídami.

Tabulka 1 Rozložení verzí

Verze	Počet	Podíl
Verze A	61	48 %
Verze B	67	52 %

Každá třída, která se zúčastnila dotazníkového šetření, byla rozdělena přibližně na polovinu, přičemž jedna skupina obdržela dotazník typu A a druhá typu B. Výsledným počtem v závislosti na jednotlivých verzích je 61 respondentů s verzí A a 67 s verzí B. Dvě verze byly zvoleny proto, že každá se zaměřovala na jiný typ vědomostí, aby bylo lépe určeno celkové

povědomí o tomto autorovi. Verze A si kladla za cíl zjistit, jestli se žákům něco vybaví, když se řekne Vladislav Vančura, případně kde tyto informace získali, a také zda dokáží tohoto autora zařadit do doby, ve které tvořil. Verze B se snažila návodnými otázkami dovést žáky k tomu, aby přišli na to, o jakého autora se jedná. Z tohoto důvodu byly i dotazníky ve třídách rozdány tak, aby vedle sebe vždy seděli respondenti se stejnou verzí a nemohli tak ze sousedního papíru zjistit, o koho se má jednat. Zároveň nebylo žákům řečeno, jaké je téma bakalářské práce, v rámci které výzkum proběhl.

Verze A

Tabulka 2 Pohlaví respondentů ve verzi A (první ročník)

Pohlaví	Počet	Podíl
Muž	36	59 %
Žena	25	41 %

Verze B

Tabulka 3 Pohlaví respondentů ve verzi B (první ročník)

Pohlaví	Počet	Podíl
Muž	33	49,25 %
Žena	33	49,25 %
Neurčeno	1	1,5 %

Z celkového počtu 128 respondentů se do výzkumu zapojilo 58 dívek, 25 vyplnilo verzi A a 33 verzi B, a 69 chlapců, 36 ve verzi A a 33 ve verzi B. Jeden respondent se pak nevyjádřil ohledně svého pohlaví.

Tabulka 4 Nástup na školu (první ročník)

Na školu nastoupili:	Počet	Podíl
Ze ZŠ	123	96 %
Z víceletého gymnázia	5	4 %

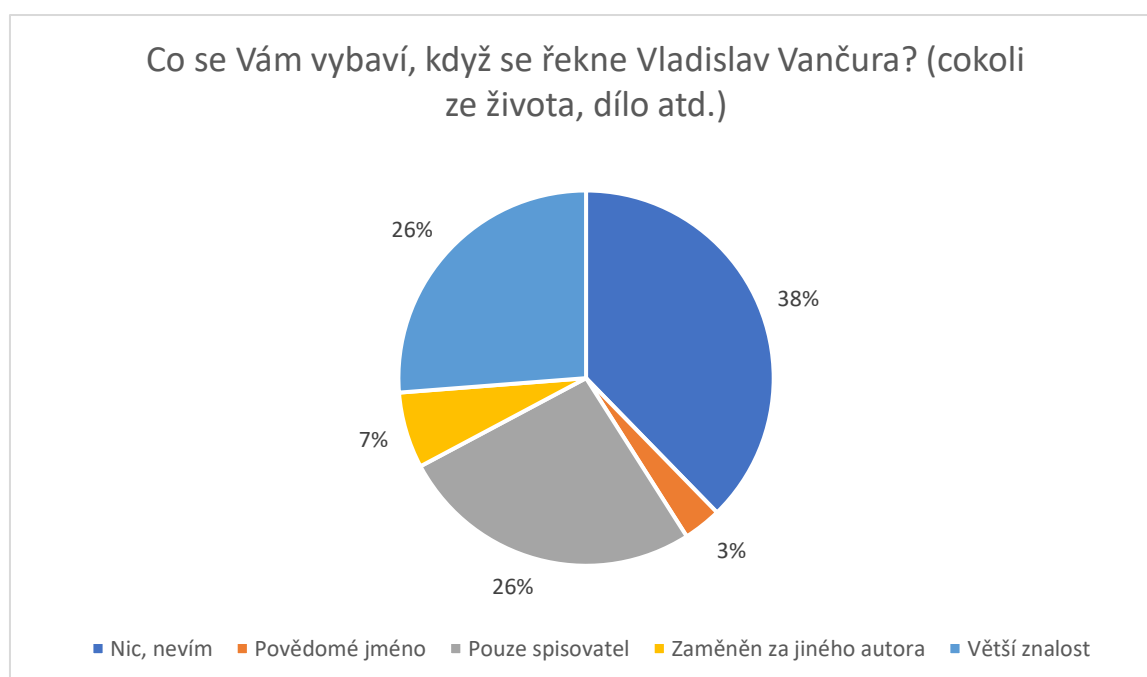
5 respondentů uvedlo, že na školu přestoupilo z víceletého gymnázia, z toho 3 vyplňovali verzi A a 2 verzi B. Oproti očekávání však ne všichni tito přestoupivší prokázali v dotaznících hlubší znalosti. Ve verzi A se jednalo o 3 respondenty, kteří přestoupili na čtyřleté gymnázium, avšak

ke jménu Vladislav Vančura nic nevedli, dokonce ho ani nedokázali zařadit. Verze B se týkala 2 respondentů, kteří se z víceletého gymnázia přesunuli na jiné víceleté gymnázium. Zde jsou výsledky příznivější, jelikož oba uvedli, že znají knihu *Kubula a Kuba Kubikula*, jeden dokonce správně doplnil, že autorem této knihy je Vladislav Vančura. Také v poslední otázce, týkající se znalosti výroku *Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným*, tito respondenti prokázali, že mají nějaké povědomí. 1 uvedl, že si myslí, že je věta z nějaké knihy či filmu, druhý si ji pak spojuje s písní, ve které byla použita.

Dotazníky pro 1./3. ročník verze A

1) Co se Vám vybaví, když se řekne Vladislav Vančura? (cokoli ze života, dílo atd.)

Graf 1 Informace o Vančurovi (první ročník)

Tato otázka si kladla za cíl zjistit, zda si žáci vybaví nějaké informace o Vladislavu Vančurovi.

Největší skupina uvedla, že si nic nevybaví.

Druhou v pořadí, co se týká početnosti, byla skupina, která napsala pouze, že se jedná o spisovatele.

Na stejné úrovni dle početnosti se nachází respondenti, kteří si vybavili více informací. Tuto skupinu můžeme rozdělit na několik podskupin. První podskupinu tvoří respondenti, kteří sice uvedli více informací, nicméně ne všechny byly správné: „český spisovatel, novinář, současník Karla Čapka“, „český spisovatel a autor dětských pohádek + dramatik (Rozmarné léto),

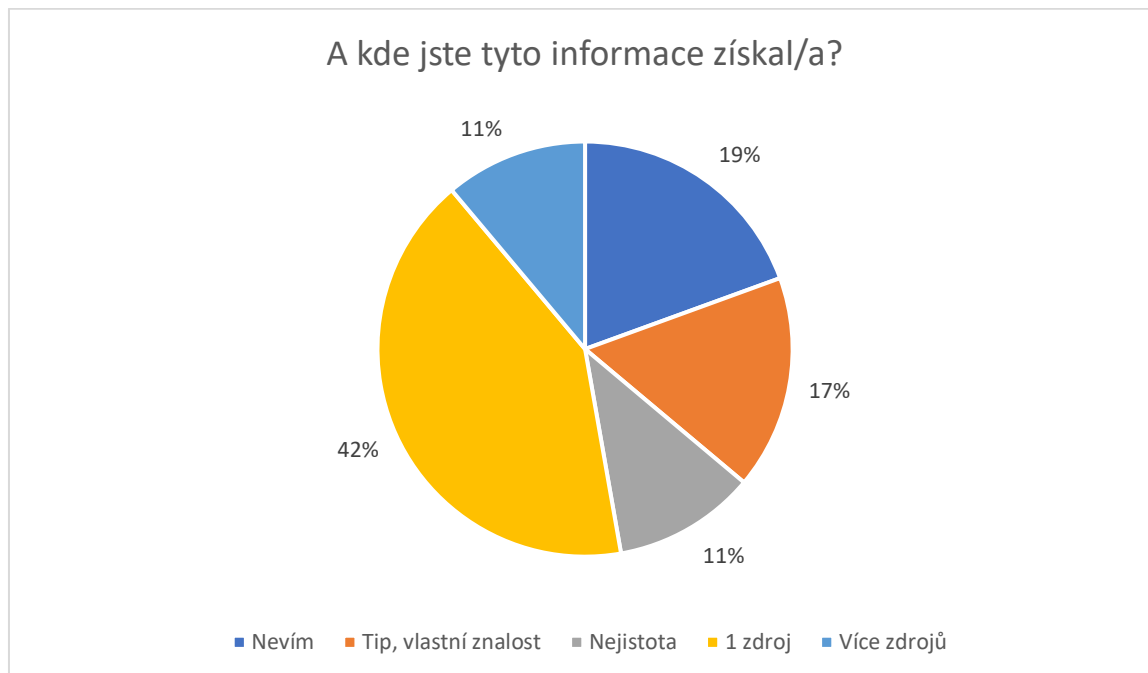
antinacista“. Další podskupinu tvoří 1 respondent, který uvedl informace týkající se autorova díla i života: „Díla: Rozmarné léto? Český spisovatel, který žil v období první republiky. Byl vězněn nacisty. Nedožil se konce války. Byl to jeden z předních českých spisovatelů a jeho díla jsou významná.“. Další podskupina (3 respondenti) uvedla pouze obecné informace týkající se oblasti Vančurovy tvorby: „český spisovatel, režisér a dramatik“, „český spisovatel, psal dětské pohádky“, „spisovatel a dramatik“. Následujících 4 respondenti se při charakteristice zaměřili jak na autorovu tvorbu, tak na okolnosti jeho smrti: „Český muž spisovatel a režisér. Byl popraven za druhé světové války.“, „spisovatel, byl zavražděn“, „byl to český spisovatel, který byl v průběhu 2. sv. války popraven“, „spisovatel, zapojil se do odboje proti nacistům ve 2. světové válce, byl popraven“. Poslední podskupina (6 respondentů) uvedla jak oblasti Vančurovy tvorby, tak příklad konkrétního díla: „Spisovatel (režisér), Rozmarné léto“, „spisovatel, pravděpodobně z Čech, napsal Rozmarný léto“, „český spisovatel a dramatik, dílo: Rozmarné léto“, „spisovatel, napsal knihu Rozmarné léto“, „spisovatel, Kubula a Kuba Kubikula“, „dílo: dlouhý, široký, bystrozraký, filmový režisér, spisovatel“.

Čtyři respondenti Vančuru zaměnili za jiného autora. Ve dvou případech se jednalo o záměnu s Milanem Kunderou, zároveň však 1 z těchto respondentů v další otázce uvedl, že získal informace ze sousedova papíru: „Čech, spisovatel, emigroval do Francie“, „český spisovatel, který emigroval do Paříže – kvůli komunistům, píše texty, které odsuzují lidskou společnost – její zkaženost, po převratu měl možnost se vrátit zpět do ČR, ale odmítl všechna přání o návrat“. Jednou se jednalo o Michala Viewegha: „spisovatel, 20. století, díla: Báječná léta pod psa“. V posledním případě respondent špatně zařadil Vančuru do země: „Ruský spisovatel“.

Objevila se i malá skupinka respondentů, kterým bylo Vančurovo jméno povědomé, ale nic si nevybavili: „Něco mi to říká, ale nevzpomenu si“, „jméno jsem slyšela, ale nic mi to neříká“.

K této otázce byla zařazena i podotázka: A kde jste tyto informace získal/a?

Graf 2 Zdroj informací o Vančurovi (první ročník)

Ta si kladla za cíl zjistit, zda žáci, kteří něco k otázce 3 uvedli, mají tyto informace ze školy, z médií, či například z vlastního zájmu o literaturu. Jedná se o odpovědi respondentů, které zahrnují kategorie z předchozího grafu Pouze spisovatel, Zaměněn za jiného autora a Větší znalost.

Nejvíce respondentů uvedlo pouze 1 zdroj svých znalostí o Vančurovi. Konkrétně 1 respondent uvedl, že informace zaslechl z televize, 2 je četli na internetu a 1, že informace získal ze sousedova papíru. Nejpočetnější skupina v této kategorii jednoho zdroje (11 respondentů) si informace o Vančurovi pamatuje ze základní školy.

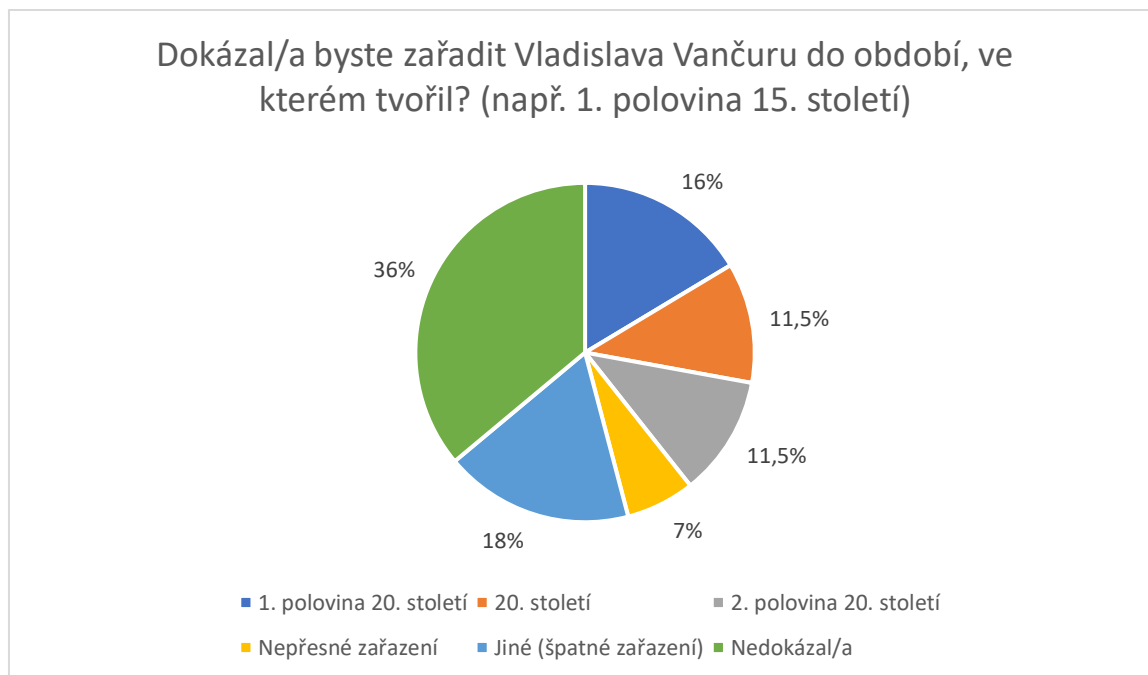
Následujících 7 respondentů uvedlo v různých podobách, že neví, nebo nechalo pole nevyplněné.

Dalších 6 uvedlo, že si to myslí, že tipovali, nebo že to mají ze své hlavy.

Na stejné úrovni z hlediska počtu se nachází kategorie Nejistota a Více zdrojů. Konkrétně 4 respondenti se vyjádřili v tom smyslu, že to někde slyšeli či četli, ale neví kde. Stejný počet pak tvoří skupinu těch, kteří čerpali z více zdrojů: „škola, internet“, „z internetu nebo mně to řekli kamarádi na ZŠ“, „z dějepisu na z. škole a obecných informací př. ze zpráv, internet“, „z hlavy a z hodin češtiny“.

2) Dokázal/a byste zařadit Vladislava Vančuru do období, ve kterém tvořil? (např. 1. polovina 15. století)

Graf 3 Zařazení Vančury (první ročník)

Cílem této otázky bylo zjistit, zda mají žáci představu o tom, v jakém období Vančura tvořil.

Nejvíce, konkrétně 22 respondentů uvedlo, že by Vančuru zařadit nedokázali, nebo nechali pole nevyplněné.

Další v pořadí z hlediska početnosti je kategorie, která zahrnuje různá špatná zařazení: „nevím, ale zkusím 19. století“ (19. století se objevilo celkem pětkrát), „2 pol. 19. století“ (tato možnost se objevila dvakrát), „1. polovina 19. století“ (zde se opět objevily dva případy), „2. polovina 17. stol.“ a „60. a 70. léta 20. století“ (Toto poslední zařazení odpovídá záměně autora viz otázka 1 tohoto dotazníku).

Správně Vančuru zařadit dokázalo 10 respondentů ze 61.

Další skupina (7 respondentů) uvedla, že tvořil ve 20. století. I tuto odpověď lze vnímat jako správnou, nicméně i v zadání bylo uvedeno, že mají žáci svoji odpověď specifikovat na úrovni poloviny století.

Stejný počet respondentů pak uvedl, že by Vančuru zařadil do 2. poloviny 20. století.

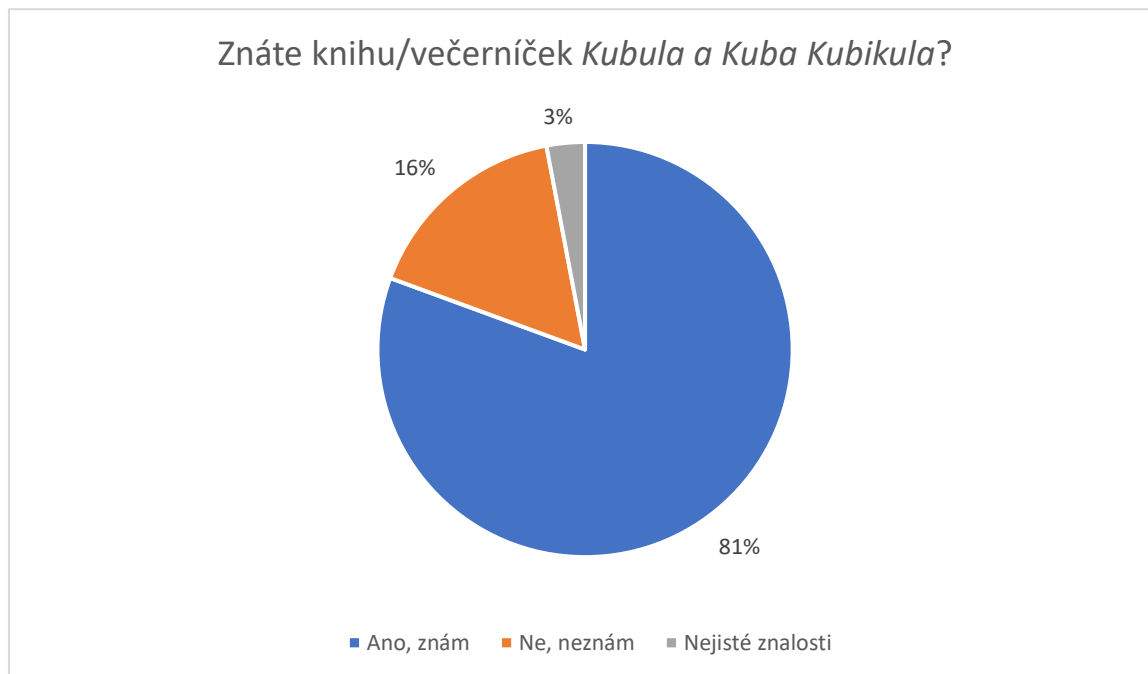
Objevily se i různé nepřesné odpovědi: „období 2. světové války“, „myslím že období druhé světové války“, „19. – 20. století“, „zhruba 19. – 20. století“. Tyto odpovědi by se daly vnímat

jako správné, nicméně v prvních dvou případech druhá světová válka nezahrnuje celým svým trváním Vančurovu tvorbu a ve třetím a čtvrtém případě se toto vymezení vztahuje spíše k Vančurově životu, než k době, ve které tvořil.

Dotazníky pro 1./3. ročník verze B

1) Znáte knihu/večerníček *Kubula a Kuba Kubikula*

Graf 4 Kubula a Kuba Kubikula

Tato otázka si kladla za cíl zjistit, zda žáci mají ve svém povědomí toto Vančurovo dílo.

Výsledek jasně ukazuje, že většina z dotázaných (54 ze 67 žáků) se s tímto dílem někdy v životě setkala, ať už ve formě knihy či večerníčku. Jeden z respondentů dokonce uvedl: „ANO, pohádka o klukovi s medvědem, strašidlo Barbucha.“ 11 respondentů pak uvedlo, že toto dílo nezná. Objevily se i 2 případy, kdy se žáci více rozepsali, jelikož tím vyjadřovali svou nejistotu: „něco mi to říká, ale nevím, o čem to je“ a „Viděl jsem pár dílů (jako malý), ale moc si nepamatuji.“

2) Víte, kdo je autorem tohoto díla?

Graf 5 Autor Kubuly a Kuby Kubikuly

Tato otázka měla zjistit, zda žáci, kteří v předchozí otázce uvedli, že se někdy setkali s dílem *Kubula a Kuba Kubikula*, ví, kdo je autorem této knihy. Z grafu je patrné, že většina, konkrétně 45 z 54 žáků, sice zná toto dílo, ale už neví, že jeho autorem je Vladislav Vančura. Nicméně se objevilo 9 respondentů, kteří v odpovědích prokázali znalost autora této knihy.

3) Slyšel/a jste někdy větu: *Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným?*

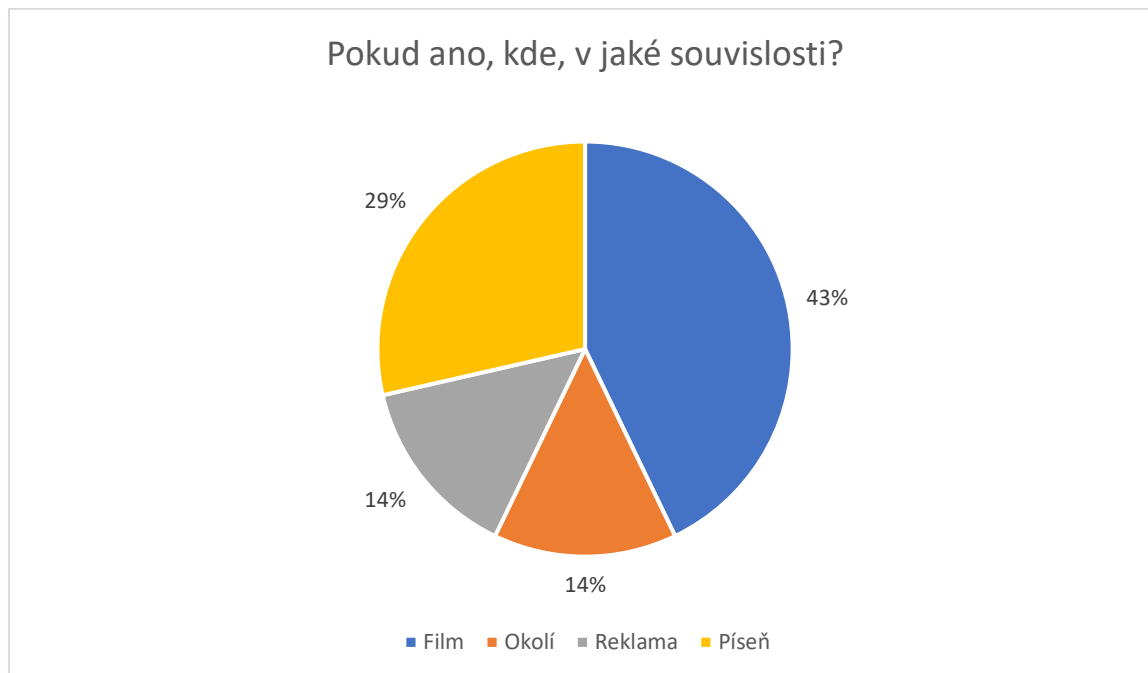
Graf 6 *Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným*

Další otázka se zaměřovala na známou větu z knihy a filmu *Rozmarné léto*. Cílem bylo zjistit, zda žáci někdy tuto větu slyšeli a pokud ano, v jakém to bylo kontextu (viz Graf 7). Nadpoloviční většina dotázaných, konkrétně 47 z 60, se s danou formulací nikdy nesetkala. Zbytek lze rozdělit na 2 skupiny. Skupina čítající 14 respondentů uvedla konkrétní kontext, v rámci kterého slyšela tuto větu (viz Graf 7). Zbylých 13 dotázaných sice větu někdy slyšelo, ale neví kde. Objevovaly se odpovědi jako: „Ano, slyšela. Bohužel netuším odkud.“ nebo „Slyšel, ale nevím.“.

K této otázce byla zařazena i podotázka: Pokud ano, kde, v jaké souvislosti?

Graf 7 Zdroj věty *Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným*

Odpovědi na tuto otázku můžeme rozdělit do několika skupin. Nejpočetnější skupina (6 respondentů) si větu spojuje s filmem, přičemž někteří dokonce ví, s jakým: „ano, ve filmu + táta ji jednou řekl, když celé léto pršelo :)“, „Ano, sestra použila podobný výrok při obhajobě bakalářky na UHK „Tento výrok zdá se mi poněkud nešťastným.“. Originál je z nějakého filmu tuším.“, „Ano, jako hláška z filmu“, „ano, myslím si, že je to nějaká věta z knihy či filmu.“, „Ve filmu *Rozmarné léto*“, „*Rozmarné léto*, Rudolf Hrušínský“. 4 respondenti si tento výrok vybavili v souvislosti s písní, jeden z dokonce ních uvedl i jejího autora: „Ano, z písničky (Ben Christovao)“. 2 respondenti větu slyšeli ve svém okolí: „Slyšel, asi od rodičů.“, „Ano, řekl ji můj bratr. Bavili jsme se o knihách, filmech, atd.“ A rovněž 2 se s ní setkali v rámci reklamy: „ano, v reklamě na T-mobile.“, „ano, nějaký film a samozřejmě z reklamy“.

Dotazníkové šetření v posledním ročníku gymnázia

Tabulka 5 Pohlaví respondentů (poslední ročník)

Pohlaví	Počet	Podíl
Muž	52	49,5 %
Žena	51	50,5 %

Výzkumný vzorek v této kategorii zahrnoval celkem 103 respondentů, z toho 51 dívek a 52 chlapců. I zde bylo původním záměrem uskutečnit výzkum na 3 hlavních gymnáziích v Hradci Králové, bohužel to nebylo umožněno. Výzkum proběhl na víceletém gymnáziu ve všech třech třídách 6. ročníku. Dotazníky byly rovněž rozdány v celém 4. ročníku čtyřletého gymnázia, který je tvořen 2 třídami.

Tabulka 6 Nástup na školu (poslední ročník)

Na školu nastoupili:	Počet	Podíl
Ze ZŠ	100	97 %
Z víceletého gymnázia	3	3 %

Z celkového počtu 103 respondentů 3 zaškrtili, že na školu přestoupili z víceletého gymnázia, přičemž ve všech případech se jednalo o přestoupení na čtyřleté gymnázium. Tito respondenti však ve svých odpovědích neprokázali příliš velké znalosti. Všichni sice dokázali Vančuru správně zařadit, nicméně kromě jednoho, kterému se v souvislosti s tímto autorem vybavilo *Rozmarné léto*, nic dalšího regulérního neuvedli. Zároveň si od Vančury nepřečetli knihu (1 uvedl, že možná) a ani v dalších odpovědích většinou neuvedli nic jiného než ne, nevím či velmi obecnou odpověď. 1 dokonce doplnil, že si od Vančury ne zvolil žádnou knihu do svého seznamu četby k maturitní zkoušce, jelikož je obtížný na čtení.

Tabulka 7 Volitelný předmět zaměřený na literaturu (poslední ročník)

Volitelný předmět zaměřený na literaturu	Počet	Podíl
Navštěvuji	11	11 %
Nenavštěvuji	90	87 %
Takový předmět nemáme, ale měl bych o něj zájem	2	2 %

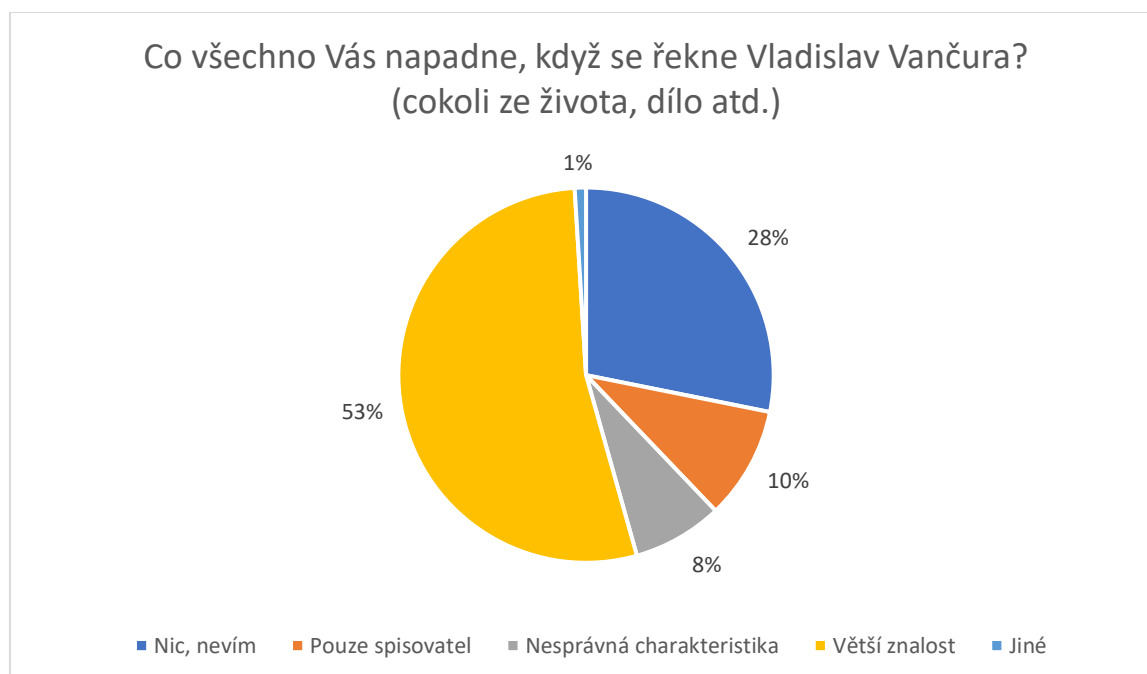
Dále byl vzorek pomocí otázek rozdělen na ty, kteří navštěvuji nějaký volitelný předmět zaměřený na literaturu. Cílem bylo zjistit, zda se tento jev nějak projeví ve znalostech Vančury. Na víceletém gymnáziu existuje takový předmět. Z celkem 65 respondentů jich 54 uvedlo, že daný seminář nenavštěvuje, a 11 odpovědělo ano. Těchto 11 dotázaných lze rozdělit na 2 skupiny. První skupinu tvoří 5 respondentů. Z jejich odpovědí na další otázky v dotazníku lze předpokládat, že si žáci buď tento předmět museli zapsat, aniž by o něj měli nějaký zájem (například kvůli neotevření jiného), nebo nenaplnil jejich očekávání. Jedna respondentka

dokonce na otázku, zda navštěvuje tento předmět, odpověděla: „Bohužel ano“. Zbýlých 6 ve většině případů prokázalo svůj zájem o literaturu, který se projevil zejména v tom, kolik informací o Vančurovi uvedli. I tato skupina by se dala ještě rozdělit. 4 studenti sice uvedli něco málo k Vančurovi, ale už si od něj nepřečetli knihu, nebo si ji přečetli, ale nezařadili si ho do seznamu knih k maturitní zkoušce. 2 poté prokázali svůj zájem o literaturu znalostmi o Vančurovi, zároveň si od něj přečetli i knihu.

Na čtyřletém gymnáziu žádný takový předmět nenabízí, nicméně někteří by ho uvítali. Z celkového počtu 38 respondentů, 36 odpovědělo na tuto otázku ne. Objevily se však 2 odpovědi, ze kterých jasně vyplývá, že kdyby ta možnost byla, daný seminář by navštěvovali: „Ne, ach jo, chtěl jsem, ale ta možnost zde nebyla“ a „Ne, Bohužel :(, ale chtěl bych :(“. Zároveň tito 2 respondenti i v dalších otázkách odpovídali v tom stylu, ze kterého vyplývá, že se o literaturu zajímají. Jeden si dokonce zařadil *Rozmarné léto* do seznamu četby, druhý pak uvedl, že nic od Vančury bohužel nečetl, jelikož nebyla možnost.

1) Co všechno Vás napadne, když se řekne Vladislav Vančura? (cokoli ze života, dílo atd.)

Graf 8 Informace o Vančurovi (poslední ročník)

Cílem této otázky bylo zjistit, co všechno se studentům posledních ročníků gymnázia vybaví v souvislosti se jménem Vladislava Vančury.

Většina z dotázaných (55 ze 103 respondentů) prokázala v této otázce větší znalost Vančury. Můžeme zde vytvořit podskupiny na základě toho, kolik informací o něm uvedli a jakého byly

typu. Jeden respondent uvedl: „byl to spisovatel, asi ve 20. stol.“ Doplnil tedy i časové zařazení. Další se vyjádřil tímto způsobem: „popraven nacisty, prznitel jazyka českého“. Další skupina (20 respondentů) se v charakteristice zaměřila pouze na Vančurova díla, přičemž uvedli buď pouze jejich název, nebo i doplňující informace. Jednou se objevila odpověď: „kniha Pekař Jan Marhoul“, celkem devětkrát žáci uvedli v různých verzích: „Rozmarné léto“, přičemž 2 se více rozepsali: „Rozmarné léto – kniha, film, → citát „Tento způsob léta, zdá se mi poněkud nešťastným“ a „rozmarné léto, „Tento způsob léta, zdá se mi poněkud...“. Jednou se pak objevilo: „dílo Markéta Lazarová, zfilmováno, jeden z nejlepších československých filmů“. Dále se objevilo několik odpovědí s více než jedním dílem. V 5 případech se jednalo v různých verzích o dvojici: „Rozmarné léto, Markéta Lazarová“, dvakrát se objevila odpověď typu: „Pekař Jan Marhoul, Markéta Lazarová“, jednou: „Pekař Jan Marhoul, Kubula a Kuba Kubikula“ a rovněž jednou byla uvedena dokonce trojice děl: „dílo: Markéta Lazarová, Dlouhý, Široký a bystrozraký, Pekař Jan Marhoul“. Následující skupina vždy uvedla obecnou charakteristiku Vančury, zejména to, že se jednalo o spisovatele, a zároveň napsali také názvy děl. Dvakrát se objevila odpověď typu: „lékař, Rozmarné léto“, jednou dokonce: „Rozmarné léto, lékař, Markéta Lazarová“. Objevily se také odpovědi: „český spisovatel, napsal dílo Pekař Jan Marhoul“, „spisovatel, ještě jsme ho neprobírali, Kubula a Kuba Kubikula“, „Rozmarné léto, český spisovatel, který psal v těžké době“. Celkem třikrát se objevilo v různých verzích: „český spisovatel, napsal Rozmarné léto“. Další 2 napsali názvy více děl: „český spisovatel, Rozmarné léto, Markéta Lazarová“. Poslední 4 z této velké skupiny se více rozepsali u charakteristiky tvorby: „spisovatel, dramatik, Dlouhý, široký a bystrozraký“, „spisovatel, dramatik, dílo: Rozmarné léto“, „spisovatel, dramatik, Kubula a Kuba Kubikula“, „spisovatel a režisér, Pekař Jan Marhoul“. Poslední velká skupina pak uvedla více informací týkajících se charakteristiky Vančurova života a také názvy děl. „*1891, †1942 (popraven), dramatik a spisovatel, dílo Rozmarné léto“, „spisovatel, dramatik, původně byl lékař, studoval na Malostranském gymnáziu, poté v Benešově, byl člen Devětsilu se Seifertem, smrt – byl popraven“, „český spisovatel, dramatik a filmový režisér. V 2. světové se zapojil k odboji“, „poetismus, avantgardní spisovatel, hodně archaismů a přechodníků v textu, experimentoval s textem, hlavní dílo Rozmarné léto a Markéta Lazarová“, „český spisovatel, napsal rozmarné léto (→ špatně čtivé, mnoho archaismů), Markéta Lazarová + pohádka Kubula a Kuba Kubikula“, „Rozmarné léto, Pekař Jan Marhoul, Markéta Lazarová, lékař, protinacistický odboj, popraven“, „Rozmarné Léto, Markéta Lazarová, Obrazy z dějin národa českého, byl popraven (kvůli zapojení do protinacist. odboje)“, „složitý na čtení, archaismy, slova z obd. českého humanismu, Rozmarné léto“, „Český autor, Rozmarné léto, Markéta Lazarová,

v dílech jsou archaismy“, „spisovatel, filmový režisér, byl popraven, napsal rozmarné léto“, „příbuzný Jiřího Mahena, díla: Markéta Lazarová, Pekař Jan Marhoul, Rozmarné léto („tento způsob léta zdá se mi býti poněkud nešťastným“), svérázný jazykový styl, člen Devětsilu, pracoval jako lékař, zabit při okupaci gestapem, navštěvoval setkání pátečníků.“, „užití přechodníků v dílu, dílo: Pekař Jan Marhoul (přečetl), Kubula a Kuba Kubikula (nečetl, znám Večerníček)“, „Rozmarné léto, Pekař Jan Marhoul, Markéta Lazarová, odboj za 2. světové války“, „Květnatá čeština, byl plešatej, Rozmarné léto, Markéta Lazarová, zabit nacisty“, „Vladislav Vančura byl významným českým spisovatelem a tvůrcem divadelních her. Většinu života strávil v Praze. Zažil 2. sv. válku. K jeho neznámějším dílům patří Pekař Jan Marhoul.“, „měl rád přírodu, zvířata, koně → promítá to ve svých dílech, používá až lehce archaický jazyk, Pekař Jan Marhoul, Markéta Lazarová“, „spisovatel, Markéta Lazarová, náročné, kruté (morbidní)“, „Opava, Konec starých časů, (vlak který se jmenoval podle něj)“.

Další skupina (29 respondentů) uvedla v různých variantách, že se jim nic nevybaví, nebo nechala pole prázdné. 1 respondent z této skupiny napsal: „no...nic, ale máme ho v četbě“.

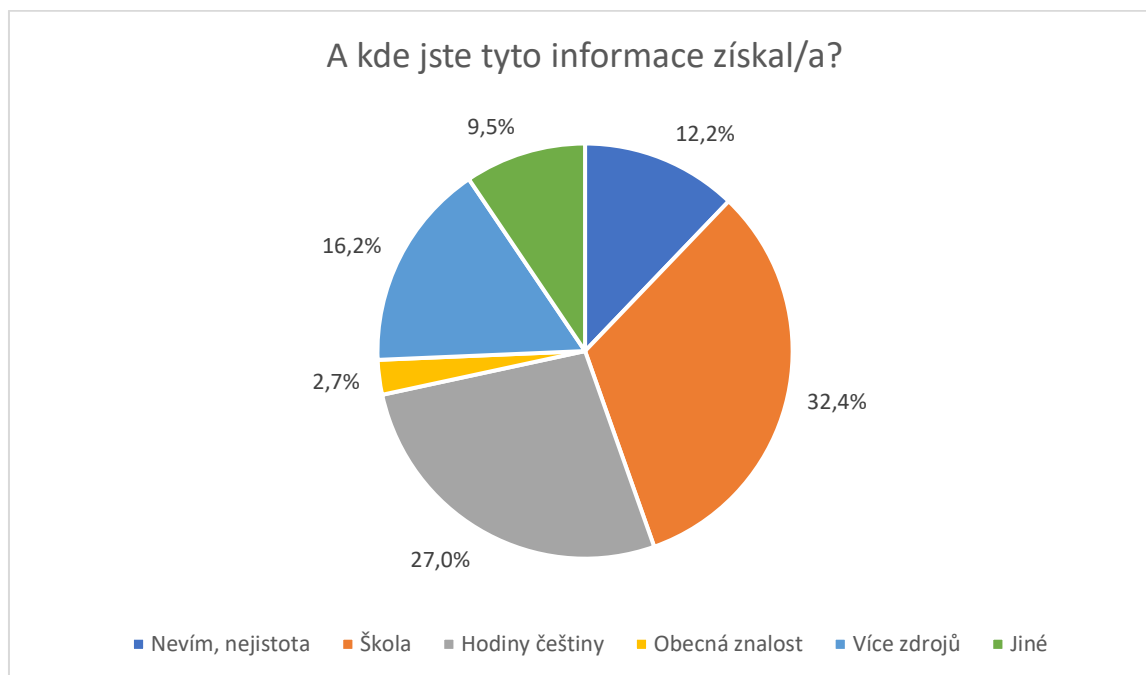
10 respondentů v tomto poli uvedlo pouze v různých variantách odpověď typu: „spisovatel“ či „český spisovatel“.

Objevily se i různé ne zcela správné odpovědi: „Divadlo, spisovatel, pohádky, Zbabělci“, „spisovatel, psal meziválečnou až poválečnou literaturu, možná díla okolo 2. sv.? Ztracená česká generace?“, „spisovatel, básník, dramatik“, „spisovatel, básník, filozof?“, „Český prozaik a básník.“, „Markéta Lazarová, Pekař Jan Marhoul, Rozmarné léto, válka, koncentrační tábor“ a 2 odpovědi: „vtip, divadélko“, „divadlo, vtipy“. Tyto 2 odpovědi lze interpretovat tím způsobem, že měli respondenti namysli současného divadelního herce Petra Vančuru.

Jeden respondent z kategorie Jiné uvedl pouze: „Vančurovo náměstí“.

K této otázce byla zařazena i podotázka: A kde jste tyto informace získal/a?

Graf 9 Zdroj informací o Vančurovi (poslední ročník)

Tato otázka si kladla za cíl zjistit, zda žáci, kteří něco k otázce 3 uvedli, mají tyto informace ze školy, z médií, či například z vlastního zájmu o literaturu. Jedná se o odpovědi respondentů, které zahrnují kategorie z předchozího grafu Pouze spisovatel, Nesprávná charakteristika, Větší znalost a Jiné.

Nejvíce, konkrétně 24, respondentů uvedlo jako zdroj informací školu. 20 odpovědělo, že je získali v hodinách češtiny či od paní učitelky. Jedna žákyně této skupiny svoji odpověď ještě více konkretizovala: „výuka literatury v loňském roce (tj. 5. ročník)“. Další skupina (12 respondentů) uvedla, že informace získala z více zdrojů. Třikrát se objevila odpověď typu: „škola, internet“, dvakrát: „z médií, ve škole“. Čtyři respondenti uvedli jako jeden ze zdrojů vlastní zájem: „Sám, doma, internet“, „Pekař Jan Marhoul jsme měli ve škole v povinné četbě, Kubula a Kuba Kubikula byl v dětství můj oblíbený Večerníček“, „škola, samostudium“, „ve škole, doma“. Kromě toho se objevily ojedinělé odpovědi: „wiki, četl jsem knihu od něj“, „ve škole, nebo tak obecně“, „škola, hodina čj, skripta“.

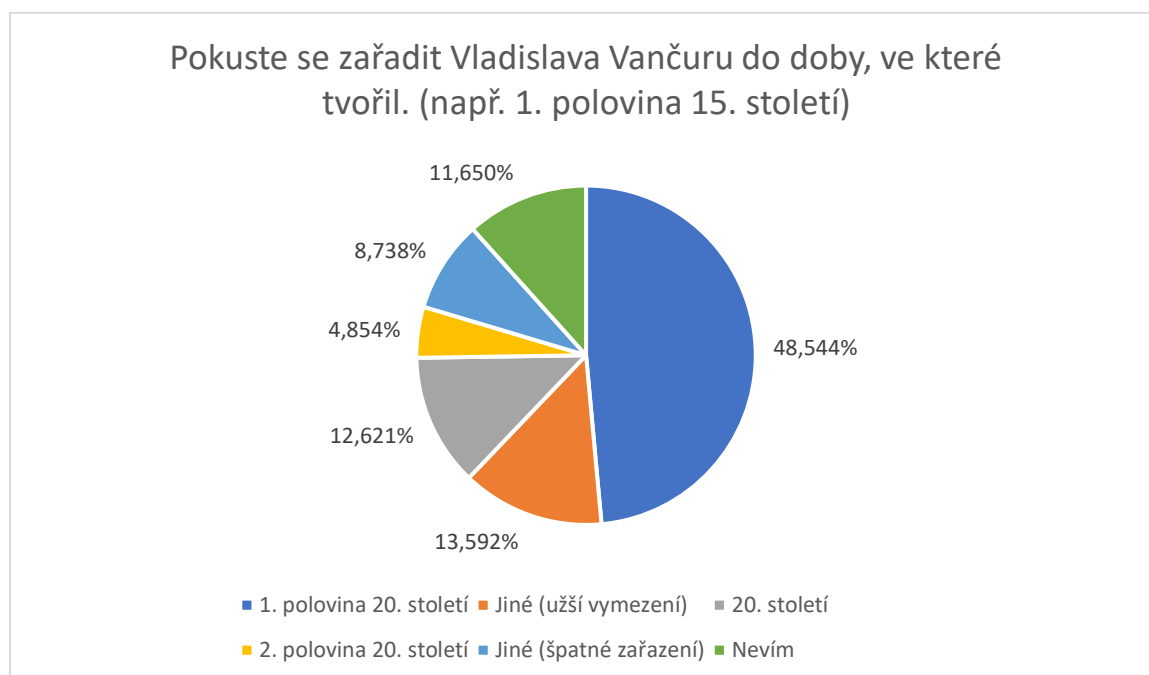
6 respondentů pak odpovědělo buď „nevím“, nebo nechalo otázku bez odpovědi a 3 studenti vyjádřili ve svých odpovědích nejistotu ohledně zdroje informací: „Asi jsem někde pochytil v souvislosti s jinými autory.“, „Tuším, že tomu tak je“, „něco mi to říká“.

Dále se objevily pouze jednotlivé, originální odpovědi, které byly zařazeny do kategorie Jiné: „pokud je to správně, tak od češtinářky, pokud špatně, tak jsem si to asi vymyslela.“, „seznam četby“, „učím se na maturitu“, „v začátcích na gymnáziu – kniha byla v povinné četbě“ (Pekař Jan Marhoul), „skripta“, „internet“ a 1 respondent, který uvedl jako zdroj jméno své vyučující.

Poslední skupinu tvoří 2 podobné případy: „Obecná znalost“ a „všeobecně“.

2) Pokuste se zařadit Vladislava Vančuru do doby, ve které tvořil. (např. 1. polovina 15. století)

Graf 10 Zařazení Vančury (poslední ročník)

Poznámka: U číselných údajů byla uvedena 3 desetinná místa, aby bylo prokázáno, že jednotlivé možnosti v součtu činí 100 %.

Cílem této otázky bylo zjistit, zda žáci posledního ročníku gymnázia, tedy v době, kdy už mají Vančuru probraného, dokáží určit, v jaké době tvořil. Necelá polovina (50 ze 103) dotázaných správně určila 1. polovinu 20. století.

Objevily se i nejrůznější užší vymezení (14 respondentů). 3 uvedli: „začátek 20. století“, které lze vnímat jako správné, avšak nedopovídají určenému formátu (x. polovina y. století). Další užší vymezení, která respondenti uvedli: „Česká meziválečná literatura“, „1. polovina 20. století, meziválečné období“, „1930 – 1. pol. 20. st.“, „(ovlivněno) 1. svět. válka, expresionismus“, „20. léta 20. století“, „1. polovina 20. století – od 20 do konce 30. let“. Také tyto odpovědi lze klasifikovat jako správné, nicméně opět neodpovídají zadanému formátu,

navíc jsou někdy příliš úzké a nezahrnují celou dobu Vančurovy tvorby. V 5 případech se jednalo o zařazení typu: „konec 19. století – 1. polovina 20. století“. Tyto odpovědi by se také daly vyhodnotit jako správné, v zadání by však muselo být, v jaké době Vančura žil, nikoli tvořil.

13 respondentů uvedlo, že Vančuru lze zařadit do 20. století, bohužel ale nespecifikovali, do jaké poloviny.

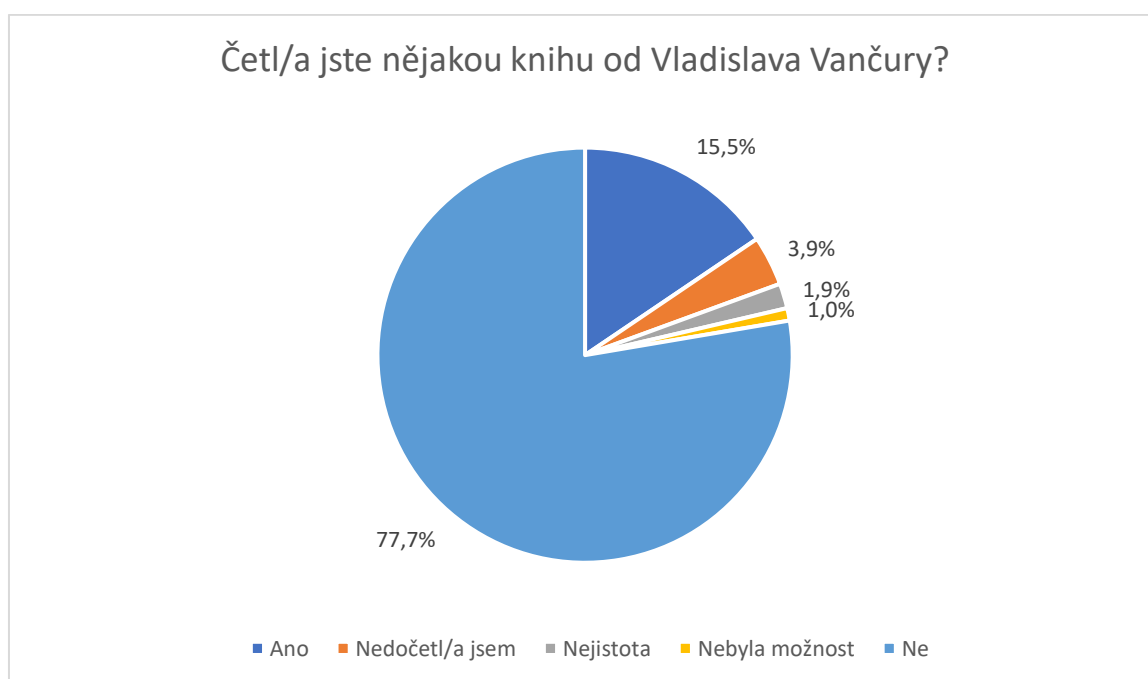
Další skupina z hlediska početnosti je tvořená 12 respondenty, kteří buď uvedli, že neví, nebo nechali pole nevyplněné.

Objevily se i nejrůznější příklady špatného zařazení (9 respondentů). Konkrétně se jedná o 5 odpovědí „2. pol. 19. stol.“, a po jedné „18. stol.“, „1. pol. 19. století“, „19. st.“ a „1. polovina 15. století“.

5 respondentů pak zařadilo Vančuru do 2. poloviny 20. století.

3) Četl/a jste nějakou knihu od Vladislava Vančury?

Graf 11 Čtenost Vančurových knih

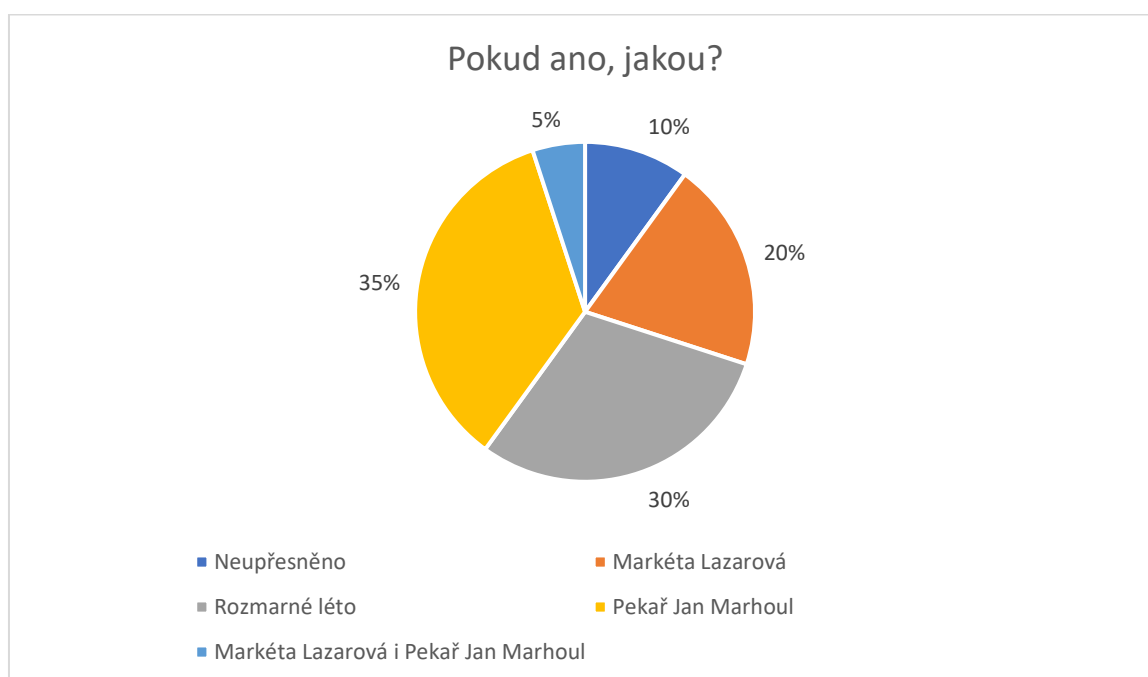

Tato otázka si kladla za cíl zjistit, zda si žáci vybírají k četbě knihy Vladislava Vančury. Z grafu jasně vyplývá, že většina (80 ze 103) žáků žádnou knihu od Vančury nečetla. Našlo se však několik (konkrétně 16) respondentů, kteří si od Vančury něco přečetli. Kromě toho 4 respondenti uvedli, že nějakou knihu začali číst, ale nedočetli ji: „zkusil jsem to, ale úryvek mě

odradil“, „ne (z povinné četby jsme si mohli dát „uvolnění“ na jednu knihu – vybrala jsem si to na tuto – nesedla mi)“, „rozsmarné léto – nedočetla jsem, protože jsem knížce moc dobře nerozumněla“, „ne (resp. začala jsem s čtením Markéty Lazarové, ale po prvních pár stránkách jsem knihu vzhledem k její náročnosti (a tudíž i nevhodnosti k rozboru na maturitní zkoušku) odložila“. 2 respondenti se vyjádřili tím způsobem, že si nejsou jistí: „Možná“, „Nejspíš ne, pouze ukázky“. A 1 uvedl: „Bohužel nebyla možnost“. Tuto odpověď lze interpretovat tak, že by si třeba knihu rád přečetl, ale nenašel si na ni čas.

K této otázce byla zařazena i podotázka: Pokud ano, jakou?

Graf 12 Konkrétní přečtené knihy

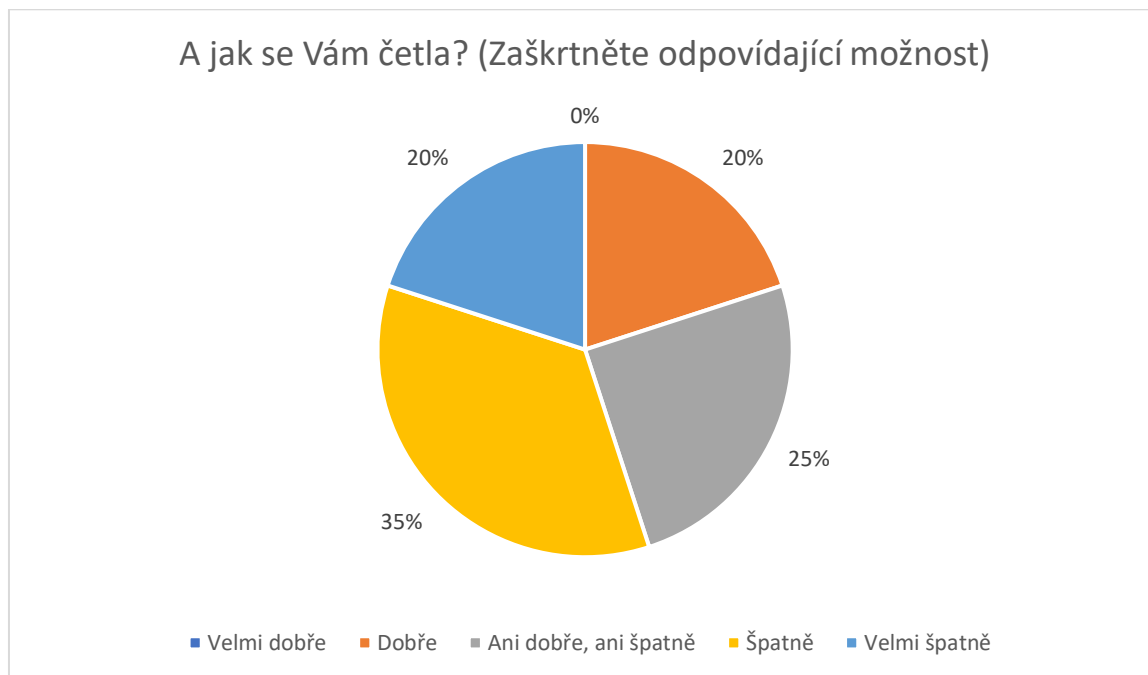
Tato otázka obsahovala i podotázku, která chtěla zjistit, jakou knihu konkrétně žáci četli. Toto grafické znázornění se tedy týká respondentů, kteří od Vančury četli nějakou knihu, či kteří ji alespoň rozečetli.

Z Vančurových knih se objevily 7x *Pekař Jan Marhoul*, 6x *Rozsmarné léto* (z toho 1 nedočetl), 4x *Markéta Lazarová* (z toho 1 nedočetl) a 1x *Markéta Lazarová i Pekař Jan Marhoul*. 2 respondenti, kteří knihu nedočetli, se nevyjádřili konkrétně.

Doplňují otázkou na ty, kteří nějakou knihu od Vančury četli, nebo alespoň rozečetli, byla:

A jak se Vám četla? Žáci měli na výběr ze škály.

Graf 13 Komfort čtení

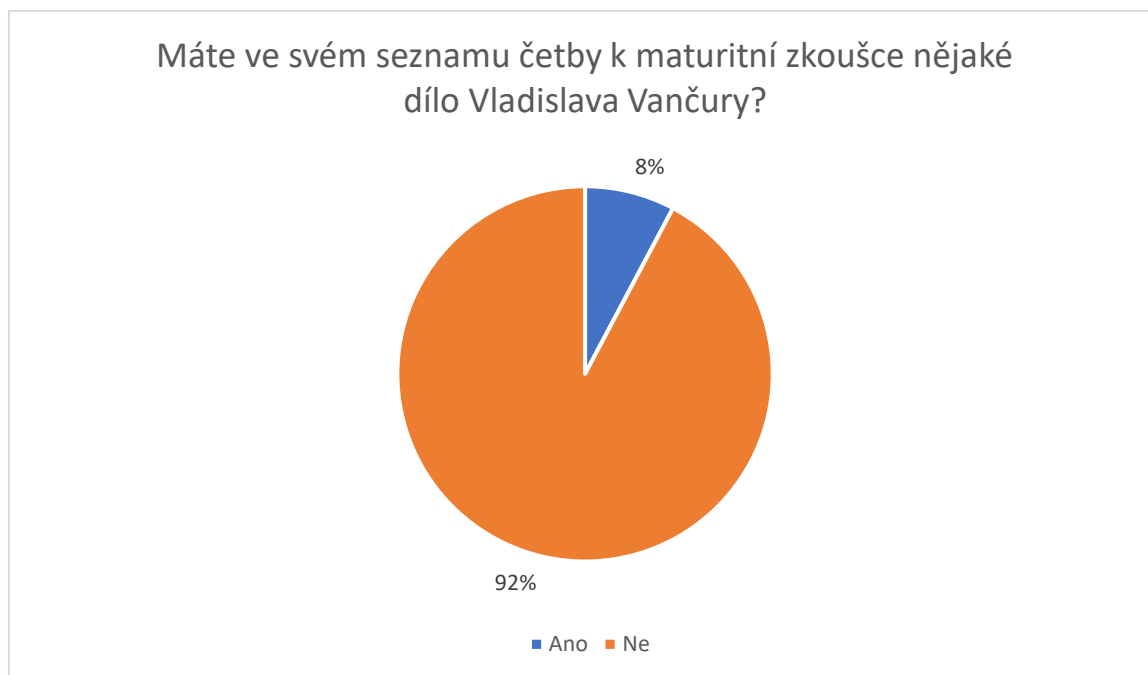

Cílem této otázky bylo zjistit, jakému množství studentů, kteří nějakou knihu od Vančury četli, se dílo četlo velmi dobře, dobře, ani dobře, ani špatně, špatně nebo velmi špatně.

Většina, v tomto případě 7 respondentů (z toho 2 knihu nedočetli), označila možnost špatně. 5 vybralo možnost ani dobře, ani špatně, která vyjadřuje neutrální pocit. 4 se kniha četla dobře. Stejný počet respondentů vybralo možnost velmi špatně (z toho 2 knihu nedočetli), přičemž jeden doplnil svou volbu slovy: „měla by být na seznamu zakázaných knih“. Na nabízené škále nikdo nezaškrtl, že se mu kniha četla velmi dobře.

4) Máte ve svém seznamu četby k maturitní zkoušce nějaké dílo Vladislava Vančury?

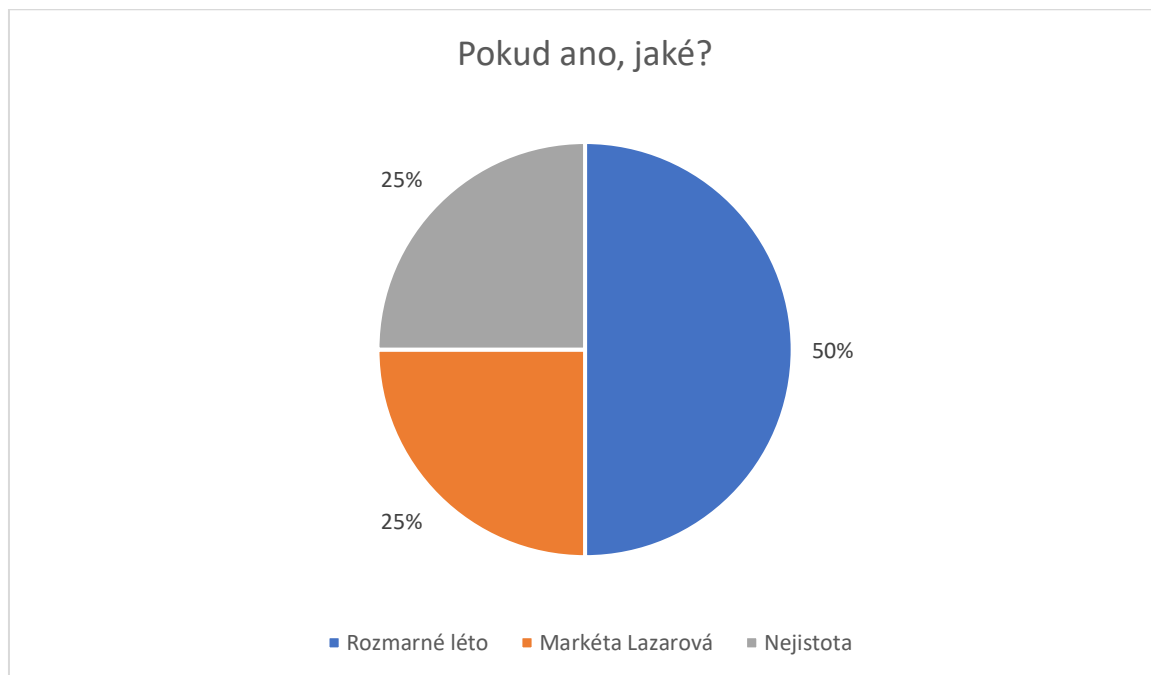
Graf 14 Zařazení Vančurových knih do seznamu četby k maturitní zkoušce

Tato otázka si kladla za cíl zjistit, zda si žáci vybírají Vančuru do svého seznamu četby k maturitě. Pokud tak učinili, byla doplněna o podotázku, o jaké dílo se jednalo. Pokud si žádné Vančurovo dílo do seznamu nezařadili, byla uvedena podotázka pátrající po důvodu. Jak z grafu jasně vyplývá, většina (95 ze 103) dotázaných si Vančurovo dílo do seznamu nezařadila.

K této otázce byla zařazena i podotázka: Pokud ano, jaké?

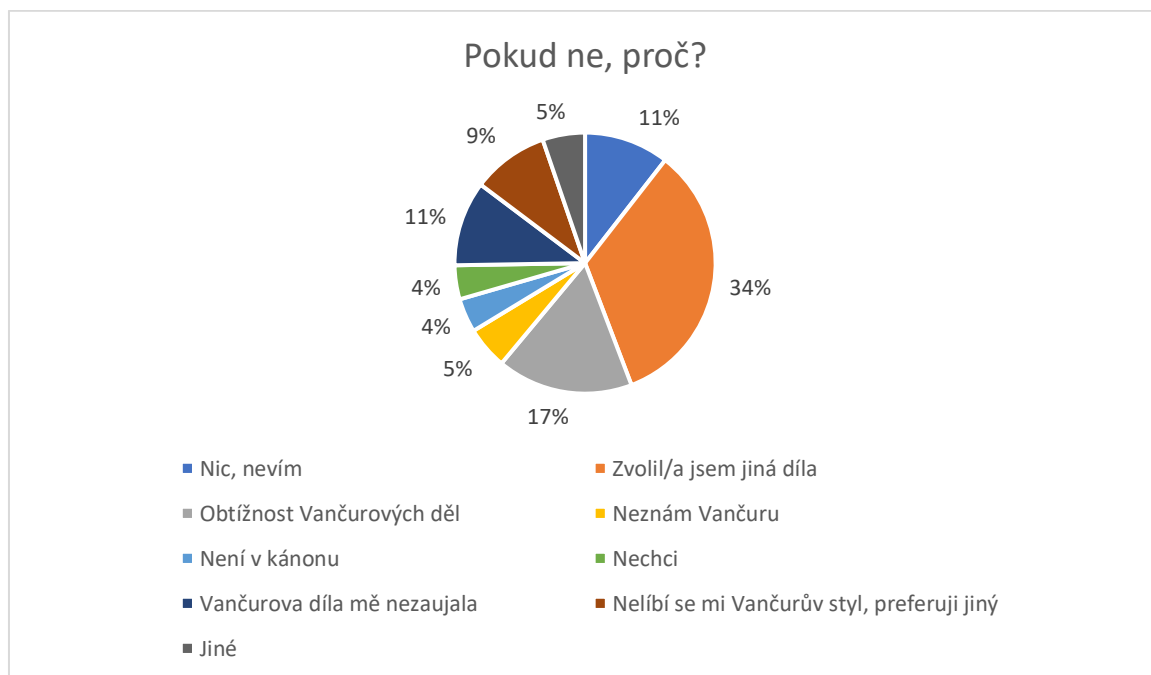
Graf 15 Konkrétní knihy zařazené do seznamu četby k maturitní zkoušce

4 respondenti uvedli, že si do seznamu četby zařadili dílo *Rozmarné léto*. 2 respondenti si zařadili *Markétu Lazarovou*. 2 respondenti odpověděli ano, ale vyjádřili nejistotu: „Asi ano, nepamatuju si“ a „? asi“.

Rovněž byla uvedena podotázka: Pokud ne, proč?

Graf 16 Důvod nezařazení knihy od Vančury do seznamu četby k maturitní zkoušce

Nejpočetnější skupina čítající 32 respondentů uvedla, že si vybrala jiná díla od jiných autorů. Zde se objevovaly odpovědi jako: „mám tam – pro mě zajímavější knihy“, „mám tam jiné, hezčí“, „ostatní mi byly více sympatické“, „nacházejí se tam pro mě vhodnější díla“, „více mě zaujala jiná díla“, „Mám tam pro mě známá díla“, „Vybrala jsem si dílo, které se mi líbí od známějších autorů.“, „Mám tam jiné, kratší knihy“, „Protože jsem si vybrala něco jiného a na něj nedošlo“ a spousta odpovědí typu: „Upřednostnil jsem jiná díla“. V této skupině se také objevily 2 podobné odpovědi: „Mám tam čitelnější knihy.“ a „do seznamu jsem si vybral knížky, které jsou pro mě jednodušší a celkově snazší“.

Tím se dostáváme k další skupině (16 respondentů). Ti v různých verzích uvedli, že si do seznamu četby nedali dílo od Vančury, protože jsou jeho díla obtížná na čtení. Objevovaly se odpovědi typu: „Ne, protože nám paní učitelka řekla, že je to obtížné.“ (celkem 4x), „těžké na čtení“ (11 odpovědí tohoto typu) a „Ne, moc složitý jazyk“.

10 respondentů buď neuvedlo nic, nebo napsalo, že neví.

Stejný počet respondentů Vančurova díla nezaujala, například „jeho dílo mě nezaujalo“, „z důvodu předchozí četby → kniha mě nějak zvlášť nezaujala a byla poměrně zdlouhavá a trochu nudná“ (pozn. Pekař Jan Marhoul – odpověď v přechodí otázce), „ne, nic mě od něj nezaujalo, moc ho neznám“ a podobně.

Další skupina, která zahrnuje 6 respondentů, uvedla, že je nezaujal, nebo že se jim dokonce nelíbí Vančurův styl psaní: „Autorův styl psaní mě nezaujal.“, „nelíbí se mi styl jeho psaní“, „nelíbí se mi jeho tvorba“, atd. 3 respondenti uvedli podobné odpovědi: „Ne – nepatří to k tvorbě, o níž bych se zajímala“, „Chovám sympatie k jinému literárnímu žánru (stylu)“, „líbí se mi jiný žánr“.

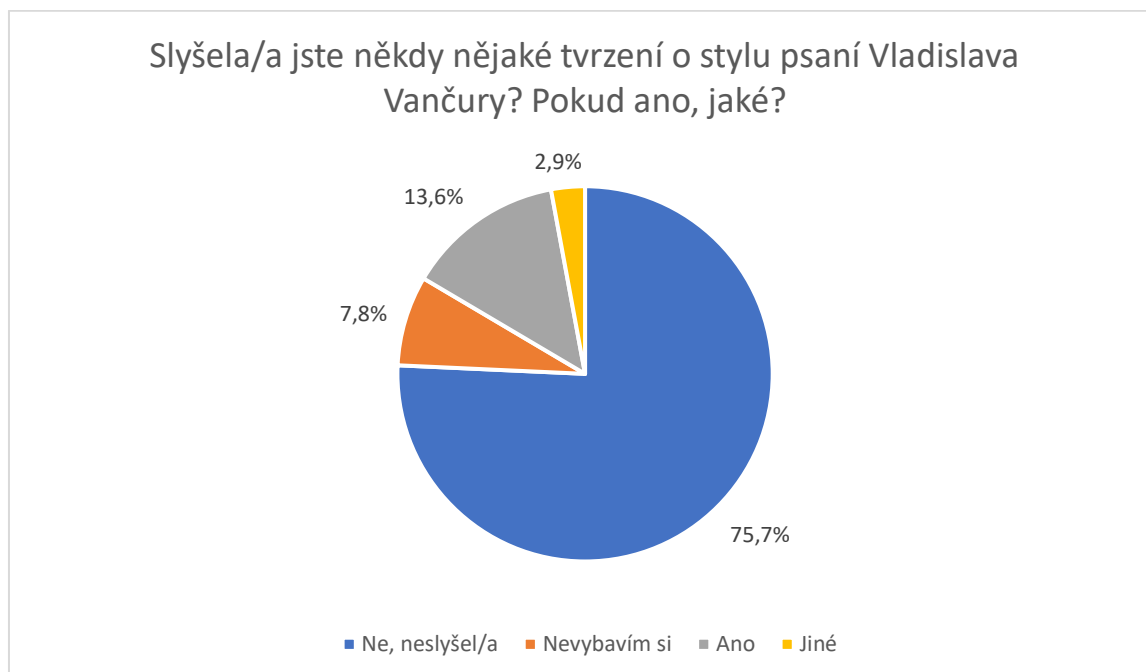
Následující skupina 5 respondentů uvedla v různých formách: „Neznám, ani nevím, kdo to je.“.

Zároveň se mezi odpověďmi vyskytlo 5 zcela originálních důvodů: „nebylo to asi dostatečně krátký“, „Nebudu podporovat prznitele českého jazyka“, „Moc jsme se o něm neučili“, „bude probírán až v 2. pol. tohoto ročníku“ a „Už nemám čas díla přečíst a rozebrat, v budoucnu si ale určitě chci přečíst“.

4 respondenti uvedli odpovědi typu: „Myslím, že V. Vančuru nemáme v kánonu“, přičemž jeden se více rozepsal: „upřednostnil jsem jiné, pro mě bližší, známější, ani nevím, jestli je v kánonu“. Opět 4 napsali různými slovy: „Nemám zájem“ či „Nechci“.

5) Slyšela/a jste někdy nějaké tvrzení o stylu psaní Vladislava Vančury? Pokud ano, jaké?

Graf 17 Vančurův styl

Cílem této otázky bylo zjistit, zda si žáci pamatují, čím byl Vančurův styl jedinečný a také, zda je jim říkáno, že je obtížný na čtení. (Některé odpovědi se objevily už v předchozí otázce)

Většina (78 ze 103) dotázaných uvedla v odpověď na tuto otázku „Ne“, „Neslyšel“ nebo nechala pole nevyplněné.

14 respondentů uvedlo konkrétní případy toho, co o Vančurově stylu psaní slyšeli: „používá knižní výrazy, archaismy, čte se to velmi obtížně“, „květnatý, zdobný, barokní“, „Ano, prý je těžký ke čtení“, „Používal archaické slova, výrazy“, „psal humorně, některá slova ze staroslověnštiny, vulgarismy“, „humor, vulgarismy, náročný“, „Prý bylo pravdivé a od srdce.“, „slyšel jsem právě o přechodnicích, které jsou v díle vsutku často používané“, „Psal poetické prózy“, „zastaralá slova, těžké věty“, „používá hodně archaismů, zastaralých slov, slovní spojení z období českého humanismu“, „náročné texty“, „zastaralé, píše o historii, archaismy“, „Psal hodně s archaismy a přechodníky, experimentoval s textem, náročné na četbu“. Jak je z uvedených citací respondentů jasné, bývá jim prezentován jako těžký na čtení. Zároveň se podobně vyznívající odpovědi objevily už u předchozí otázky.

8 respondentů uvedlo odpovědi typu: „nevybavuji si nic momentálně“, „nemůžu si vzpomenout“ či „Určitě slyšela, probírali jsme to, ale nepamatuji si“.

Kromě toho se objevily 3 odpovědi, které lze interpretovat jako snahu autorů nějak na sebe upoutat pozornost: „No jo, někdo jeho styl psaní označil za slovní onanii.“, „tvrzení spolužáka, že je to bída, já osobně bych si s tím ani kredenc nepodložil“ a „hamba, fuj, nečitelné, zbytečně komplikované, zavrženíhodné“.

Rozhovory

Rozhovory sloužili k objasnění toho, jakým způsobem je žákům Vančura prezentován ve výuce. Byli k nim vybráni vyučující, kteří učí ve třídách, v nichž proběhlo dotazníkové šetření. V případě jedné třídy bohužel nemohlo kvůli náhlé absenci učitele dojít k rozhovoru. Někteří z oslovených z této konkrétní třídy pak uvedli, že Vančuru ještě neprobírali.

Respondent 1

První z oslovených vyučuje na dané škole český jazyk a základy společenských věd. V současné době má na starosti při výuce češtiny tercii, kvintu a sextu. Délka jeho praxe je 12 let.

Respondent 2

Druhý z oslovených vyučuje český jazyk a literaturu a výtvarnou výchovu. Nyní učí český jazyk v sekundě, kvintě a sextě. Na škole působí od roku 2008.

Respondent 3

Třetí respondent je učitelem českého a anglického jazyka. Český jazyk učí v sekundě a tercii. Učitelská praxe činí 11 let, nicméně český jazyk vyučuje teprve 3. rok.

Respondent 4

Další oslovený vyučuje český jazyk a základy společenských věd, přičemž první jmenovaný předmět učí v tomto roce v sekundě, tercii a kvartě. Zároveň vede v kvintě volitelný předmět zaměřený na literaturu. Jak sám uvedl, na škole působí už opravdu dlouho, konkrétně od roku 1988, tedy 34 let.

Respondent 5

Pátý v pořadí byl osloven učitel, který učí češtinu a dějepis, přičemž český jazyk má ve všech 4 třídách, které na škole mají. Délka jeho praxe je 25 let.

Respondent 6

Poslední z oslovených učí češtinu a angličtinu. První z jmenovaných předmětů vyučuje v 1., 2. a 4. ročníku. Vzdělávací činnosti se věnuje 20 let.

Ročník probírání

Všichni jednoznačně odpověděli, že Vančuru probírají ve 3. ročníku. Někteří odpověď více specifikovali, například respondent 1: „V kvintě a až vlastně na jaře. Protože já v kvintě nejdřív беру teda 1. polovinu 20., ale nejdřív světovou a k té české meziválečné se dostávám někdy březen, duben spíš no.“ či respondent 6: „Ve třetím ročníku, druhý pololetí“.

Množství věnovaného času

Všichni oslovení se shodli na tom, že probírání Vančury věnují více než 1 hodinu. Konkrétní časová dotace se ale u jednotlivých respondentů značně liší: od intervalu 1–2 hodiny až po 4 hodiny. Respondent 2 uvedl, že Vančurovi věnuje rozhodně více než 1 hodinu, spíše se jedná asi o 3 hodiny. Zároveň doplnil, že jméno Vančura zazní i u kapitoly Literatura po první světové válce, která je sice zaměřená na jiné autory, ale zmiňuje v ní i dílo *Pole orná a válečná*.

Způsob prezentace (využívané výukové materiály)

Také v této oblasti se objevily značné rozdíly. Obecně však lze říci, že všichni vyučující kombinují při probírání Vančury materiály nejrůznějšího druhu.

Respondent 1: „Svoje, svoje materiály, popřípadě svoje pracovní listy, samozřejmě čítanky. Ale to taky často jenom okopírované, jako z různých zdrojů. Takže nic jako pevně nemají (...).“ Tento respondent dále uvedl, že už nějakou dobu Vančuru neučil a že ho pokaždé žákům prezentuje trochu jinak, jelikož se snaží přizpůsobovat výuku různým okolnostem. Shodným znakem ale je to, že začíná souhrnem života, přičemž u Vančury zdůrazňuje, že byl zavražděn nacisty. To poté znovu opakuje při probírání 2. světové války. Z díla se více věnují *Markétě Lazarové*, jelikož ji mají v kánonu. Zároveň se při rozebírání tohoto díla věnují i intertextualitě, konkrétně zmiňují motiv Romea a Julie.

Respondent 2 uvedl, že ve výuce vychází z učebnice *Kouzelné zrcadlo literatury* od Jaroslava Blažke (viz níže). Tato kniha ale bohužel není v této době sehnatelná, proto z ní studentům kopíruje. Texty z této učebnice pak doplňuje o další ukázky, které si vybírá z literatury. Zároveň zvlášť zmiňuje dílo *Pole orná a válečná* (viz Množství věnovaného času).

Respondent 3 zatím Vančuru neprobíral, v jeho případě se tedy jedná o vizi. Tento učitel uvedl, že co se týká učebnic, používají zejména *Čítanku III. k Literatuře v kostce* (viz níže), přičemž samotnou *Literaturu v kostce* mají žáci pouze doporučenou. Dále uvedl: „A samozřejmě čerpáme jako z dalších zdrojů a když čteme texty, tak něco používáme z čítanky, ale hodně to doplňuju dalšími materiály, které někde sesbírám nebo přinesu autentickou ukázkou. Takže ta čítanka je takový základ, který studenti mají všichni, ale hodně to doplňujeme nějakými texty, které prostě různě sbírám. A co se mi třeba osvědčilo, tak použiju opakovaně a co třeba úplně nefungovalo, tak třeba nahradím ten další rok, kdy to učím znovu.“

Respondent 4 uvedl, že používá vlastní přípravy (viz níže). Z dalších výukových materiálů používá knihy *Literatura: přehled středoškolského učiva* (viz níže) a *Čítanku III. k Literatuře v kostce* (viz níže).

Respondent 5 uvedl, že při hodinách používají *Přehled středoškolského učiva* od Vladimíra Prokopa (viz 2.3 Přehled české literatury 20. století (1998)) a také *Čítanku III. k Literatuře v kostce* od Marie Sochrové (viz níže). Dále zmínil, že kromě toho má vytvořené prezentace. Vzhledem k distanční výuce má 2 verze, přičemž jednu má namluvenou. Prezentace, kterou používá při probírání Vančury, je plná textových ukázek, ale také odkazů na ukázky filmové, které jsou dostupné na YouTube. To se týká zejména knih a filmů *Markéta Lazarová* a *Rozmarné léto*. Například má v prezentaci snímky z filmu *Markéta Lazarová*, s jejichž využitím vypráví děj knihy. Poté pouští ukázkou z tohoto filmu, kde Mikoláš vleče Markétu za vlasy. V závěru prezentace má ještě uvedenou poznámku pro sebe s číslem stránky. Nosí do hodiny přímo knihu, ze které žákům předčítá. V případě *Markéty Lazarové* se jedná o úryvek ze závěru knihy. Zároveň mají žáci před sebou čítanky s texty, s nimiž rovněž pracují. Jedná se tedy o kombinaci knihy, filmu a ukázek z čítanky.

Respondent 6 uvedl, že při probírání Vančury používá *Přehled středoškolského učiva* od Vladimíra Prokopa (viz 2.3 Přehled české literatury 20. století (1998)) a také *Čítanku III. k Literatuře v kostce* od Marie Sochrové (viz níže). Kromě toho využívá prezentace z internetu a DUMY.

Využití audiovizuálních filmových ukázek a dalších prostředků při výuce Vančury

Většina oslovených nějakým způsobem zařazuje do výuky různé ukázky. Někteří více, někteří méně konkretizovali svou odpověď.

Respondent 1 uvedl, že si není jistý, zda pouštěl filmovou ukázkou, každopádně na film určitě v hodině upozorňoval. Zároveň nevyužil nahrávku z audio knihy.

Respondent 2 obecně moc ukázky do výuky nezařazuje, ale u Vančury ukázkou pouští, jelikož jsou filmové adaptace jeho děl dobře použitelné. Přitom upřesňuje, že se jedná pouze o krátké ukázky, rozhodně si se studenty nepouští celý film.

Respondent 3 hovořil obecně o stylu své výuky, přičemž uvedl, že se vždy snaží látku atraktivně a najít tam něco, co žáky osloví, co například také řeší ve svém životě. K vlastní výuce Vančury se na této škole ještě nedostal, nicméně rozhodně by v budoucnu chtěl do výuky zařadit filmové ukázky.

Respondent 4 uvedl, že do výuky zapojuje ukázkou z filmu *Rozmarné léto*, konkrétně část, kde vystupuje kouzelník Arnoštek ztvárněný Jiřím Menzelem. Mimo nahrávaný rozhovor pak dodal, že si nedávno připomněli s žáky právě Menzela v souvislosti s jeho úmrtím, přičemž zdůraznili jeho propojení s Vančurovým dílem.

Respondent 5 o zapojení ukázek hovořil u předchozí otázky (viz Způsob prezentace).

Respondent 6 uvedl: „Filmové ano, z knih, z audioknih.“

Doporučované knihy

Zde se odpovědi značně liší, můžeme je však rozdělit na menší skupiny. První skupina čítající 3 z oslovených, doporučuje k četbě ta Vančurova díla, která mají v seznamu četby k maturitní zkoušce. Respondent 1 uvedl, že žákům doporučuje *Markétu Lazarovou*. Zároveň ale dodal, že tuto knihu nedoporučuje každému, jelikož si vysvětlují Vančurův zvláštní jazykový styl, kvůli kterému nejsou jeho knihy četba pro každého. Respondent 6 uvedl: „Rozmarné léto. Máme ji na seznamu doporučené četby.“. Respondent 2 uvedl: „Určitě *Markétu Lazarovou*, protože ji máme v kánonu k maturitě. Takže na tu se zaměřuju, tomu věnuju třeba celou 1 hodinu. Ale určitě si čteme i další ukázky, hlavně *Rozmarné léto* (...).“ (Dále respondent doplnil svoji předchozí odpověď týkající se způsobu prezentace Vančury, kde zmiňoval *Pole orná a válečná* – viz Množství věnovaného času.).

Jiní doporučují i další díla. Respondent 3: „Tak určitě *Markétu Lazarovou*, *Rozmarné léto* a tam asi bychom skončili no, *Markétou* a *Rozmarným létem*.“

Ostatní si se studenty spíše přečtou ukázkou, nebo jeho díla vůbec nedoporučují. Respondent 4 uvedl, že spíše okopíruje ukázkou, rozdává ji žákům a pracují s textem. Přitom se hodně věnují

jazykové stránce Vančurových próz, jelikož právě jazyk je: „výsostný no, jiný, jedinečný a tak dále.“. Zároveň si tento respondent nebyl jistý, zda mají nějaké dílo do Vančury v seznamu četby k maturitní zkoušce, protože, jak sám uvedl, málokdo si do seznamu zařadí nějakou knihu od Vančury. Respondent 5 pak uvedl, že Vančurovy knihy žákům vůbec nedoporučuje, jelikož se domnívá, že je to na ně moc těžké.

Obtížnost čtení Vančury

Také v této oblasti se odpovědi jednotlivých respondentů liší. Někteří žáky explicitně varují, že jsou Vančurovy texty obtížné. Konkrétně na otázku, zda žákům říkají, že Vančura bývá považován za těžkého na čtení, respondent 6 odpověděl: „Říkáme.“. Stejný výrok se objevil u respondenta 5, ten však svoji odpověď více rozvedl. Dodal, že to vyplývá z jeho osobní zkušenosti, kdy musel k Vančurovi dozrát, jelikož v tom věku, v jakém jsou žáci, pro něj byl Vančurův text náročný. Není to tedy tak, že by chtěl studenty nějak odrazovat, ale vychází to z toho, že sám dokáže krásu jeho vyjadřování ocenit až teď. Tím pádem si myslí, že by se nyní žáci s takovým textem jen trápili, proto si spíše projdou jen ukázky.

Jiní se naopak snaží zdůraznit jeho výjimečnost. Respondent 1 uvedl: „Spíš ano. Ale najdou se studenti, kteří čtou. Někteří jsou právě jako zaskočení tím, že to není úplně obvyklý styl. Takže právě se to snažím jako jim to ukázat, čím je jiný ten jeho styl. A nejvíc asi tu Markétu Lazarovou, si doporučujem.“.

Další vedou studenty k samostatnému utváření názoru na styl určitého autora. Respondent 3 uvedl, že ve výuce hodně pracují s texty a hledají v nich nějaké paralely. Zároveň aplikuje metody kritického myšlení. Domnívá se, že i z krátké ukázky z *Markéty Lazarové* je na 1. pohled jasné, že je Vančurův styl „jiný, takový historizující, plný méně obvyklých až archaických slov“. Podle jeho názoru k tomuto stylovému specifiku studenti dojdou sami, aniž by jim to musel říkat. Zároveň zmínil, že se snaží, aby studenti například na myšlenku textu přišli sami, pouze pokud se jedná o něco, co nedokážou vyvodit (např. historický kontext), tak jim to doplní. Respondent 2 uvedl, že při probírání libovolného autora postupuje tak, že žákům předloží ukázku, o které se následně baví. Dále s nimi hovoří o stylu, ale až na základě předložené ukázky. Také dodal, že ho žáci často překvapí, jelikož například o nějakém autorovi, kterého považuje za naprosto čtivého, řeknou, že se jim to čte špatně. Konkrétně se to stalo například u Bohumila Hrabala.

1 z oslovených v tomto ohledu zdůraznil individuální přístup. Jednalo se o respondenta 4, který šalamounsky odpověděl, že by žákům neřekl, že je Vančura těžký na čtení, ale že není lehký.

Dodal, že rozhodně studenty nechce nijak odradit. Dále hovořil o individuálním přístupu, který je při práci učitele důležitý, a o tom, že každý žák je dobrý na něco jiného. V tomto ohledu zmínil, že v celé třídě se najdou 2, 3 studenti, kteří to třeba ocení. Tím pádem učitel pak hovoří k jednotlivcům, ale i to má smysl.

Analýza dokumentů

K bližší specifikaci prezentace Vančury žákům byly popsány následující učebnice a čítanky, které učitelé ve svých hodinách používají.

Kouzelné zrcadlo literatury

Kouzelné zrcadlo literatury je čtyřdílná řada učebnic nakladatelství Velryba, jejímž autorem je Jaroslav Blažke. Vladislav Vančura je zařazen do třetího dílu s podtitulem *Sny a realita moderního světa*. Součástí učebnice je i čítanka, která poskytuje spoustu ukázek z děl. Každý takový úryvek je doplněn o sekundární texty nejrůznějšího druhu. Mimo to jsou jednotlivé úseky věnované ukázkám uvedeny krátkou charakteristikou jejich autora. Úvodní strany přináší stručné vymezení nejdůležitějších událostí 20. století. Dále je kniha členěna na kapitoly, v rámci kterých jsou uváděny úryvky. Na konci kapitoly se pak objevují oddíly Literární obzor s doplňujícími informacemi, Obecné údaje či Úvahy a názory. Každá kapitola je zakončena náměty k zamyšlení, které obsahují nejrůznější úkoly a také tipy pro četbu. Na konci knihy se nachází slovníček vybraných autorů se stručnou charakteristikou, slovníček některých termínů, rejstřík a také seznam držitelů Nobelovy ceny za literaturu, kteří ji získali v letech 1901–1939.

Vladislav Vančura je zařazen do kapitoly 6 *Literatura protestu aneb sen o společnosti spravedlivé*. V úvodní charakteristice tvorby je zdůrazňována jeho práce s jazykem. Je uváděno, že se jeho originální styl snažila napodobit řada tvůrců, avšak nebyli příliš úspěšní. Vančurova tvorba je popisována jako ovlivněná jeho komunistickým smýšlením, je však jasně připomenuto, že se nesnižoval k politické agitaci. Následně jsou krátce charakterizována díla *Pekař Jan Marhoul*, *Pole orná a válečná*, *Rozmarné léto*, *Markéta Lazarová*, *Kubula a Kuba Kubikula* a *Obrazy z dějin národa českého*. Poté už jsou uvedeny nejrůznější ukázky z děl. První, z díla *Pekař Jan Marhoul*, je uvedena krátkým shrnutím děje a charakteristikou hlavní postavy. Následuje úryvek z *Rozmarného léta* následovaný výňatky ze dvou sekundárních textů. Prvním z nich je *Styl Vančurovy prózy* od Zdeňka Kožmína, druhým pak *Umění románu: Cesta Vladislava Vančury za velkou epikou* Milana Kundery. Další ukázka je z *Markéty Lazarové*. I v tomto případě je doplněna o komentář z Kunderovy knihy. Na konci je pak přiložen další úryvek, tentokrát *Dvě studie o Vladislavu Vančurovi* od Jana Mukařovského.

Ukázky jsou dále proloženy dalším textem autora učebnice, který je doplňuje či komentuje. Této úsek věnovaný Vančurovi je doplněn jak o jeho fotografii, tak o ilustraci Josefa Čapka k *Rozmarnému létu* či fotografii z filmu *Markéta Lazarová*.¹⁴⁹

Na konci kapitoly se pak v námětech k zamyšlení objevují úkoly zaměřené na *Pekaře Jana Marhoula* a *Markétu Lazarovou*, druhá jmenovaná kniha je uvedena i v tipech pro četbu.¹⁵⁰

Do knihy je zařazena také ukázka z *Polí orných a válečných*, kterou lze nalézt v kapitole 3 Velké téma: velká válka. V textu uvozujícím ukázku je tento román označen za jednu z nejvýraznějších reakcí na první světovou válku v české literatuře. Z úryvků sekundární literatury je opět Kunderovo *Umění románu* a Kožmínův *Styl Vančurovy prózy*. Kromě toho je uveden výňatek z knihy Jiřího Pechara *Dvacáté století v zrcadle literatury*. Text je doplněn o fotografii Vančury, knižní obálku *Polí orných a válečných* a kresbu Geoga Grosze.¹⁵¹

Vančurovo jméno kromě toho figuruje v knize v rámci výčtu vynikajících českých povídkářů.¹⁵² Jeho dílo *Rozmarné léto* je uváděno v rámci stručného popisu české meziválečné prózy.¹⁵³ Figuruje u autorů, v jejichž tvorbě lze nalézt prvky expresionismu, či v rámci sekundárního textu, kterým je vzpomínání Bedřicha Fučíka na pobyt na Podkarpatské Rusi a vzájemné debaty Vančury s Olbrachtem, v nichž je zmiňováno i dílo *Poslední soud*.¹⁵⁴

Čítanka III. k Literatuře v kostce

Autorkou *Čítanky III. k Literatuře v kostce* je Marie Sochrová. Tato publikace vyšla hned několikrát, pokaždé v nakladatelství Fragment. Kniha je rozdělena na několik kapitol, v rámci kterých jsou uváděny ukázky z děl autorů spadajících do období, země či směru, vždy dle zaměření kapitoly. Ukázky jsou uvedeny krátkou charakteristikou díla, ze kterého pochází. Na konci jsou pak úkoly či otázky.

Vladislav Vančura je zařazen do kapitoly Česká literatura 1. pol. 20. stol – próza. V knize lze nalézt 3 ukázky, konkrétně z *Pekaře Jana Marhoula*, *Rozmarného léta* a *Markéty Lazarové*.¹⁵⁵

¹⁴⁹ BLAŽKE, Jaroslav. *Kouzelné zrcadlo literatury: sny a realita moderního světa*. Praha: Velryba, 2003, s. 193-196. ISBN 80-85860-15-5.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 205-206.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 76-77.

¹⁵² Tamtéž, s. 22.

¹⁵³ Tamtéž, s. 64-66.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 129 a 200.

¹⁵⁵ SOCHROVÁ, Marie. *Čítanka III. k Literatuře v kostce*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2000, s. 194-198. ISBN 80-7200-384-4.

Literatura: přehled středoškolského učiva

Jak už z názvu vyplývá, jedná se o přehledovou publikaci určenou pro střední školy. Jednotlivé kapitoly jsou zahájeny společensko-historickým kontextem. Následují úseky věnované autorům, kteří spadají do daného období či směru. V každé takovéto části je nejprve stručně shrnut význam a tvorba daného autora následovaný výčtem a krátkou charakteristikou základních děl. Text je doplněn o různé rámečky, které přináší vysvětlení termínů, či doplňující informace nad rámec učiva. Často je uvedena i ukázka z díla. Na konci každé kapitoly je uvedeno shrnutí jednotlivých směrů a autorů s jejich díly, kteří do nich spadají. Kromě toho je uveden seznam doporučených děl k četbě.

Vladislav Vančura se v publikaci objevuje v rámci kapitoly Česká próza, drama a kritika od konce 1. svět. v. do konce 2. svět. v., konkrétně je mu větší pozornost věnována v podkapitole Dvacátá léta, pod níž spadá úsek nazvaný Imaginativní próza: V. Vančura, K. Konrád. V rámci úvodní charakteristiky je označen za autora osobitého jazykového stylu. Jsou zmíněna díla *Amazonský proud a Dlouhý, Široký, Bystrozraký* a jejich souvislost s avantgardou 20. let. Postupně jsou jmenována Vančurova základní díla, přičemž ta významnější jsou podrobněji charakterizována. Jedná se o knihy *Pekař Jan Marhoul, Pole orná a válečná, Rozmarné léto, Poslední soud, Hrdelní pře anebo Přísloví, Kubula a Kuba Kubikula, Markéta Lazarová, Luk královny Dorotky, Útěk do Budína, Konec starých časů, Tři řeky, Koně a vůz*, respektive *Rodina Horvatova, Obrazy z dějin národa českého, Alchymista a Jezero Ukereve*. V rámci charakteristiky *Tři řek* je pak připomenuta Vančurova režisérská činnost.¹⁵⁶ Vančurova díla se objevují i v doporučené četbě na konci kapitoly, konkrétně *Rozmarné léto* a *Obrazy z dějin národa českého*.¹⁵⁷

Vančurovo jméno figuruje i v dalších částech knihy. Je zmiňováno jeho dílo *Občan don Quijote* jako příklad inspirace postavou Dona Quijota.¹⁵⁸ V rámci charakteristiky poetismu je uváděno *Rozmarné léto*, jako dílo vytvořené pod jeho vlivem.¹⁵⁹ Vančura je také zmíněn jako jeden z autorů, které obdivoval Halas, či jako spisovatel, který zemřel během 2. světové války.¹⁶⁰ Je také uveden mezi autory, jimiž se zabýval pedagog a kritik Zdeněk Kožmín.¹⁶¹

¹⁵⁶ POLÁŠKOVÁ, Taťána, Dagmar MILOTOVÁ a Zuzana DVOŘÁKOVÁ. *Literatura: přehled středoškolského učiva: [včetně současné literatury]*. Třebíč: Petra Velanová, 2005, s. 135-136. ISBN 80-902571-4-3.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 147.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 31.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 125.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 129 a 177.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 188.

Vlastní přípravy respondenta 4

Oslovený učitel využívá vlastní přípravy, které má vytvořené od roku 1988. V nich má zařazené na stroji psané texty, ale také úryvky z děl, výstřižky z časopisů. Postupně se objevují rozборы či charakteristiky *Pekaře Jana Marhoul*, *Markéty Lazarové* (tu spojuje s filmem), *Rozmarného léta*, *Konce starých časů* (výstřižek týkající se filmu, kde hrál Josef Abrhám). Rovněž zmiňuje *Kubulu a Kubu Kubikulu* jakožto autorskou pohádku. Do výuky zařazuje i filmové ukázky, zejména tedy pouští kousek z *Rozmarného léta*. Okrajově upozorňuje na film *Před maturitou*. Zároveň má v přípravách zařazeny úryvky z výroků F. X. Šaldy, které také občas přinese do hodiny.

3.4 Shrnutí praktické části

Dotazníkové šetření v 1. ročníku gymnázia ukázalo, že většina žáků Vladislava Vančuru buď vůbec nezná (38 %), nebo jim je pouze povědomé jméno (3 %), či jsou si pouze vědomi toho, že se jedná o spisovatele (26 %). Přesto se však objevili studenti, kteří prokázali větší znalost (26 %). Zároveň 65,5 % oslovených nedokázalo správně Vančuru zařadit do doby, ve které tvořil. Se všeobecně známou knihou *Kubula a Kuba Kubikula* se většina oslovených (81 %) skutečně někdy setkala, nicméně už nevěděli (v 83 %), kdo byl jejím autorem. Naopak s větou *Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným* se oslovení ve většině případů (60 %) nesetkali, nebo setkali, ale nevěděli, že pochází z knihy a filmu *Rozmarné léto*.

Oslovení v posledním ročníku gymnázia prokázali větší znalost života i tvorby Vladislava Vančury, konkrétně 53 % uvedlo nějaké informace, přesto i zde několik respondentů uvedlo, že si v souvislosti s ním nic nevybaví (28 %). Zároveň velká část (48,544 %) dokázala Vančuru zařadit do správné poloviny správného století. 77,7 % oslovených si od tohoto autora nepřečetlo žádnou knihu, pokud tak ale učinili, jednalo se o hlavní díla – *Rozmarné léto*, *Markétu Lazarovou* a *Pekaře Jana Marhoul*. Pokud si nějaké dílo přečetli, ve většině případů (35 %) uvedli, že se jim četlo špatně. 92 % respondentů si nezařadilo žádné jeho dílo do seznamu četby k maturitní zkoušce. Libovolné tvrzení o stylu Vančury rovněž valná část (75,7 %) neslyšela.

Vančurovi je na zvolených školách věnována více než 1 hodina a učitelé používají různé materiály, od učebnic, přes různé ukázky, ke svým vlastním přípravám. Učebnice a čítanky, které učitelé používají, v tomto ohledu uvádí Vančurovu komunistickou orientaci i členství v Devětsilu. Není opomenuta ani jeho činnost režisérská, jsou připomenuty filmové adaptace jeho děl. Zároveň se objevují charakteristiky vybraných Vančurových děl, zejména se jedná o díla *Pekař Jan Marhoul*, *Pole orná a válečná*, *Markéta Lazarová*, *Rozmarné léto*, *Obrazy*

z *dějin národa českého*, zmiňována je i kniha *Kubula a Kuba Kubikula*. Bývají zařazovány ukázky z knih *Pekař Jan Marhoul*, *Pole orná a válečná*, *Markéta Lazarová* a *Rozmarné léto*. *Markéta Lazarová*, *Rozmarné léto* a *Obrazy z dějin národa českého* jsou v některých používaných učebnicích doporučeny žákům k četbě.

Všichni oslovení učitelé spojují probírání tohoto autora s filmovými ukázkami z adaptací jeho děl, konkrétně se jedná o filmy *Rozmarné léto* a *Markéta Lazarová*. 2 učitelé ve svých výkladech explicitně žákům říkají, že jsou jeho texty těžké na čtení. Opět 2 se snaží vyhnout takovýmto tvrzením o stylu určitého autora a místo toho vedou žáky k tomu, aby si na základě ukázky sami udělali názor. Další učitel se snaží vyzdvihnout osobitost Vančurova stylu.

3 učitelé doporučují k četbě Vančurova díla, která mají na seznamu knih k maturitní zkoušce, tedy *Markétu Lazarovou* a *Rozmarné léto*. 1 doporučuje žákům dokonce obě tyto knihy. Zbylí 2 učitelé žákům Vančurovy knihy nedoporučují, přičemž buď se zaměřují spíše na ukázky, nebo se domnívají, že je to pro žáky moc těžké.

Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřovala na jednoho z předních českých autorů první poloviny 20. století Vladislava Vančuru.

Cílem práce bylo zmapovat povědomí o tomto autorovi mezi studenty gymnázia a také objasnit, jak je žákům v hodinách prezentován.

V teoretické části bylo představeno, jakým způsobem je Vančura zpracován ve vybraných literárněhistorických publikacích a rovněž, jak je tomu u dostupných učebnicových textů.

V praktické části bylo s využitím dotazníkového šetření mezi studenty zmapováno jejich povědomí o tomto autorovi. Zároveň byla přiblížena čtenost Vančury na vybraných školách.

Z výzkumu jasně vyplývá, že žáci, kteří přichází na gymnázium, nemají o Vančurovi příliš velké povědomí, nicméně znají jeho knihu *Kubula a Kuba Kubikula*. Naopak žáci posledního ročníku gymnázia, tedy v době, když už jim byl v hodinách prezentován, mají ve svém povědomí tohoto autora. Nicméně Vančurovy knihy nejsou příliš čtené a žáci si je většinou nevybírají k maturitní zkoušce. Pokud už si nějakou knihu přečtou, čte se jim špatně. Čtenost tohoto autora tedy spíše upadá, na druhou stranu lze hledat důvod v tom, že celkově současní žáci málo čtou.

Vančura bývá žákům na vybraných školách prezentován jako významný meziválečný prozaik, je upozorňováno na styl jeho próz, případně je explicitně označen za obtížného na čtení. Někteří vyučující se však vyhýbají tvrzení o stylu a raději žákům předloží ukázkou, na základě které si mají žáci názor vytvořit sami. Zároveň vždy výuku spojují s filmovými ukázkami z adaptací jeho děl.

Výzkum by bylo možné rozšířit na více škol, v rámci kterých by mohlo dojít k porovnání. Zároveň by mohly být zařazeny hospitační záznamy z hodin, kde je Vančura žákům prezentován, které by byly následně analyzovány a komparovány.

Seznam použité literatury

ANDREE, Lukáš, Ivana ŠELEŠOVSKÁ, Lenka ŠEBELOVÁ a kol. *Literatura pro 3. ročník středních škol: Učebnice*. Brno: Didaktis, 2009. ISBN 978-80-7358-135-0.

ANDREE, Lukáš, Ivana ŠELEŠOVSKÁ, Lenka ŠEBELOVÁ a kol. *Literatura pro 3. ročník středních škol: Pracovní sešit*. Brno: Didaktis, 2009. ISBN 978-80-7358-136-7.

BLAŽKE, Jaroslav. *Kouzelné zrcadlo literatury: sny a realita moderního světa*. Praha: Velryba, 2003. ISBN 80-85860-15-5.

BURIÁNEK, František. *Česká literatura 20. století: (Od moderny devadesátých let do současnosti)*. Praha: Orbis, 1968.

BURIÁNEK, František. *Česká literatura první poloviny XX. století*. Praha: Československý spisovatel, 1981.

EGER, Ludvík a Dana EGEROVÁ. *Základy metodologie výzkumu*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2017. ISBN 978-80-261-0735-4.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

GÖTZ, František. *Stručné dějiny literatury české*. V Brně: Komenium, 1946.

HOLÝ, Jiří a Emil LUKEŠ. *Kniha textů: česká literatura od počátků k dnešku. 3, Od počátku století do r. 1945–1. polovina 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-289-8.

JAKUBÍČEK, Daniel. *Literatura v souvislostech 3: od plnicího pera k psacímu stroji, aneb, literatura 1. poloviny 20. století: literatura pro střední školy*. Plzeň: Fraus, 2013. ISBN 978-80-7238-991-9.

JIŘIČKOVÁ, Eva, Kateřina ŠTRPKOVÁ, Veronika MAZALOVÁ a kol. *Nová literatura 3: Pracovní sešit pro 3. ročník středních škol a gymnázií*. Praha: Taktik, 2020. ISBN 978-80-7563-109-1.

JIŘIČKOVÁ, Eva, Kateřina ŠTRPKOVÁ, Veronika MAZALOVÁ a kol. *Nová literatura 3: Učebnice pro 3. ročník středních škol a gymnázií*. Praha: Taktik, 2020. ISBN 978-80-7563-108-4.

LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-308-8.

MACHALA, Lubomír a kol. *Panorama české literatury*. Praha: Knižní klub, 2015. ISBN 978-80-242-4818-9.

MUKAŘOVSKÝ, Jan, Zdeněk PEŠAT a Eva STROHSOVÁ. *Dějiny české literatury. IV, Literatura od konce 19. století do roku 1945*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85865-48-3.

OPELÍK, Jiří. Vladislav Vančura. In: MERHAUT, Luboš a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 4/II, U-Ž*. Praha: Nakladatelství Academia, 2008, s. 1211-1218. ISBN 978-80-200-1671-3.

PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny: česká literatura v letech 1905–1923*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1792-5.

PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny. 2, Lomy vertikál: česká literatura v letech 1924–1934*. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2296-7.

PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny "nové" moderny. 3, Věk horizontál: česká literatura v letech 1935–1947*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2736-8.

POLÁŠKOVÁ, Taťána, Dagmar MILOTOVÁ a Zuzana DVOŘÁKOVÁ. *Literatura: přehled středoškolského učiva: [včetně současné literatury]*. Třebíč: Petra Velanová, 2005. ISBN 80-902571-4-3.

PROKOP, Vladimír. *Čítanka k Přehledu české literatury 20. století*. Sokolov: O.K.-Soft, 1999. ISBN 80-238-4310-9.

PROKOP, Vladimír. *Přehled české literatury 20. století: pro výuku literatury na středních školách*. Sokolov: O.K.-Soft, 1998. ISBN 80-238-2348-5.

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-11-3.

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-12-0.

SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

SOCHROVÁ, Marie. *Čítanka III. k Literatuře v kostce*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2000. ISBN 80-7200-384-4.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Rozložení verzí.....	40
Tabulka 2 Pohlaví respondentů ve verzi A (první ročník)	41
Tabulka 3 Pohlaví respondentů ve verzi B (první ročník)	41
Tabulka 4 Nástup na školu (první ročník).....	41
Tabulka 5 Pohlaví respondentů (poslední ročník).....	49
Tabulka 6 Nástup na školu (poslední ročník).....	50
Tabulka 7 Volitelný předmět zaměřený na literaturu (poslední ročník)	50

Seznam grafů

Graf 1 Informace o Vančurovi (první ročník).....	42
Graf 2 Zdroj informací o Vančurovi (první ročník).....	44
Graf 3 Zařazení Vančury (první ročník).....	45
Graf 4 Kubula a Kuba Kubikula.....	46
Graf 5 Autor Kubuly a Kuby Kubikuly	47
Graf 6 Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným.....	48
Graf 7 Zdroj věty Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným.....	49
Graf 8 Informace o Vančurovi (poslední ročník).....	51
Graf 9 Zdroj informací o Vančurovi (poslední ročník).....	54
Graf 10 Zařazení Vančury (poslední ročník)	55
Graf 11 Čtenost Vančurových knih.....	56
Graf 12 Konkrétní přečtené knihy.....	57
Graf 13 Komfort čtení	58
Graf 14 Zařazení Vančurových knih do seznamu četby k maturitní zkoušce.....	59
Graf 15 Konkrétní knihy zařazené do seznamu četby k maturitní zkoušce	60
Graf 16 Důvod nezařazení knihy od Vančury do seznamu četby k maturitní zkoušce.....	60
Graf 17 Vančurův styl.....	62

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník pro 1./3. ročník – verze A

Příloha 2: Dotazník pro 1./3. ročník – verze B

Příloha 3: Dotazník pro 4./6. ročník

Příloha 4: Rozhovor

Příloha 1

Dotazník pro 1./3. ročník – verze A

Dobrý den,

jmenuji se Zuzana Boučková a jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Hradec Králové, konkrétně učitelského oboru Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání – Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání.

V rámci své bakalářské práce uskutečňuji dotazníkové šetření na Vaší škole. Ráda bych Vás proto požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a výsledky budou využity výhradně pro moji bakalářskou práci.

Děkuji Vám za Váš čas a ochotu.

1. Jste:

- a) muž b) žena

2. Na tuto školu jste:

- a) přišel/la ze základní školy b) přestoupil/a z víceletého gymnázia

3. Co se Vám vybaví, když se řekne Vladislav Vančura? (cokoli ze života, dílo atd.)

A kde jste tyto informace získal/a?

4. Dokázal/a byste zařadit Vladislava Vančuru do období, ve kterém tvořil? (např. 1. polovina 15. století)

Příloha 2

Dotazník pro 1./3. ročník – verze B

Dobrý den,

jmenuji se Zuzana Boučková a jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Hradec Králové, konkrétně učitelského oboru Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání – Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání.

V rámci své bakalářské práce uskutečňuji dotazníkové šetření na Vaší škole. Ráda bych Vás proto požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a výsledky budou využity výhradně pro moji bakalářskou práci.

Děkuji Vám za Váš čas a ochotu.

1. Jste:

- a) muž b) žena

2. Na tuto školu jste:

- a) přišel/la ze základní školy b) přestoupil/a z víceletého gymnázia

3. Znáte knihu/večerníček *Kubula a Kuba Kubikula*?

4. Víte, kdo je autorem tohoto díla?

5. Slyšel/a jste někdy větu: *Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným*? Pokud ano, kde, v jaké souvislosti?

Příloha 3

Dotazník pro 4./6. ročník

Dobrý den,

jmenuji se Zuzana Boučková a jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Hradec Králové, konkrétně učitelského oboru Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání – Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání.

V rámci své bakalářské práce uskutečňuji dotazníkové šetření na Vaší škole. Ráda bych Vás proto požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a výsledky budou využity výhradně pro moji bakalářskou práci.

Děkuji Vám za Váš čas a ochotu.

1. Jste:

- a) muž b) žena

2. Na tuto školu jste:

- a) přišel/la ze základní školy b) přestoupil/a z víceletého gymnázia

3. Navštěvujete na této škole nějaký volitelný předmět zaměřený na literaturu?

4. Co všechno Vás napadne, když se řekne Vladislav Vančura? (cokoli ze života, dílo atd.)

A kde jste tyto informace získal/a?

5. Pokuste se zařadit Vladislava Vančuru do doby, ve které tvořil. (např. 1. polovina 15. století)

6. Četl/a jste nějakou knihu od Vladislava Vančury? Pokud ano, jakou?

A jak se Vám četla? (Zaškrtněte odpovídající možnost)

velmi dobře dobře ani dobře, ani špatně špatně velmi špatně

7. Máte ve svém seznamu četby k maturitní zkoušce nějaké dílo Vladislava Vančury? Pokud ano, jaké?

Pokud ne, proč?

8. Slyšel/a jste někdy nějaké tvrzení o stylu psaní Vladislava Vančury? Pokud ano, jaké?

Příloha 4

Rozhovor

(přibližná podoba otázek – bylo upravováno dle toho, jak se rozhovor odvíjel)

1. Jaká je Vaše aprobace?
2. V jakých třídách učíte český jazyk a literaturu? Vedete nějaké semináře spjaté s literaturou?
3. Jaká je délka Vaší praxe?
4. Jaké používáte v hodinách českého jazyka a literatury učebnice? (při probírání Vančury)
5. Používáte i jiné materiály při probírání Vančury? (prezentace, pracovní listy) – *poskytnete k nahlédnutí?*
6. Pouštíte studentům ukázky? (filmové, z knih)
7. Kdy obvykle probíráte Vančuru? (ročník)
8. Kolik času mu věnujete?
Část 1 hodiny 1 hodinu více než 1 hodinu probíráte ho ve více hodinách po částech
jiné:
9. Doporučujete nějaké jeho dílo k četbě? Pokud ano, jaké?
10. Říkáte žákům, že bývá Vančura považován za těžkého na čtení?